

קובץ גליונות

פרשת תצוה-זכור-פורים

ממרנז ורבנז גדולי ומאורי הדור

מרן ראש הישיבה
הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל
מרן הגאון
רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל
הגאון הצדיק
רבי ישראל אלי' וינטרויב זצוק"ל
הגאון האדיר
רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל
הגאון הגדול
רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל
הגאון הצדיק
רבי ראובן קרלינשטיין זצוק"ל

ויבלחט"א

מרן ראש הישיבה
הגראי"ל שטינמן שליט"א

מרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי שליט"א

מרן פוסק הדור
הגר"ג קרליץ שליט"א

מרן רה"י
הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מרן המשגיח
הגר"ד יפה שליט"א

דברי שיח

כאיל תערוג

פרי חיים

נשיח בחוקיך

גאון יעקב

דברי אמת

פניני דעת

דובב שפתיים

נפשו גחלים תלהט

פנינים משולחן רבינו

שלמים מציון

דרכי החיזוק

ניתן לשלם על הקובץ גליונות במכשירי 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בבתי הכנסת
 עקב ההוצאות הגדולות בשבועות האחרונים בהדפסת הקבצים המורחבים
 נשמח בהשתתפות נוספת מעבר למחיר הרגיל ע"מ שנוכל להתמיד הלאה בהוצאת
 קבצים מורחבים לרווחת הלומדים החשובים.

ניתן עדיין להשתתף בהקדשות לשבתות הקרובות:

י"ג אדר	תצוה	כ"ד אייר	בהר בחוקותי	כ"ח תמוז	מטות מסעי	נתרם
כ' אדר	כי תשא	ב' סיון	במדבר - שבועות - נשא	ו' אב	דברים	
כ"ז אדר	ויקהל פקודי	ט"ז סיון	בהעלותך	י"ג אב	ואתחנן	נתרם
ה' ניסן	ויקרא	כ"ג סיון	שלח	כ' אב	עקב	נתרם
י"ב ניסן	צו - פסח	ל' סיון	קרח	כ"ז אב	ראה	
כ"ז ניסן	שמיני	ז' תמוז	חוקת	ד' אלול	שופטים	
ג' אייר	תזריע מצורע	י"ד תמוז	בלק	י"א אלול	כי תצא	
י' אייר	אחרי מות קדושים	כ"א תמוז	פנחס	י"ח אלול	כי תבא	
י"ז אייר	אמור			כ"ה אלול	נעבים וילך	

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900
 ניתן לתרום במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת ברחבי הארץ,
 יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש קובץ גליונות
 וכן בקו העדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 4311

באיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 195 | שנה ד' | פרשת תצוה - זכור | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

הקב"ה זוכר את הדברים הטובים

על שתי כתפיו לזיכרון (תצוה כה, יב) פרש"י שיהא הקב"ה רואה את השבטים כתובים לפניו ויזכור צדקתם. לכאורה מה מוסיף לזכירתם מה שהם כתובים לפניו הרי הקב"ה זוכר את צדקתם גם בלי זה?
וי"ל דמאחר שקיימו מצוה בכתיבת שמותם על האבנים, זה גורם שיזכור את זכותם, ומעצם הדבר שהם כתובים על האבנים לא רואים קיום מצוה, כי את המצוה עשו בכתיבה ואין זה דומה לאדם שלבוש תפילין שמקיים עכשיו מצוה.

ומש"כ רש"י ויזכור צדקתם היינו שמפעיל את הנהגת מידת הזכרון, דא"א לפרש כפשוטו שיזכור. ועי' חידושי מרן רי"ז הלוי פרשת נח בשם הגר"ח. וצ"ב במש"כ ויזכור צדקתם שהרי היה להם גם חטא מכירת יוסף וא"כ ע"י זכירתם הוא יכול לזכור להם את זה?

וי"ל דמ"מ כיון שבכלליות הם היו צדיקים הוא יזכור את צדקתם, ועוד יתכן שמידת החסד גורמת שיזכור רק את צדקתם, ואע"פ שידוע לפניו גם מה שאינו צדקתם, מ"מ הקב"ה מתנהג כאילו שאינו זוכר מזה, וכעין מה דאיתא בברכות ל"ב ב' שהקב"ה לא שוכח את מעשיהם הטובים של ישראל, ואמרה כנסת ישראל שמא לא תשכח לי מעשה העגל א"ל גם אלה תשכחנה וכו', שמא תשכח לי את מעשה סיני? א"ל ואנכי לא אשכחך ע"ש הרי שמדת החסד היא שהקב"ה זוכר לנו רק את הדברים הטובים.

לא יקרע

לא יקרע. (תצוה כה, לב) פרש"י כדי שלא יקרע והקורעו עובר בלאו. מקשה הגמ' יומא עב. ודלמא הכי קאמר רחמנא נעביד ליה שפה כי היכי דלא יקרע? ומשני, מי כתיב שלא יקרע. ולכאורה, ממה שבנוסף לדין לעשות שפה לפיו כתוב עוד לא יקרע, משמע שבא ליתן לאו. יל"ע אם התפרים נקרעו בדרך לבישת המעיל, עוברים בלאו דלא יקרע?

והרמב"ם כתב, שלוקה רק בדרך השחתה. ואפשר שבא רק לאפוקי קורע לצורך תיקון, ולא באופן הנ"ל, (ועי' מנחת"ח מצוה ק"א לענין קורע על מנת לתקן). יל"ע הקורע באופנים שאין בזה כדרך קריעה, עובר או פטור כי אין זה כדרך קריעה?

בל תוסיף בקרבנות המילואים

כתב הרמב"ם (פ"ב ממעשה הקרבנות ה"ו) וכשם שהקריבו הנשיאים בחנוכת המזבח דברים שאין כמותן לדורות והקריבו בשבת, כך הנשיא מקריב חנוכתו בשבת לעתיד כאשר מפורש שם, וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשבי, מלואים היו ואין נוהגין לדורות, אבל דברים הנוהגים לדורות הם דברי תורה שפירשונו כמו שהעתיקום מפי משה רבינו אין להוסיף עליהם ואין לגרוע.

וכוונת הרמב"ם להקשות האין אפשר להוסיף ולשנות את סדר קרבנות המילואים ממש"כ בתורה והא יש איסור בל תוסיף ובל תגרע? וע"ז תירץ שדברים הנוהגים לדורות מפי משה רבינו אין להוסיף עליהם ואין לגרוע. והביאור בזה אמרתי למור"ן מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א שמכאן סימוכין למה שיסד רבנו באילת השחר (שלהי החובל) שאיסור ב"ת וב"ת איכא רק במצוות שנוהגות לדורות, אבל ציווין שנאמרו לשעה ולזמן מסויים ליכא איסור בל תוסיף ובל תגרע. וע"ע באילה"ש ב"ק דף צ"ב.
וזהו ממש"כ הרמב"ם שרק בדברים הנוהגין לדורות הם ל"ת כמו שהעתיקו מפי משה רבינו בזה יש איסור ב"ת וב"ת.

והסכים לזה מור"ן מרן שליט"א, אך תמה דהן אמנם אין איסור ב"ת וב"ת בקרבנות המילואים שלע"ל, אך צ"ע מה התועלת בהם דכיון שמפורש בתורה צורת קרבנות המילואים שהיה כמשכן ואמנם אין איסור לשנות מזה, אך מ"מ נמצאו למדים מזה את צורת המילואים ומה התועלת מלהוסיף עוד קרבנות בזמן המילואים שלא לצורך חנוכת המזבח (מנחת בנימין עמ' תתקלג וע"ש מה שתי' בזה).

קרבנות המילואים

בקרבן יום השמיני למילואים יש נידון [יומא ג'] של מי הם. ובקרבנות ז' ימי המילואים לא כתוב.

כתב האור החיים, ואולי כי רשות נתונה להביא, או משל אהרן ובניו או משל משה, ואין עכבה בדבר. - זה חידוש שיש קרבן שאין בעלים להבאתו. אז מי חייב באחריותו, בהבאתו, בטיפולו? והאם צריך להקפיד שלא יהיו בהם שותפות?

וכן היה אפשר שהיה דין שאחד יביא פר ואחר יביא את האיל ואי"צ בעלים על הכל. והנה דין סמיכה, בבעלים. וכאן, אהרן ובניו סמכו. אך אולי זהו הוראת שעה שיסמכו הם.

רש"י להלן כותב שהם בעלים לגבי כפרה באכילה. ומכל מקום זה קרבן ציבור. ורק לענין הכפרה, הם הבעלים.

גזירה בדאורייתא

ואת איל המלאים תקח ובשלת את בשרו במקום קדוש. רמב"ן: לא ידענו אם הוראת שעה היא שיהא בשר המילואים טעון כהן בבישולו או יהיה ובשלת בציור.

וצ"ב, מה כוונתו הרי עדיין לא היו כהנים בימי המילואים? (ועי' מש"כ לעיל יא). ובפר' צו ח, לא כתוב שאמר משה לאהרן ובניו שיבשלו את הבשר. וכתב המלבי"ם, משה עצמו לא יבשל, גזירה שמא יאכל, וזה חידוש שיש גזירה מדאורייתא.

אכילת קדשים

נשאל רבנו האם יש ענין לאכול קדשים קלים בעזרה, דהרי הם נאכלים בכל העיר? ורבינו הביא דברי את הגמ' זבחים [סג, א] אכילה אין אדם אוכל במקום רבו, א"כ אדרבה יש סברא לומר שדוקא יאכל במקום פחות מקודש. (כ' צדיק תתור יפרח)

רופא בביהמ"ק לרפא חלאים

הנה הכהנים הלכו יחפים במקדש במקום פתוח. ובחורף יש בירושלים ימים קרים, ובב"ב ק"ז ב' איתא הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים ומי שלא חטא מימיו יתכן שלא יחלה מזה. אמנם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ואז הרי הוא נמסר להנהגה טבעית ויכול להצטנן?

ובשקלים פ"ח מ"ב כתוב שהיה רופא בביהמ"ק ושם נזכר הטעם משום חולי מעיים, דע"י שהיו מהלכים יחפים ואוכלים בשר ושותים מים היו באים לידי חולי מעיים.

ואפשר דטעם זה אמרו דלפיכך הוצרכו רופא לכל ימות השנה, ולא רק בחורף.

וז"ל רבינו בחיי להלן פסוק מ"ג: ופלא גדול היה בכהנים וכו' שלא היה גופם לבוש אלא את הכתנת לבדה שהיא חלוק, והם סובלים הקור בימות הגשמים ולא היו מתים, וע"כ אמרו רז"ל שמעמידים על הכהנים ממונה אחד לבקר ולרפא תחלואיהם לפי שהיו רובם חולים מחולי בני מעיים וכו', ועוד שהיו עומדים תמיד על הרצפה והם יחפי רגל עכ"ל ואינו מבואר כ"כ מה יועיל בזה רופא.

בשל נכונות של מספר אברכים ליטול על עצמם את העול הכבד של גיוס המשאבים למען המשך הדפסת הגליון והפצתו, ובזכות היענות יפה של רבים מקוראי הגליון, הגליון ממשיך לצאת במהדורה מודפסת. עם זאת, בכדי שנוכל להמשיך בזה אנו תלויים בנדיבות לב הציבור היודע ומבין ערך ענין זיכוי הרבים והפצת תורתו של מרן רבן של ישראל שליט"א. מי שמעוניין ליטול חלק בענין גדול זה וכן להנציח תאריכים מסויימים במהלך השנה רצוי שיפנה כעת, כדי שנדע שאנו יכולים לעמוד במשימה. מבלי תרומות מהציבור לא נוכל להמשיך להדפיס את הגליון.

אפשרויות התרומה: (1) בפניה לדוא"ל המערכת (3) במערכת הטלפונית הממוחשבת 24 שעות ביממה ע"י חיוב לשירות נדרים פון 03-7630585, קוד שלוחה 198. ניתן להשאיר הודעה מוקלטת לאחר התרומה. (4) באחת מעמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ, ע"י הקשה על קופות נוספות. בחיפוש יש להקיש כאיל תערוג. התרומה מאובטחת לחלוטין ופרטי האשראי אינם נשמרים במערכת כאיל תערוג או במערכת נדרים פלוס.

הנה בעיני פורים הוצאנו בס"ד בשנה שעברה "קונטרס כאל תערוג עיני פורים ומגילת אסתר", וכאן הבאנו דברים נוספים בס"ד.

"שבת זו היא שבת של כללים, דרך בדרכו של האדם בה ילך כל ימי חייו"

דרשת בר מצוה שהכין רבנו שליט"א לתלמידיו בישיבת כפר סבא, הרב מאיר וונדר שליט"א, לפני שבועים שנה, שבת זכור תש"ז

נגד העמלק הפנימי השורר בתוך גופו של האדם, והאמצעים הם אמצעים פשוטים, להתחזק באמונת ה' ותורתו, אשר הם אמצעים אשר כן תלויים בנו, ובידינו לקיימן בכל זמן, והמלחמה, מלחמת ה' התדירה, לא ימוש ממנו אף פעם, ומכל נצחון שאנחנו כובשים, אנחנו עומדים במדרגה יותר קרובה למחיית עמלק החיצוני גם כן, ולמוד התורה ושמירת מצוותיה של מרדכי הצדיק עם תלמידיו זהו צעד למחית עמלק, והיא היא שגרמה להכרית את המן העמלקי, וכמו שגם אצל משה רבינו כתוב, והי' כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, ואמרו במשנה סוף פרק שלישי של מסכת ראש השנה וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? 'אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה, ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים', כי העמלק החיצוני הוא יכול ללחום בנו להרע אותנו, רק אם העמלק השורר בתוכנו הוא חזק, וכשנשבר העמלק הפנימי, גם החיצוני נופל.

אשר לפי זה אנו מבינים מה שצונו ה' גם עכשו לקרוא בכל שנה ושנה מחית עמלק, וגם מה שבמגלה אנחנו אומרים נזכרים ונעשים בכל דור ודור, שה"נעשים" הזה, המחית עמלק, המלחמה ה', מלחמת מצוה הזאת נוהגת ונעשית בכל דור ודור.

אבל עוד משהו אנחנו לומדים ממה שחז"ל סמכו זה לקריאת המגילה, אנחנו לומדים גם כן, שאין לעשות הפסקה ואין לחלק את הנזכרים, את האמונה והמחשבה, מחלק המעשי דהיינו מקיום המצוות בפועל, תיכף אחרי הנוזכרים - והנעשים, ולא די להסתפק בעצם הידיעה והמחשבה שצריכים להיות יהודי ותיק, שומר התורה והמסורה, אלא צריך תיכף לקשר את זה בחוק המעשי, וכמו שאנחנו רואים גם כן ממה שאמרו חז"ל כל הקורא קריאת שמע בלי תפילין, כאילו מעיד עדות שקר בעצמו, היינו קריאת שמע, שהוא קבלת עול מלכות שמים בלב ובמחשבה, שזהו מעקרי תורתנו הקדושה, אבל אם זה לא יהיה משולב בתפילין, שתפילין המורה על החלק המעשי, וההגשמה שאנו מגשימים ואנחנו קושרים אותם על ידינו ועל ראשנו, ומוראים בזה שאנו מחברים גם המחשבות והאמונה באחדות השם יתברך, ואנחנו מקיימים את החלק המעשי, בלי זה, זאת אומרת קריאת שמע בלי תפילין, או תפילין בלי קריאת שמע, זה לא דבר שלם, צריך להיות מחשבה, אמונה, ומעשה, צמודים ודבוקים יחד, נזכרים-ויתכף נעשים, לא להפסיק, זהו מה שאנחנו לומדים מדבריהם ז"ל.

כאמור, זה יש ללמוד משבת הזו פרשת זכור, שבת זו היא שבת של כללים, דרך בדרכו של האדם בה ילך כל ימי חייו, ממנו שואבים דעת ה' והשפעה רוחנית, איך להנהיג את עצמינו והקו העיקרי בו נלך.

לי ביחוד זו שמחה גדולה שהזמין לי ה' לחוג את הבר מצוה שלי בשבת זכור, השבת הראשונה להכנס בעול התורה והמצוות, אשר מלמדת אותי, ומבליטה מאד, את דרכו של ישראל, אשר זה צריך להיות גם דרכי בכל ימי חיי, ואני מודה לה' שזיכני לזה, וגם תודתי נתונה להורים, שהדריכו וחנכו אותי עד עכשיו באותו הדרך, דרך תורתנו, ואני תפלה שיעזור לי ה', להיות יהודי נאמן לה' ולתורתו ולעמו, וכולנו נזכה שתתקיים הבטחת ה' כי מחה אמחה וכו' ונגאל במהרה אמן.

כזה וכו'. אמר ליה אביי אדרבה כמה גרוע אדם זה שנשתנו עליו סדרי בראשית.

ובמסורת הש"ס שם נדפס מש"כ התוס' ישנים על המדרש בבראשית רבה (ל' ה) מרדכי זן ופרנס" - אמר ר' יודן פעם אחת חזר על כל המיניקות ולא מצא לאסתר לאלתר מיניקה והיה מיניקה הוא, ומתפלא על אביי שאמר כמה גרוע אדם זה וכי נאמר על מרדכי שהיה אדם גרוע, ומתרחץ שאצל מרדכי שכר מינקת היה לו רק שלא היה מוצא מינקת, ובוזה לא אמר אביי שהוא אדם גרוע ורק אדם זה שלא היה לו שכר לשלם למינקת זה גרוע.

ותמוה הרי סוף כל סוף נעשה לו נס גדול, ומה שאין לו במה לשלם למינקת מה הגרוע בזה וכי כל עני שאין לו פרנסה הוא אדם גרוע הרי על רבי חגיגה בן דוסא הגמ' אומרת שהיה לו קב חרובין מערב שבת לערב שבת? ואפשר לומר דהנה בודאי על הילד נגזר שיהיה לו מזונות,

השבת הוא שבת זכור, מפני שבו קורין בתורה זכירת מחית עמלק, שצונו ה' לזכור בכל זמן בכל שנה ושנה.

וצריכים להבין, דהא כל מצוות זכירה שייכים רק במצוות שנוהגות בכל זמן, ואפשר לקיימן בכל זמן, כמו שמצינו מצות זכירת יום השבת, וזכירת מעשה מרים, כדי שנוזכר לזכור מלשון הרע, וכדומה, שכולן מצוות הנוהגות, ומקיימים אותם תדיר, אבל איך שייך מצות זכירה לעולם, על דבר שלמעשה אי אפשר לקיים אותו תמיד, כמו מחיית עמלק שרק בזמן שישראל שולטים, ויש להם מלך, יכולים לקיים את המצוה בשלמותה, ולמה אנחנו גם עכשיו מחויבים לקרא בכל שנה ושנה, פרשת זכור?

וממה שכן מצוה עלינו גם היום, רואים שבודאי יש אפשרות גם היום לקיים את זה, ואנחנו עומדים לפני שאלה: מה עלינו לעשות ובאיזה אמצעים עלינו לקיים ולהלחם נגד עמלק?

וכדי להבין זאת נקדים גם מה שסמכו חז"ל לקרא פרשת זכור לפני פורים, ואמרו חז"ל: היות שגם בפורים היתה מפלתו של עמלק, המן האגגי הבא מזרע עמלק, ובכן יש לזה סמוכין, ולמה דוקא לפני פורים ולא לאחריו? גם על זה מצינו תשובת רבותינו ז"ל, מפני שכתוב במגילה: נזכרים ונעשים בכל דור ודור וכו' ולכן תקנו חז"ל קודם הזכירה לקרוא בתורה, ובפורים מקיימים ה"נעשים", שזהו אחרי שקיימנו בשבת הקודמת את ה"נזכרים".

אבל גם דברי רבותינו בענין הזה צריכים להבין, כי איזה קשר יש בין מה שבפורים היתה מפלת המן, לקריאת פרשת זכור, ומה מעשיר ומלמדנו הסמיכות?

וגם בכלל, מהו שחז"ל קורים פורים "ונעשים" בכל דור ודור, שמשמע מדברי חז"ל, שמתכוונים לדרוש על המעשה של מחית עמלק שקרה בנס פורים, הלא זה לא נעשה בכל דור ודור, ובמגילה כתוב: נזכרים ונעשים בכל דור ודור, ובכלל מה זה שייך "ונעשים"? וכי מה עשה מרדכי, באיזה אמצעים השתמש בשביל מחית עמלק?

אמנם תשובת חז"ל מתבררת לנו במסכת מגילה דף ט"ז, שכשבא המן אל מרדכי בציווי של המלך אחשורוש, להלביש את מרדכי את בגדי המלכות, ולהרכיב אותו על הסוס, ולקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, מצא את מרדכי ותלמידיו עסוקים בהלכות קמיצה, ושאל אותם במה הם עסוקים, וענו לו: כשביט המקדש היה קיים כשאדם מביא קרבן מנחה מקמח, הכהנים מרימים קומץ כדי להקריב על המזבח, אמר להם: ראו שהקומץ של קמח שלכם ניצח את עשרת אלפי ככרי כסף שנתתי כדי לכלות אתכם.

בזה גילו לנו חז"ל אופן העשיה וההשתדלויות שמרדכי השתמש בהם, כן, בזה ניצח מרדכי את המן, ואלו הם האמצעים אשר שם לו למטרה במלחמתו התדירה נגדו, ובזה ניצח! כי מחית עמלק, ה"נעשים" בכל דור ודור, הוא נוהג תדיר, כי בהמצוה של מחית עמלק נכלל גם ענין המלחמה הרוחנית, מלבד ענין ההריגה ממש בכח, בחרב, וכלי זין, שזו מצוה לקיים על ידי מלך ישראל, וכמו שאנו קורין בהפטרה של היום, שצוה הקב"ה את שאול מלך ישראל על ידי שמואל הנביא למחות את עמלק, מלבד זה נכללת המלחמה התדירה, אשר כל אחד צריך ללחום

ימים רבים שמונים ומאת יום

לכאורה צריך להבין איך אפשר לעשות סעודה כזאת גדולה של מאה ושמונים יום וששה חודשים, ואיך אפשר לאכול כל כך הרבה וגם הרי היו שם ראשי מדינות ושרים ומנהיגים ומי ניהל והפעיל את כל אותם הערים ומדינות שיתפקדו באותם ימים של הסעודה?

ותירץ על זה רבנו שליט"א: ש"ל שהמאה ושמונים יום באמת לא היו רצופים בבת אחת, אלא התחלק בזמן מסוים עשה שבוע משתה ועוד בזמן אחד עשה עוד שבוע וכך הלאה עד שכל הסעודות הצטרפו לזמן של מאה ושמונים יום (אור ימי הפורים עמ' כ"ח, אמנם ביערות דבש נראה שהיו רצופים)

ויהי אומן את הדסה

בגמ' שבת דף כ"ג ע"ב מובא: ת"ר מעשה באדם אחד שמתה אשתו ולא היה לו שכר מיניקה ליתן, ונעשה לו נס ונפתחו לו שני דדין כאשה והניק את בנו, אמר רב יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס

בפסוק ביהושע, והנה עכשיו נותר כחודש עד סוף הזמן ויש לדאבוננו מקומות שזה זמן שיש רפיון רח"ל, ואתם ב"ה לא חשודים בזה חלילה, אבל אין מזרזין אלא למזרזין.

ולכן באתי לבקש מכם שאדברה תבחרו בחיים ותתחזקו בשמירת סדרים וניצול הזמן, וכן בימי שישי ושבת שהם ימים קדושים מאד שלא יהא ח"ו רפיון בלימוד התורה, והבא ליטור מסייעין אותו.

עוד באתי לעורר על ימי הפורים, שיש החושבים שבזמן כזה אפשר לעשות מה שרוצים ונוהגים בהם הוללות וליצנות רח"ל ואין זה כך, אלא הם ימים של קבלת התורה מאהבה, ואתם כבר רגילים להרבות אז בעסק התורה כל שנה, ולא להגרר אחרי דברים לא נכונים ויה"ר שתזכו לזה תמיד.

הקב"ה יעזור שכל המתחזקים יעלו מעלה מעלה בתורה ביראת שמים ובמידות טובות ונזכה שהקב"ה יערה עלינו רוח טהרה ממרום במהרה בימנו, אכ"ר.

א"ל שטינמן כ"ז אדר א' תשע"ו.

וכל הגידון איך יהיה לו אוכל שיחיה, ולזה יש שתי אפשרויות או שהיה לאבא לשלם למינקת, או שהקב"ה יעשה שינוי הטבע כמו הנס שהיה.

והיות שכל אחד צריך להתרומם ולעלות בהכרה ובידיעה שהקב"ה מנהיג את הכל הקב"ה רצה שאותו אדם יעלה ויתרומם בהכרה הזאת. וכשנעשה לו הנס אומר אביי אמנם הוא אדם גדול, אבל היות שכדי להתעלות הוא מוכרח שישתנו עליו סדרי בראשית, ובלי זה לא יגיע למדרגה הגבוהה שהוא צריך להגיע, בזה הוא אדם גרוע.

משא"כ אצל מרדכי שלא היה מינקת, מוכרח להיות נס שלא כדרך הטבע, כי גם אשה שאינה יכולה להניק ותתחיל להניק זה גם נס ובכדי להגיע להשגחה מוכרחים להגיע לנס, ואין גריעותא במה שנעשה הנס למרדכי. (קונטרס בזכות האמונה).

מכתב רבנו

בס"ד לבני חביבי בני ישיבתנו הק' ד' עליהם יח'

אמרו חז"ל בברכות (לב, ב) שתורה זה מהדברים שצריכים חיזוק כמו"ש

הלכות והליכות

שתיית יין

אמר רבנו, "בליל פורים אני שותה מיץ ענבים". רבינו סיפר [בשנים האחרונות] ששתה בפורים בערך רביעית, אבל לא בב"א, תוך הסעודה [רבינו הוסיף שיש מחלוקת אם שתית יין משפיע יותר בפ"א או לא]. (כ' צדיק כתמר יפרח)

פורים בערב שבת

כשחל פורים ביום ו' מה עדיף סעודה אחה"צ או פורס מפה ומקדש [ספק המוציא]? ואמר רבינו שיאכל אחה"צ, וחכם עיניו בראשו הרי מספיק כזית. (ועי' מים חיים 283)

ט"ו אדר בבני ברק

קראו אצל רבינו את המגילה. אמר לנו רבינו שרוצה היום ליטול ידים, ואכל חלה וקומפוט ומים. (כ' צדיק כתמר יפרח)

בני פרוזים ששברו

שאלתי לרבינו בדבר בחורים שהיו בפורים דפרזים, בב"ב ועלו לירושלים בט"ו לאחר עה"ש, ושמוחו בשמחת פורים בירושלים והזיקו, הם טענו ע"פ הרמ"א שהמזיק מחמת שמחת פורים, פטור, והוא טען אצלכם זה לא פורים, רבינו: בדרך צחות בדמזיק שיימינין או בדניזק שיימינין, והוסיף דהנה מצאנו בב"ק (לב, ב) הרץ בע"ש פטור מפני שרץ ברשות, ואף דכל האי דינא הוי חידוש, הביאור כיון דהוי מצוה לכך פטור, א"כ ה"ה דוקא במי שאצלו זה מצוה, אבל אצלם זה לא מצוה, וכן במעשה עם ספרדי שהזיק וטען הניזק זה רק רמ"א, ואמר רבינו בצחות: שכשמיגיע לכסף כל אחד חושב על מה שנוגע לו

(כ' צדיק כתמר יפרח)

פורים בבאר שבע

שח הרה"ג הרב זאב דב ש. שמרן הגר"ל והגר"צ אבא שאול והגר"ש שמואל וואזנר אמרו לו שבאר שבע היא עיר מסופקת ויש לקרוא בה ב"ד ובט"ו באדר.

לתת מתחילה משלוח מנות

שאלה: האם מועיל לתת כבר בליל פורים משלוח מנות שיזכה בזה רק למחרת בפורים ביום. תשובה: מסתמא מהני כיון דעד מחר הוי רק פקדון, ומחר יזכה בזה.

יותר מחומש

רבינו הביא שנסתפק באדם שחבר נתן חומש לפני פורים, ועכשיו בפורים בודאי שצריך לתת מתנות לאביונים, אבל האם נאמר שהשיעור שתי פרוטות או שיכול להוסיף ע"ז, או מאחר שכבר נתן שתי פרוטות חוזר הדין שהמבזבז לא יבזבז יותר מחומש. (כ' צדיק כתמר יפרח)

כמה עובי החומה

סיפרתי לרבינו מה שסיפר הגר"ק שליט"א שקיבל מכתב מחכ"א שהסתפק בגדר "ערים מוקפות חומה", כמה צריך להיות גובה ועובי החומה?

וא"ל רבינו דאמנם אין ראי' מוכחת, אבל מצינו אצל רחב ותטמנם בחבלי הפשתן, ואם רק עשרה טפחים ודאי שהיו יודעים, ועוד ערים בצורות, ובי' טפחים זה לא בצורות, ואולי כמו שמצינו לענין סוכה גובה עשרים אמה שזה נקרא דבר חזק אולי אה"נ הכא צריך גובה עשרים אמה. (כ' צדיק כתמר יפרח)

מנחה לאחר קריאת המגילה

ש. בערב פורים לא הרגיש טוב, וקרא את המגילה מבעוד יום לאחר פלג המנחה, ונזכר שלא התפלל מנחה, מה עליו לעשות?

ת. פשוט שאע"פ שקרא את המגילה ויצא בזה עדיין יכול להתפלל מנחה, דסו"ס עדיין הוא יום. (רבנו שליט"א ומרן הגר"ק שליט"א) וכעין זה מבואר במג"א (ס' ק"ח סק"י) שבעצם היה יכול להתפלל מעריב לפני מנחה, ובדיעבד אין זה תרתי דסתרי ע"ש.

השמטת אות בקריאת מגילה

ש. מעשה באחד הישיבות הגדולות שבעל קורא קרא 'בימים ההם מרדכי יושב' במקום ומרדכי ישוב ללא ו' החיבור, האם זה מעכב.

ת. הורה רבנו שליט"א שמכיון שאין בזה שינוי משמעות לגמרי אין זה מעכב. ועי'

ביאור הלכה סי' תר"צ סעי' י"ד סוד"ה אין מדקדקין. (מים חיים 283)

חרשת בקריאת המגילה

ש. אשה המדברת ואינה שומעת, האם חייבת לקרוא את המגילה, ואיך תברך, ויסוד השאלה הוא, כיון שאשה קוראה בעצמה מברכת לשמוע מגילה שאינה חייבת בקריאה, א"כ אשה זו שאינה שומעת לא שייך אצלה מצות מגילה ופטורה לגמרי, או שמא תקרא בלא לשמוע.

ת. אמר רבנו כיון שחייב אצל האשה היא רק שמיעה (עי' שו"ע סי' תרפ"ט סעי' ב) שמא בזה היא פטורה, כיון שלא יכולה לשמוע, ולכן תקרא לעצמה את המגילה בלי ברכה. ועי' אבני נזר סי' תקי"א סק"ה.

ריבוי עניים או ריבוי מתנה

ש. מי שיש לו חמישים שקלים, האם עדיף שיתן לחמישה עניים עשרה שקלים, או לתת לעשרה עניים חמישה שקלים.

ת. כיון שגם בחמישה שקלים יש קצת חשיבות [שאפשר לקנות בזה קצת אוכל] עדיף לתת חמישה שקלים לעשרה עניים, וכמבואר ברמב"ם פיהמ"ש לאבות פ"ג מ"ט) שעדיף לתת הרבה ניתנות.

עולם הישיבות

ישיבת גבעת שאול

הישיבה הוקמה בשכונת גבעת שאול באלול תשנ"ד ע"י המשגיח הגה"צ ר' שלמה וילבה זצ"ל וכמ"ש מרן המשגיח ז"ל במכתבו: היזמה ליסוד הישיבה באה, מזה שראינו שעולם התורה באה"ק הולך וגדל בעזשה"ת, הישיבות הגדולות מלאות עד אפס מקום וזוהי ברכה גדולה לעם הישוב באה"ק ולכל הכלל ישראל, כמובן ברם בריבוי הגדול של תלמידים כמעט אין אפשרות לחנך ולגדל אותם לתלמידי חכמים מושלמים בתורה כמוסר במידות ובדעת זה נתן לנו את ההחלפה לייסד ישיבה שתהיה מושתתת דוקא על קשר אינדיבידואלי עם כל תלמיד כדי לחנכו בע"ה לת"ח מושלם. באלול תשנ"ו עברה הישיבה לשכונת גבעת משה. הישיבה התנהלה בעיקר על הוראותיו של מרן המשגיח. ולפעמים בשאלות קשות הורה לשלוח לרבנו שליט"א כגון שצרכו במקרה נדיר להציא בחור מן הישיבה, פנו רבני הישיבה למשגיח הגה"צ רבי שלמה וילבה זצ"ל וביקשו את הסכמתו למהלך שהוא צורך הרבים.

המשגיח בענותנותו אמר: וכי מי אני שאכריע בדבר שכזה? פנו לגאון הגדול רא"ל שטינמן שליט"א ובקשו את פיו האץ עליכם לנהוג. ולאחר פטירתו המשיכו בכך.

בי"ג תמוז תש"ס הגיע רבנו לישיבה ונשא דברים | כשהגיע רבנו לישיבה, התאמץ מאוד המשגיח זצ"ל למרות קושי שמיעתו הגדולה לשבת מול מרן שליט"א לנסות לשמוע את דברי מרן, ואח"כ הודה לו נרגשות על זה שהגיע לדבר בישיבה. ואמר המשגיח 'שראה את פני רבנו שליט"א שמראים זיו פנים של הדורות הקודמים'. [השיחה נדפסה בקובץ לקט דברי חיזוק ח"א תחת הכותרת 'ישיבות כח הדיבור'].

בא' דר"ח אלול תשס"ג הגיע רבנו לחנוכת אגף חדש בישיבה ואמר בתו"ד: "ובאמת חז"ל אומרים בפרקי אבות כידוע, כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל, אם אתה עושה כן וכו', יוצא שבכדי לזכות לתורה צריך לבוא למצבים כאלו.

ובימינו אע"פ שגם בן ישיבה טורח קצת, אבל אי אפשר שנגיע לדרגה כזאת של מים במשורה תשתה, אפי' מים! ג"כ במשורה, שזה מדה קטנה מאד, בחיים כאלו קשים ללמוד תורה, וכך היא דרכה של תורה, וכדי לזכות לתורה צריך שיהי' תחתו עצמכם, שיהי' כמו כתישה שכן אדם כותש את עצמו, עד כדי כך בשביל לזכות לתורה.

ואם ה' הדור שלנו במדרגה כזאת, מי יודע אם ה' אפשר להתקיים, כי הדור שלנו חלש, הם לא בדרגות כאלה שאנשים יהיו חזקים כ"כ שיהי' אפשר לקיים פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, והקב"ה ברוב חסדו מתחשב עם חולשת הדור שלנו, וב"ה אפי' שזה לא כ"כ אבל מצד אחד אי אפשר לומר שכן ישיבה אוכל פחות ממה שאדם מוהשוק, כל אחד בדרך כלל ב"ה אוכלים שותים, וישנים לא על הרצפה, ב"ה, וא"כ האין זוכים לתורה.

משמע ששכל זאת כל מה ששתיי לזכיה הדור לפי חולשת הדור מה ששייך למסור את נפשו לתורה, רק אז הוא זוכה לתורה, ובלי זה אי אפשר לזכות, אפי' בדורינו, בודאי שהדור שלנו זה לא כמו הדור של האמוראים של התנאים, שאז ה' נמשך כך היא דרכה של תורה, מים במשורה תשתה, לחם צר ומים לחץ, וזה אי אפשר בדורינו, אבל בכל זאת כדי לזכות לתורה צריך משהו שכן אדם יותר מהחיים, מהנחותיו שלו.

וזה כלל גדול שאם רוצים לזכות לתורה, אפי' שהדור שלנו לא מסוגל לדרגה של האמוראים של התנאים, אבל בודאי צריך לעשות, וזה דבר חשוב מאד, שאם אחד רוצה לבנות את עצמו להיות בן תורה, **צריך לדעת שצריך להיות לכל הפחות 'מעין' של דרכה של תורה שהי' בימי חז"ל**, בימי התנאים, ושיהי' מומש מים במשורה תשתה, אינני יודע אם היו יכולים להתקיים, להחזיק מעמד, אבל בכל זאת צריך מאד להתחזק וללמוד, ומה שיותר ילמד ביגיעה עצומה, לכל הפחות יגיעת המוח! לאכול כן אבל יגיעת המוח צריך להיות, ושלא יעשה סתם ברפיון, ברפיון אי אפשר להיות לגיית חכם.

לכן כל אחד צריך לדעת לראות עד כמה שאפשר לכל הפחות לייגע את עצמנו [לי קשה לדבר על זה כי אפשר לומר קטט עצמן וכו'], אבל חז"ל הרי אומרים הסכת ושמע וכו', לא רק על הדור של חז"ל, אלא זה כתוב בתורה שהיא נצחית! אם כתוב בתורה הסכת ושמע וחז"ל דורשים כתבו עצמכם על דברי תורה, הפשט הוא שבכל הדורות זה ככה, רק כל אחד לפי המצב שלו, ואם בימי חז"ל ה' מים במשורה תשתה, היום זה קצת אחרת, אבל צריך להיות יגיעה, אם לא יגיעה הזאת שיהי' יגיעת המוח, ומי שרוצה להיות תלמיד חכם צריך הרבה הרבה לוותר על דברים של נוחיות, בשאיפה גדולה.

וכל אחד ואחד יראה עכשיו שבא חודש אלול, צריך מאד להתחזק לראות שיהיה קבלת מלכות שמים חזק מאד, ואז יעלה ויעלה עד שיזכה לעלות להיות גדול בתורה וביראת שמים, ונזכה כולנו להתחזק בזה, ועי"ז נזכה להיכתב וליחתם בכתיבה וחייתוה טובה במהרה בימינו אמן.

[לאחר שיחתו נשאר לתפילה מערב, ר' להוסיף שטאשר מרן שליט"א התיישב במקום שייעד לו במזרח ביהמ"ד, לא ישב עד שבריר שמקום זה אינו מקום של אף אחד, וכך היה באמת שזה היה כסא מיוחד שהניחו למרן שליט"א, אבל עכ"פ מרן ביקש לברר שאינו לוקח מקום של אף אחד.]

לאחר פטירת המשגיח בניסן תשס"ה הגיע שוב רבנו בתחילת זמן קיץ לחזק את בני הישיבה.

ובשיחה בלב שומע אמר רבנו בתו"ד: **משגיחים זה עבודה קשה שבמקדש כשר"מ** אומר שיעורו והבחור הנהגה הוא מרגיש שהוא עשה משהו. אבל משגיח כשהוא אומר מוסר זה משהו אחר. הרי המשגיחים צריכים לדבר על הכל ר' חצקל היה משגיח, הרב וולבה היה משגיח, הם רוממו את הבחורים וכו'.

חבורות קדשים | שח לנו רה"י הגר"א פשקס שליט"א: שהוא בימי נעוריו למד בישיבת פוניבז', ובאותה עת אירגן הגאון ר' דוד כץ שליט"א חבורות קדשים ממרן רבנו שליט"א ולמדו תקופה ממושכת באחד הבתי מדרשות בבני ברק קדשים עם קבוצה נבחרת מבני הישיבה שרבנו מוסר להם שם חבורות. **בהליות הגרי"ז** | עוד מספר הנ"ל: שבלויות של מרן הגרי"ז זצ"ל ראה את רבנו שליט"א הולך לצד הגרי"י לים זצ"ל, וכל הזמן הולך עם ידו על החליפה, ולא הבין מדוע, עד שהבין שמרן שליט"א קרע קריעה בחליפתו, אבל כדי שלא יראו את זה הסתיר זאת בידו.

לקיחת אחריות | פ"א הגיע לרבנו א' מרבני הישיבה עם בחור שנפגש כמה פגישות ואח"כ התגלה איזה ענין רפואי מסוים, וישב רבנו ודן ונו"ב עמו, ואח"כ היה שקוע במחשבות כ-10 דקות והיה כולו שקוע בזה, ואז אמר: אין שום בעיה יהיו לו ילדים בריאים ולא יחשוש כלל. והיה ניכר איך שלקח את האחריות על זה.

ישיבת "גרודנא"

הוקם בשנת תשכ"ז ע"י מרן הרב מפוניבז' זצ"ל בב"ב. בשבט תשכ"ז עברה לאשדוד, ובחנוכה תש"ס עברה לקרית ישמח משה, ובחשון תשס"ד עברה לבאר יעקב.

באשדוד | בקיץ תשנ"ז נסע רבנו שליט"א יחד עם מרן הגרמ"ל זצ"ל לאשדוד לישר את ההדורים, וב"ה עלתה בידם להחזיק את הישיבה לעוד כמה שנים שם.

בישמח משה | ובעת שעברה הישיבה הק' לישמח משה בעידודו ובעזרתו של רבנו שליט"א, הגיע אחרי זמן לומר דברי חיזוק.

ביקשו לומר כמה מילים: באמת אני רואה שברוך ה' למרות שכ"כ הדור ירוד מאד לגבי הדורות הקודמים, מה שאין להשוות בכלל את הדור שלנו לגבי הדורות הקודמים, ולא מדברים על הדורות של התנאים האמוראים והראשונים והאחרונים, אלא אפי' לגבי דור שלפני המלחמה, כל כך ירוד! בדור הקודם ה' כמו החפץ חיים ר' חיים עוזר, החזון איש, הבריסקער רב, כאלה גדולים אין! אין אף שיכול להימנות קצת לדור הקודם.

אבל בכל זאת ברוך ה' רואים שהצעירים, בחורים צעירים שוקדים על הלימוד, יושבים גם מאוחר בלילה, מאד משמח אם רואים שבכל זאת למרות שהדור כל כך ירוד, אבל מקוים שהדור הצעיר יעלה, יעלו מאד!

ובאמת משמח אם רואים ב"ה שיש ישיבות, כל פעם עוד ישיבה עוד ישיבה, והישיבה הזאת יש לה שם טוב, שב"ה לומדים טוב, ויש לקוות שיצאו מהם גדולי תורה גדולי יראה.

רק מה צריך באמת **שכל בחור ירגיש את עצמו שהוא משהו**, יש כאלה שחושבים שהוא בין כך לא יחי' ממנו כלום, אבל זה לא ככה אלא כל אחד מכם יכול להיות גדול בתורה וביראה! רק צריך להתמסר ללימוד התורה ללמוד בשקידה, לשמור את הסדרים ולבוא לתפלה, לעשות הכל כמו שהמנהלים רוצים, אז בודאי שכל אחד יכול לגדול, רק צריך קצת שימת לב, בשאיפה להיות גדול, ואם אחד לא שואף להיות גדול קשה שיהי' גדול, צריך לשאוף להיות גדול! וכל אחד ואחד מכם יכול להיות גדול, אם לא יחי' כמו הדורות הקודמים אבל בכל זאת הוא יכול להיות גדול, לכן אני שמח מאד לראות שבחורים צעירים יושבים ושוקדים בתורה.

והקב"ה יעזור באמת שכל אחד ואחד מכם יגדל להיות תלמיד חכם גדול, מה שבטח כל אחד רוצה את זה, רק הוא צריך להשיג את זה על ידי שבאמת ישתדל בכל כחו לעשות מה שרוצים, שהקב"ה רוצה, אז כל אחד יכול להיות גדול והקב"ה באמת יעזור שכל אחד מכם יגדל להיות גדול בתורה וביראה כמו שרצון הקב"ה.

באר יעקב | כשעברה הישיבה לבאר יעקב הגיע רבנו לחנוכת הבית והכנסת ס"ת ליל ג' דחיה"מ סכות תשס"ד.

ובתו"ד אמר: והקב"ה יעזור באמת שכל אחד ואחד יתרומם להבין מה זה כבוד התורה, כבוד ספר תורה, כבוד חכמים, כי כבוד חכמים וכבוד תורה זה היינו הך, וכמו אצל אברהם אבינו ככה זה כבוד ספר תורה, כמו שמצינו בחז"ל במס' מכות. שיש ספר תורה ויש גברא רבה, א"כ תזכו בזכות זה בכל הדברים מה שכלל ישראל צריך לזכות, בזכות לימוד התורה ובזכות כבוד התורה, שעושים סעודה בשביל לכבד את הספר תורה, יזכו באמת כל אלה שנמצאים כאן לעלות בגדלות בתורה, גדלות מאד! ווהלאו שכל אחד ואחד יזכה לזה, ועי"ז כלל ישראל יזכה לעוד גדלות בתורה, עד שייגעו למדרגה של כמים לים מכסים, ומלאה הארץ דעה את ה', ובאו לציון גאולים ברנה ושמחת עולם על ראשם בב"א.

לימוד עזרה ראשונה | נשאל רבנו ע"י רבני הישיבה, בעקבות המקרה שקרה בישיבה שבחור ניצל בס מודום לב, שהי' בביתו מחוץ לישוב. ולכן רוצים שמכל ישיבה ילמדו עזרה ראשונה, אין שום מד"א בבאר יעקב, ואם חלילה הי' קורה כזה דבר בישיבה... אמור רבינו: אין להרשות בשום אופן לימוד הבחורים "קורס" כזה, ולא רק בגלל בטול תורה, אלא כי כידוע אופן הלימוד והאווירה וכו' איננה ראוי, ובמקרים רבים זהו מושב לצים גמור [אלא ידאנו שיהי' משהו אחר שידע עזרה ראשונה]. וטענו לפניו שרוצים לעשות באופן מיוחד להם, ואף תעודה לא יקבלו כדי שלא יוכלו להשתמש עם זה בחוץ. אמר רבינו: אם יבא משהו מבחוץ וכי יוכלו שלא לטפל בו?

והעיקר שיש לדעת שאם מחליטים ונוהגים ע"פ התורה לא יגרם מכך ח"ו נזק, ואם נגזר ח"ו שימותו הרי בלא"ה לא הי' עוזר כלום ואם נגזר שיחי' לא יפסיד ח"ו ממה שנהג כהלכה וע"פ התורה.

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פשט על הפרשה

"וצפית אותו זהב טהור את גגו" (ה,ה)

נשאלתי כיון שלא הי' עלי' ציפוי אלא כעובי דינר זהב כמ"ש בחגיגה כ"ז א' והאש תמיד עלי' הזהב רותח מחמת האש ואיך הכהנים הלכו יחפים במקום הילוך רגלי הכהנים ולא נכוו. ונראה דכמו שכתבו התוס' בחגיגה שם (ד"ה שאין) דהאש של מעלה אינו אוכל ה"נ יש בו מעלה שאינו מרתח את המתכת ושפיר יכלו לעבוד (שוב הראוני בס' מושב זקנים מבעה"ת ריש ויקרא כתב כן בשם ר"י החסיד). יל"ע למה פרשת מזבח הקטרת נאמר בס"פ תצוה ולא בתרומה וכן פרשת הכיור נאמר בכי תשא. וי"ל משום דאמר' זבחים נ"ט א' מזבח שנעקר מקטירין קטרת במקומו וגבי כיור אמרו שם כ"א ב' בכל הכלים מקדשין א"כ דברים אלו אין מעכבין במעשה ההקדבה רק למצוה בעלמא ולכן אין מקומו בפרשת תרומה [מיהו בירו' שקלים פ"ד ה"ב אמרו הכיור והכן מעכבין אבל הגר"א הגי' שם ע"ש ועי' ירו' יומא פ"ד ה"ה וצ"ע].

"קדש קדשים הוא לה" (ה,ה)

במזבח הקטרת כתיב קדש קדשים הוא לה' ובשום כלי לא כתיב כך ואולי משום דהדם שהזה על מזבח הקטרת (דהיינו ביה"כ) נכנס כולו לקה"ק לכן נקרא גם הוא קדש קדשים וגם גבי אהרן כתיב ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים משום שהי' נכנס ג"כ ביה"כ לקה"ק וכן גבי קטרת בפ' תשא מה"ט, מיהו במילואים כתיב גם במזבח החיצון והי' המזבח קדש קדשים ושמה רק על ימי המילואים נאמר כדמשמע קראי וכמש"כ בפ' תשא גבי שמן המשחה על כל כלי אהל מועד וצ"ע. והעירוני דבפ' פקודי מ' י' נאמר גם על מזבח החיצון.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"דמי מחלה"

השבוע שאל הרב משולם הרט שליט"א את רבינו שאלה מאוד מרתקת הנוגעת למקצועי שבו הוא עובד. הרב ד"ר הרט הוא רופא ילדים מומחה בבני ברק ורבינו שליט"א סומך עליו ומכיר אותו מקרוב, ובמכתבים אליו הוא מכנה אותו 'אסיא דמתא', רבינו מכיר לו טובה על כמה דברים שעשה עבורו במשך השנים. וכך שאל: "במסגרת עבודתי" אני מטפל בחולים, בין השאר רושם אישור מחלה למי שזכאי לכך. כידוע, כי פי החוק במדינה כיום, כל מי שחולה על פי הגדרה הרפואית, או שאחד הילדים שלו הקטנים חולה וההורה נשאר איתו בבית, זכאי אחד ההורים לקבל אישור מחלה מהרופא, ונחשב לו כיום עבודה ולא יפסיד את המשכורת שמגיעה לו. בימים האחרונים הגיעה למרפאה אשה וביקשה אישור מחלה. שאלתי אותה - כמה היית חולה? האשה ענתה כי ברוך ה' היא מרגישה מצוין, אבל בתה הגדולה שכבר נשואה, היתה במשך שבועים במצב רפואי מסוכן וחמור מאוד, והיתה זקוקה לתמיכה של אימה לסעוד אותה לצידה בבית החולים, מוזן איפה, שלא היית מסוגלת לעבוד במצב כזה והיית צריכה עד שחזרה ב"ה לעצמה. לכן אבקש אישור מחלה.

הרופא השיב לה - כי לכאורה החוק מאפשר לקבל דמי מחלה רק למי שהילד הקטן הזקוק לאמו חולה, ולא ילדו הגדול שכבר עצמאי, ולא אוכל לתת על זה את הפתק, מאידך האשה לא ויתרה וטענה כי בתה היתה זקוקה לה מאוד לא פחות ממה שקטן זקוק לאמו וזה גם נחשב בכלל החוק. "סימכנו שנשאל את פי מרן שליט"א וכאשר יאמר לנו כן נעשה".

מרן שליט"א בירך כמה פרטים על עצם המחלה והעזרה אותה העניקה האשה לבתה החולה, ואח"כ אמר כי במקרה הזה, נראה שהאמא לא היתה מסוגלת לעבוד כלל בשעה שבתה חולה, ממילא, האמא היא כמו חולת צער, ונחשב גם כן לסוג של חולי, ומסתבר שמגיע לה דמי מחלה. כמובן יש להדגיש כי אין ללמוד ממקרה זה כלל, לשום מקרים והבאנו את הדברים רק להגדיל תורה ולהאדירה.

הביאני אל בית היין

בהתקרב עלינו ימי הפורים ימים שנאמר עליהם פורים כפורים ימים שבהם יש שפע של שמחה ושפע רוחני שאפשר לקבל, וכפי שנמסר לנו מבית מרן שליט"א שהשנה לא תהיה קבלת קהל כלל בביתו של מרן שליט"א ביום הפורים למעט לאחר תפילת מנחה שיוכלו לעבור ולהתברך בבית הכנסת "לדרמן" קומה ב', (מנחה בשעה 12:30).

כשרות מיוחד עבור הקוראים החשובים כבשנים קודמות, גם השנה אי"ה נשמח להיות שליחים למי אשר יבצר ממנו להכנס לחצר המלך הפנימית ולהתברך מרבינו שליט"א בימי הפורים הבעל"ט, (ובפרט לקוראים החשובים הגרים מעבר לים), נשמח להעביר את שמותיכם לברכה והצלחה גדולה בימים מיוחדים ונשגבים אלו.

המעוניינים ישלחו את שמם, ובל"נ נכניס את כל השמות בימי הפורים להתברך אצל רבינו.

אדבר העורך "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"

הרגשה זו של שמחה וששון, מתגברת יותר בימים אלו עת התקרב ימי הפורים הנעלים, וידוע מן הספרים הקדושים כי בכל שנה יש אותם השפעות וניסים שאירעו לאבותינו לפני אלפי שנה. ובאחד מספריו (מובא גם בשיח הפורים) כותב רבינו כי הנה הגוים בכל הדורות רוצים להעבירנו מאמונתנו חס ושלום בב' דרכים. א' על ידי גזרות ושמצות וצרות כו', ב' על ידי ויכוחים ופיתויים והבטחות ודברים רכים וכמ"ש (שה"ש ז') שובי שובי השולמית וגו' ועי' רש"י שם, ועל ב' הדברים הבטיחנו הנביא באומרו (ישעיה נ"ד) כל כלי יוצר עליך לא יצלח וגו', ונגד האופן הא' אמר כל כלי יוצר עליך לא יצלח, ונגד הב' אמר וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיע. והנה נגד הא' יש בדין שיצילנו כיון שרודפים אחרינו משום שאנחנו עבדי ה' וכמ"ש בבמדבר רבה פ' מטות דלכך נקרא נקמת ה' ע"ש, ועל זה אמר ישעיה זאת נחלת עבדי ה' דהיינו שמגיע להם בדין כמו נחלה, אבל נגד הב' אין מגיע בדין כיון שתלוי בבחירה ובידינו שלא לשמוע להם ומ"מ הבטיח שלא יוכלו לנו וע"ז אמר וצדקתם מאתי שזה בדרך צדקה. עכ"ד.

דברים אלו מקבלים משמעות נוספת בתקופה זו, שנראה שהרשעים בכל מקום בארץ ובעולם עושים הכל בשביל לנסות להעביר את קומץ יראי ה' ולקרר את אמונתם בה', אמנם, עם הכל עלינו לאזור אומץ ולהוסיף שמחה וששון, ולהוסיף בתפילה כמו שחוזר ואומר רבינו שליט"א, ובעז"ה נזכה בקרוב לראות ישועות גדולות ולחזות בגאולה השלימה בב"א.

בברכת שבת שלום
ופורים חללים
יחזקאל שטיבל (ב"ב)

הנהגות בעניני מגילה ופורים

לא אמר אשר הניא, וכמדו' שהקהל אמרו הזמר שושנת יעקב, ואח"כ (אחרי כל התפילה והקריאה) קראו בתורה בס"ת הקריאה של פורים והבעל קורא וכל הקרואים היו כמובן מירושלים ורבינו נשאר לשמוע.

ורבינו היה מרוצה מהענין. ואח"כ דברתי עם רבינו בענין מה שקראו בתורה למה נשאר לשמוע, והשיב שהיות ובין כך קראו אונו הרי ספיקא ביומא א"כ למה לא לשמוע, והוסיף: בני ר' שאול טען שהרי בגמ' נסתפקו במקום שיש ים אם נחשב מוקף חומה או לא, והרי רואים שחז"ל לא התחשבו לגבי קה"ת אלא רק לגבי קריאת מגילה, ומוכח שהתקנה מספק זה רק על מגילה, וסיים: ואפשר, אולי צודק.

ב. בשושן פורים אומר על הניסים בלחש ולאחרים מורה שלא לומר.

ואמר לי שהוא עצמו אומר כי דעת החזו"א היה שצריך לומר וכן הורה לו החזו"א. אמנם לבניו שיח' וכן לאחרים השואלים מורה שלא לומר, ועי' שו"ה תרצ"ג א', וטעמו כי שמע מאביו ז"ל שאמר על החזו"א, שאם ה' יודע שבלוח א"י כתוב שבספק פורים לא נוהגים לומר בודאי ה' מורה ג"כ שלא לומר. מרן לא נהג לשמוע קה"ת (של פורים) בשושן פורים.

בא. בשושן פורים לובש בגדי שבת כמו בפורים, ושונה רביעית יין, ועושה סעודה כדין סעודת פורים ומקיים שאר מצוות היום. עי' לעיל אות ג'.

בב. בפורים המשולש נתן לי בשבת משלוח מנות ואמר לי שנותן לצאת גם דעות האחרונים שיש לתת בשבת מ"מ. עי' שו"ה תרפ"ח דין י"ח.

בג. בפורים המשולש ביום ראשון לא מקיים שום מצוה ממצוות היום אבל עושה סעודה כדין, ולא אומר תחנון וכמו דעת החזו"א ולובש בגדי שבת. עי' עוד בתשובה ממרן שנדפס בספר מישרים אהבון, בחלק השו"ת בתשובה י"א ד"ד.

(מתוך הספר "אלא")

עי' שם דין י"ז.

ג. משלוח מנות מקיים בבוקר ונותן ביד ולא עי' שליח כמו שנהג החזו"א ודלא כמש"כ בבנין ציון.

ד. עי' שו"ה תרצ"ה ז'. משתדל שלא לאכול קודם שנותן משלוח מנות ומתנות לאביונים.

ה. כדי שלא לאכול קודם שקיים המצוה. טו. מתנות לאביונים מקיים מיד אחר התפילה.

ו. עי' שו"ה תרצ"ד י"ב. ונותן כמה שקלים (עשר ש"ה) ולא חמישים שקל כמו שהחמיר חמיו זצ"ל.

ז. עי' שו"ה תרצ"ד ד', ושמעתי ממרן שיתכן שאין כוונת חמיו מרן הגר"ש אלישיב שצריך דוקא חמישים אלא שבזה ודאי יוצאים אבל לאו דווקא, אמנם בהזדמנות אמר לי מרן שבד"כ הוא נותן לעני אחד או שנים מתנה חשובה של כסף, ולשאר העניים המבקשים נותן פרוטה וכן ראיתי בס"ד. שושן פורים מחמיר בבני ברק לעשותו כפורים לכל דבר משום שהחזו"א פסק שב"ב מחוברת ליפו (עי' הגשר) ויפו היא מעיירות שספק מוקפות, ולכן מחמיר לשמוע קריאת המגילה לילה ויום בלי ברכה ועושה כל מצוות היום שוב.

ח. מרן אמר לי עוד, שבזמן החזו"א יפו הי' סמוך לב"ב וכיום יש כביש מפריד ולכן טוען ר"ש דבליצקי שא"צ להחמיר בט"ו אבל אינו צודק כי יש גשר שמחובר וגם ב"ב מחוברת מהצדדים של הכביש.

ט. אבל מ"מ משתדל שיביאו בן כרך כגון ירושלמי שחוזר עד עלות השחר לירושלים שיקרא עם ברכה כדי שיהי' מהודר יותר, ואם יש מנין ירושלמים קוראים ג"כ בברכה אחרונה וזה טוב יותר. עי' שו"ה תרפ"ח י"ד ט"ו.

י. נשאל, אם הירושלמי כבר הי' בכניסת פורים ביום י"ד בב"ב אם יברך ג' ברכות או ב' ולא הכריע. עי' שו"ה שם.

יא. פ"א היו בשושן פורים בבוקר, מנין אנשים שהיו בירושלים בעלות השחר והגיעו לכאן לב"ב, והורה שיקראו (א' מהירושלמים) (אחרי גמר התפילה) בברכה (ג' ברכות לפני) וברכה לאחריה, ורבינו

א. בתענית אסתר קודם מנחה מניח ג' מטבעות של חצי שקל של זמנינו בקופת צדקה זכר למחצית השקל. עי' שו"ה תרצ"ד א'.

ב. גם כשהוא סנדק בתענית אסתר לא מיקל לאכול אח"כ אפי' שמעיקר הדין מותר.

ג. עי' שו"ה תרפ"ו ז', ואמר לי שכן דעת החזו"א, ואביו מרן הקה"י היקל בשנותיו האחרונות מפני חולשתו ואמנם עפ"ד יכל לאכול גם בלי זה.

ד. ג. ליל פורים קודם ערבית לובש כובע ומעיל של שבת. עי' שו"ה תרצ"ה ב'.

ה. ד. נזהר מהשקיעה שלא לכתוב רק בעניני פורים, ונמנע מלגזוז שער לילד בן ג'.

ו. עי' שו"ה תרצ"ו ב', ושם דין א'.

ז. ה. לא נוהג לפשוט המגילה [שמשתמש בה] כאגרת בשעת הקריאה.

ח. עי' שו"ה תרצ"ב כ"ב ואמר לי שכן נהג החזו"א.

ט. ו. כשאומר 'האגרת הזאת' מנענע קצת המגילה.

י. עי' שו"ה תרצ"ד דין כ"ח.

יא. ז. כשמזכיר הבעל קורא המן רוקע ברגלו ב' פעמים.

יב. ואמר לי משום שכשדופקים פ"א לא ניכר, ויש להוסיף כאן שגם כשקרא המגילה לעצמו בשבת שקודם פורים כדרכו, עשה כן ועי' שו"ה שם כ"ה.

יג. ת. בשמיעת המגילה יושב ורק בברכות עומד.

יד. עי' שו"ה תרצ"ד דין כ"א.

טו. כשנתנמנם מעט לאונסו בקריאת המגילה משלים מיד בתוך המגילה מה שהחסיר. וכן בשאר המגילה מוציא התיבות מפיו.

טז. עי' שו"ה תרצ"ג י"ג, ט"ו. (ואמרו"ר אמר שכמדומה לו שלא נכון שהוציא תיבות המגילה מפיו)

יז. י. כשאומרים עשרת בני המן מתחיל מחמש מאות איש, ואומר בנשימה אחת.

יח. עי' שו"ה שם דין כ"ז.

יט. יא. סעודת פורים אוכל בעיקר ביום סמוך לשקיעה ומעט אחריה ולא נוהג לאכול זרעונים ולא מדליק נרות.

כ. עי' שו"ה סי' תרצ"א א' ב'.

כא. יב. שותה יין בבוקר יותר מהרגלו ואח"כ ישן קצת ובזה מקיים עד דלא ידע, ובסעודה שותה קצת יין.

צורות הפנים ותחפושת בפורים

ענין תחפושת בפורים נזכר ברמ"א סימן תרצ"ו ס"ח, ואמר רבנו כי שמע טעם לזה היות ובפורים הכל חייבים ליתן מצות מתנות לאביונים, ולכן היו הרבה גוים מתחפשים אז כמו יהודים כדי שיתנו גם להם, ואמנם כתוב בגיטין דף ס"א א' מפרנסים לעניי נכרים עם עניי ישראל מ"מ הם לא ידעו מזה, ומזה השתרש הענין הזה (שבא מעכ"ם). סח רבנו כי שמע מאביו מרן הקהילות יעקב זצ"ל, שבישיבה שלמד בנובהרדוק בכל שנה לכבוד פורים היו רגילים להציג את המעשה של המן ומדרכי וכל הענין, ובכל שנה, אותו בחור שהיה מתחפש ומעמיד עצמו כהמן לא היה סופו טוב ומשך הזמן יצא לתרבות רעה ויש לזהר מתחפושת שאינה של צדיקים. (שיח הפורים)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

א

שיחה שנאמרה בליל תענית אסתר תשע"ה

פורים – החטא והתיקון

הנה בפורים יש כמה מצוות, קריאת המגילה, משלוח מנות, מתנות לאביונים, וסעודת פורים, וגם מזכירים על הניסים בתפילה ובברכת המזון, וידוע שאצל חלק גדול מהציבור פורים הוא יום של חוסר התמדה בתורה, שלומדים פחות מן הרגיל, ויש כאלה שאינם לומדים כלל בפורים, וסבורים כביכול שיש היתר לביטול תורה בפורים, אבל באמת זה ההיפך ממה שצריך להיות, ופורים הוא זמן קבלת התורה מאהבה, שראוי להתחזק בו בעסק התורה.

ונתבונן תחילה בנס פורים, מדוע הייתה הגזירה, ובזכות מה זכו לנס. הנה כל גזירת המן הייתה בהשגחה, והיו חטאים שגרמו לזה, כמו שאמר חז"ל (מגילה יב, א) מפני מה נתחייבו כליה וכו', ואמר (אסתר רבה ז, יח) שהגזירה הייתה חתומה בחותם של טיט, היינו שאפשר לבטל אותה על ידי תשובה, ובאמת כך היה, שכלל ישראל צמו וחזרו בתשובה, ובזכות זה מן השמים ביטלו את הגזירה.

ואמר כי הגזירה הייתה מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע¹, ויש להבין וכי על חטא כזה של קצת הנאת העולם הזה מגיע עונש חמור כל כך להשמיד להרוג ולאבד? בפרט שכל המאכלים באותה סעודה היו בהשגחתו של מרדכי, וכדאיתא בגמרא שם על הפסוק לעשות כרצון איש ואיש – כרצון מרדכי והמן, ופירש רש"י: שהם היו שרי המשקים במשתה, והיינו שלא הייתה שום שאלה מצד כשרות המאכלים, אם כן מדוע נענשו על זה, ובמה הייתה התביעה עליהם?

ויתכן לומר בזה, משום שבאותו הזמן עדיין היה בית המקדש חרב, והרי צריכים לזכור ולא לשכוח את החורבן, כמו שכתוב (תהלים קלז, ה) אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, ואמר (ברכות לא, א) שבזמן החורבן אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה, ותיקנו כמה תקנות זכר לחורבן (ב"ב דף ס' וברש"י א"ח תקס) כגון כשאדם סד את ביתו בסיד צריך לשייר כנגד הפתח אמה על אמה בלא סיד, וכשעושה שמחה צריך להניח מקום פנוי שירגישו שם את חוסר השמחה, ובכל יום בתפילה מבקשים ולירושלים עירך ברחמים תשוב, ויש נוהגים גם לעשות תיקון חצות להתאבל על החורבן [ואמנם אף על פי שצריכים להצטער על החורבן, כתוב במשנה ברורה (א, י) שעסק התורה והתפילה וכן קיום המצוות צריך שיהיו בשמחה].

אם כן יתכן שזה היה החטא, שבזמן החורבן נהנו מסעודה כזאת שאחשורוש הוציא שם כלי המקדש והשתמש בהם (מגילה יא, ב), וגם לבש בגדי כהונה (שם יב, א), ובר"י על העין יעקב הוסיף לבאר שכל עיקר אותה סעודה היה לשמחה על ביטול בנין בית המקדש, כמבואר בגמרא שם כי אחשורוש עשה חשבון שכבר עברו שבעים שנה מגלות בבל ועדיין לא נבנה בית המקדש, ובה הייתה התביעה עליהם "שנהנו" מסעודה כזאת ושכחו את החורבן.

¹ כן הוא לטעם אחד בגמ' שם, ובאסתר רבה ז, יח, הובא רק טעם זה.

אכן משמע שהייתה עוד תביעה והיא שנהנו מסעודתו של "אותו רשע", היינו כי אחשורוש היה רשע, ואם נהנים מהרשע זה עלול להשפיע קשר של ידידות וקירוב הדעת עם הרשע.

וכשמתקרבים אל הגויים זה דבר לא טוב, ידוע שבחוץ לארץ בכל הדורות, היכן שהיה שיווי זכויות ליהודים ולא סבלו גזירות מהגויים זה גרם שיתקרבו אל הגויים וילמדו ממעשיהם, ואחר כך היה שם התבוללות רח"ל. המקום הטוב ביותר ליהודים היה בגרמניה לפני מלחמת העולם, ששם קיבלו היהודים שיווי זכויות, ותפסו מקום חשוב בכל שטחי החיים, והיו בהם עשירים גדולים, ומשם יצאו המשכילים הראשונים שהשפיעו וקלקלו את עם ישראל.

הסיסמה של המשכילים הייתה "היה אדם בצאתך ויהודי באוהלך", כלומר להסתיר את היהדות, שכלפי חוץ לא יכירו עליך שאתה יהודי, ורק בבית תתנהג כיהודי. לעומת זה ידוע שבגטו ורשה היו כמה רבנים, בהם הגאון רבי מנחם זמבא זצ"ל ועוד, שהכמרים הציעו להחביא אותם אצל הגויים, אבל הם לא רצו להסתיר את יהדותם, והעדיפו להישאר עם בני קהילתם, ונספו בשואה, הי"ד.

בכל הדורות היכן שנתנו שיווי זכויות ליהודים, שם התקלקלו, והיו צריכים חיזוק להישאר ביהדותם, כידוע בגרמניה היה הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל שקיבץ אחת עשרה משפחות בקהילה נפרדת כדי למנוע התבוללות, ובכך הציל את יהדות גרמניה.

מצניו שיעקב אבינו התפלל (בראשית לב, יב) "הצילני נא מיד אחי מיד עשו", ובאר בזה הבית הלוי כי יעקב אבינו ביקש על שני דברים, ראשית הצילני מיד אחי, היינו בזמן שעשו נוהג עימו בדידות כמו אח, יש סכנה שעלול לקבל השפעה ממעשיו הרעים, וגם מיד עשו' בזמן שאינו כאח, אלא הוא עשו, עם הידיים ידי עשו, שאז יש סכנה שיהרוג אותו. וביקש תחילה הצילני מיד אחי, משום שזוהי סכנה יותר גדולה, אם הוא כמו אח ורוצה להתקרב אליו. ולכן כשהציע לו עשו ללכת ביחד, אמר לו יעקב "יעבר נא אדוני לפני עבדי", והיינו שצריך להיפרד ממנו, כי אינו רוצה להיות עם עשו הרשע ביחד.

וזה היה החטא שנהנו מסעודתו של אותו רשע, שהיה קירוב הדעת וידידות עם אחשורוש הרשע, ולכן נזרה הגזירה להשמיד להרוג ולאבד, והיו צריכים לחזור בתשובה כדי שתבטל הגזירה.

וכך באמת היה שחזרו בתשובה, וקיבלו עליהם תענית מיד כשיצאו השלוחים עם האגרות להשמיד להרוג ולאבד, אף על פי שהמועד הנכתב באגרות היה רק בעוד שנים עשר חודש, התחילו לצום מיד ב"יג בניסן, וצמו שלושה ימים רצופים, גם ביום טוב הראשון של פסח, כמו שדרשו (מגילה טו, א) על הפסוק "ויעבור מרדכי" – שהעביר יום ראשון של פסח בתענית, והיה צורך השעה שהצום ידחה שמחת יום טוב.

ובאמת זו סכנה לצום שלושה ימים רצופים (רמ"א א"ח תרכד, ה) וצריך ביאור כיצד עשו כן [עיי' בימות קכא, ב, שאין זה מעשה נסים וראה מדרש שוחר טוב תהלים פרק כ"ב].

וזה היה תיקון החטא שכלל ישראל צמו וחזרו בתשובה, גם מרדכי הצדיק אסף את כל הילדים ולמד איתם הלכות קמיצה [מעניינו של יום ט"ז בניסן שהוא יום תנופת העומר כדאיתא במגילה טו, א, וברש"י שם] ובזכות זה זכו לנס שנתבטלה גזירת המן.

תקנת ימי הפורים

ולאחר נס הפורים קיבלו עליהם היהודים לעשות את ימי הפורים לימי משתה ושמחה, ותיקנו תקנות משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, וגם קריאת המגילה, והנה ענין קריאת המגילה מובן שהוא לחיזוק האמונה, מפני שנס הפורים הוא נס נסתר, שנראה כביכול שהוא בדרך הטבע, רק כשמתבוננים בכל השתלשלות הדברים מתחילת המגילה ועד סופה רואים את ההשגחה בכל פרט ופרט.

ובאמת יש להבין מדוע זה רק נס נסתר, הרי גם לאחר ביטול הגזירה לא נתבטלו האגרות הראשונות להשמיד להרוג ולאבד, כמו שכתוב (אסתר ח, ח) "כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב", ורק שלחו אגרות חדשות בשם המלך שמותר ליהודים להיקהל ולעמוד על נפשם, להרוג בשונאיהם ולהינקם מאויביהם, ולא היו יכולים להרוג את כל מי שרצו, רק מי שידעו עליו שהוא משונאיהם, והרגו חמישה ושבעים אלף, ולכאורה זה נס גלוי, שהגויים הסכימו שיהרגו אותם ולא נלחמו ביהודים.

אבל במגילה לא מוזכר שזה היה נס, וכפי הנראה הטעם בזה מפני שהגויים בעצמם הבינו, כי לאחר ששלח המלך את האגרות השניות שמותר ליהודים להרוג בשונאיהם, מעתה הרי כך היא מצות המלך שמי ששונא את היהודים הרשות נתונה ליהודים להרוג אותו, ואם ימנעו מהיהודים להרוג בשונאיהם זה נגד מצות המלך, וגם שוטרי המלך יעמדו לעזרת היהודים כנגד מי שיילחם בהם, לכן זה דבר מובן שהניחו ליהודים להרוג בשונאיהם ולא נלחמו בהם.

וכן כל נס ההצלה בפורים, נראה שהוא בדרך הטבע, אבל הוא נס נסתר, וכשמתבוננים בכל מהלך הדברים בקריאת המגילה רואים את ההשגחה, לכן תיקנו קריאת המגילה בפורים לחיזוק האמונה, וכמו שכתב הרמב"ם בהקדמה למנין המצוות ביד החזקה "ציוו לקרות המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו של הקדוש ברוך הוא ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשוועתנו, כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה ומי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראנו אליו".

להרבות באהבה ואחוזה

אמנם יש להבין מהו ענין תקנת משלוח מנות ומתנות לאביונים. ידוע שהענין בזה הוא להרבות באהבה ואחוזה בין איש לרעהו, אבל צריך ביאור מה זה שייך לנס פורים, בשלמא תקנת קריאת המגילה והזכרת על הניסים מובן שהם כדי להזכיר את הנס ולחזק הרגשת ההודאה, אבל מה השייכות בין מידות טובות לנס פורים, ומדוע דווקא בימים אלו תיקנו תקנות לחיזוק המידות הטובות?

ונראה לבאר בזה כי הנה מידות טובות הם יסוד כל התורה כולה, וכמו שכתב בספר שערי קדושה לרבי חיים ויטאל שמי שחסר לו בשלמות המידות כל מצוה שהוא מקיים אינה בשלמות, והיינו שחסר בקדושת המצוה, שהמצוה מקדשת את האדם, ועושה תיקונים בכל העולמות העליונים, ומשפיעה שם שמחה ואור, וזהו בזמן שאדם עושה את המצוה לשם שמים, אבל אם חסר לו בשלמות המידות הרי זה מלווה את כל המצוות שהוא עושה, שכל מצוה ומצוה שהוא עושה יש בה נגיעות של מידות רעות, ואינו מקיים את המצוות בשלמות לשם שמים, וממילא חסר בשלמות קדושת המצוה.

נמצא שאם חסר לאדם קצת אהבת הבריות, שאינו מקיים ואהבת לרעך כמוך ממש, הרי זה חיסרון בשלמות כל התורה, ולכן אמרו (ירושלמי נדרים ט, ד) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, היינו שחסר בשלמות כל התורה אם חסר באהבת הבריות.

והדרך לאהבת הבריות ולמידות טובות היא גם על ידי תורה, כי היצר הרע מפתה את האדם לתחרות ולמידות רעות, שירגיש שהכל שייך לו, וכביכול צריך לדאוג רק לעצמו שיהיה לו טוב, ואינו צריך להתחשב עם השני, וכדי להתגבר על היצר צריכים לעסוק בתורה, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין.

אמנם תורה תבלין לבד אינו מספיק לשנות את טבע המידות, כמו שכתב באור ישראל לרבי ישראל סלנטר (מכתב יד) "ההתהפכות מרע לטוב בלי לימוד המוסרי הוא כמו בקשת הראיה בלי עין ושמיעה בלי אוזן", היינו שכדי שישתנה הטבע צריכים עבודה מיוחדת על המידה עצמה, על פי חכמת הנפש שבספרי המוסר, להתרגל במידות הטובות ולעקור את המידות הרעות, עד שהרגל נעשה טבע, וכגון מי שהוא בעל גאוה לשנות את הטבע שיהיה עניו בלב.

ואמנם גם לימוד המוסר אינו מספיק, אלא צריכים תפילה על מידות טובות, וכפי שמבקשים בסוף שמונה עשרה 'ולמקללי נפשי תידום' היינו שלא יהא אכפת לי שמבזים אותי, ולא להרגיש צער בזה.

ומבקשים תפילה "נצור לשוני מרע" שלא לדבר לשון הרע, ויש להבין למה צריכים להתפלל נצור לשוני מרע, הרי זה תלוי באדם עצמו שלא ידבר לשון הרע, כמו שכתוב (תהלים לד, יד) "נצור לשונך מרע", ומדוע צריכים תפילה על זה, עד כדי כך שהאמוראים הקדושים היו מבקשים על זה בסוף תפילתם (ברכות יז, א), ומבואר כי לא מספיק מה שאדם משתדל בעצמו, אלא צריך גם לבקש רחמים, מפני שהיצר הרע חזק מאד, וצריכים סייעתא דשמיא להתגבר עליו כמו שאמרו (בקידושין שם) שאלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, ומה שכתוב "נצור לשונך מרע" היינו על ידי השתדלות יחד עם תפילה.

יום הכיפורים כ"פורים"

ידוע מהאר"י ז"ל שיום הכיפורים הוא כ"פורים, היינו שבבחינה מסוימת פורים הוא זמן מסוגל יותר, ויכולים לזכות בו למעלות רוחניות יותר מיום כיפור, ולכן יום הכיפורים נתלה בפורים – כ"פורים.

ויש להבין, שהרי יום כיפור הוא יום שכולו קדושה, ובמשך כל היום עוסקים בתפילה ווידיים, ומתענים חמישה עיניים, ומתנתקים מכל ענייני הגשמיות, ועוסקים רק ברוחניות, וגם זוכים לטהרה ולכפרת עוונות, ואילו בפורים עוסקים הרבה בענייני גשמיות, במשתה ובשמחה, וכיצד יתכן שזוכים בו יותר מיום כיפור?

בפרט שידוע שבפורים יש הרגשה של פריקת עול, ורבים סבורים כאילו שיש "פטור" מתלמוד תורה בימים אלו, וגם מאלו שלומדים יש שמרגישים שזו מידת חסידות, וכאילו נוהגים "לפנים משורת הדין" במה שלומדים תורה בפורים, ובאופן של פריקת עול לא רק שלא מתעלים כמו ביום כיפור, אלא יש גם ירידה, וכבר אמרו (אבות ג, ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכל הפורק ממנו עול תורה נותנים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, ואמנם ב"ה יש גם רבים בקרב הציבור שאינם נוהגים בפריקת עול בפורים.

ונראה שהיא הנותנת, דווקא משום שבפורים הניסיון גדול יותר, ומצד הטבע נמשכים בו לפריקת עול, לכן מי שעומד בניסיון ואינו פורק עול בפורים זוכה לדרגות גבוהות יותר, כי ככל שהניסיון אצל האדם יותר גדול, שמצד טבעו הוא אוהב פריקת עול, ולמרות הכל מתגבר ועומד בניסיון, זוכה בזה למדרגה יותר גבוהה, וכיון שבפורים הניסיונות יותר גדולים מיום כיפור, לכן מי שמתגבר עליהם זוכה למדרגות יותר גבוהות מיום כיפור.

בפרט בענין לשון הרע, יש יצר הרע חזק מאד לדבר לשון הרע, ויותר מזה קשה שלא לשמוע ולא להאמין ללשון הרע, ומצינו שאמרו חז"ל (כתובות ה, ב) מפני מה אצבעותיו של אדם דומות ליתדות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באוזניו.

ומי שכבר שמע לשון הרע, כתוב (משלי טו, ד) מרפא לשון עץ חיים, היינו שעסק התורה הוא רפואה ללשון הרע, ונחלקו בגמרא (ערכין טו, ב) אם זוהי רק עצה לכתחילה למנוע שלא להיכשל בלשון הרע, או אפילו אחרי שכבר נכשל, עסק התורה מרפא ועוקר את החטא, וכל זה בזמן שכוונתו ורצונו לעקור את המידה הזאת.

קיימו וקיבלו - במידות טובות

על כל פנים נתבאר כי חיסרון במידות הוא חיסרון בשלמות כל התורה, ושלמות המידות מוכרחת היא לצורך קיום כל התורה, ובה מובן מה שתיקנו בפורים תקנות לחיזוק המידות הטובות בין אדם לחברו, שהרי בפורים כלל ישראל קיבלו את התורה מאהבה, וכדאיתא בגמרא (שבת פח, א) שבמעמד הר סיני כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, ובימי אחשורוש חזרו וקיבלו את התורה מאהבה שנאמר "קיימו וקיבלו היהודים" קיימו מה שקיבלו כבר.

ובאמת יש להבין כיצד יתכן שבמעמד הר סיני לאחר כל הניסים ביציאת מצרים ובקריעת ים סוף, היו במדרגה נמוכה יותר מימי אחשורוש, וקיבלו את התורה רק מיראה ולא מאהבה.

ויש לבאר מפני שדרגות הולכות בהדרגה, וצריכים תחילה להשיג מדרגת היראה, ורק אחר כך זוכים למדרגת האהבה שהיא מדרגה גבוהה יותר, לכן במתן תורה הראשון במעמד הר סיני השיגו את המדרגה הראשונה שהיא מדרגת היראה, וקיבלו את התורה מיראה, ורק אחר כך בימי אחשורוש, שכבר הייתה להם מדרגת היראה ממה שקיבלו בסיני, אז היו יכולים להוסיף על זה ולזכות גם למדרגת האהבה הגבוהה יותר, ולקבל את התורה מאהבה.

ומאחר שימי הפורים הם זמן קבלת התורה מאהבה, לכן בימים אלו יש להרבות באהבה ואחוה בין איש לרעהו, כיון שלצורך התורה צריכים מידות טובות, ולכן יחד עם מה שקיימו וקיבלו את התורה מאהבה, תיקנו גם משלוח מנות ומתנות לאביונים לחיזוק המידות הטובות, והרגל נעשה טבע, כשעושים מעשים טובים מתוך מידות טובות זה מחזק את המידות הטובות. זה הכלל, כשאדם עושה מעשה טוב מתוך אהבת המעשה הטוב, מתחזקת בו המידה הזאת, וככל שעושה יותר מעשים טובים, נעשה יותר ויותר טוב.

וזה היא עצה להצלחה בתורה, כדי לזכות שתהא קבלת התורה מאהבה צריכים מידות טובות, שלא יהיו לאדם דרישות, וירגיש שלא מגיע לו כלום, ויותר לאחרים, ויאהב בלבו את כל אחד ואחד, אלו הן מידות טובות הנצרכות לקבלת התורה מאהבה.

ההנהגה בפורים

והנה כתוב בספרים כי השפעת המועדות חוזרת בכל שנה ושנה, שאפשר לזכות שוב למעלות שהיו באותו הזמן, ובימי הפורים שקיבלו את התורה מאהבה, זהו זמן המסוגל, שיכולים לזכות בו לתורה מאהבה, וצריכים לנצל את הזמן המסוגל לזה.

וב"ה בשנים האחרונות בהרבה ממקומות התורה קובעים סדרי לימוד בפורים, אפילו אברכים בעלי משפחה, ושמעתי שגם בחוץ לארץ יש מקומות שלומדים סדרים שלמים בפורים, בלילה וביום, ועל ידי זה רואים ישועות! אנשים שזקוקים לישועה זוכים לישועה בזכות לימוד התורה בפורים, זוהי המעלה של תורה בפורים.

כמובן שצריכים גם לקיים מצוות היום, וצריך להיות בשמחה ובמצב רוח טוב, שהתמדת התורה תהיה מתוך אהבת הבריות ומידות טובות, ושלא יהיה על חשבון מישהו אחר, שבני המשפחה לא יסבלו מזה, וגם הם ירגישו אווירה שמחה בפורים.

ועוד יש לדעת בענין שמחת פורים, הנה אמרו חז"ל (מגילה ז, ב) חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו', ופשוט כי תכלית השמחה

הוא להגיע על ידה לאהבת השם ולקבלת התורה מאהבה, וכן הביא הביאור הלכה סימן תרצ"ה מדברי המאירי "שלא נצטוונו על שמחה של הוללות ושל שטות, אלא בשמחה של תענוג, שיגיע מתוכה לאהבת השם יתברך, והודאה על הנסים שעשה לנו".

אבל יש שבאים מתוך השמחה לקלות ראש ופריקת עול, וצריכים לדעת מה שכתב הביאור הלכה בשם חיי אדם כי "היודע בעצמו שיוזלל אז במצוה מן המצוות בנטילת ידיים וברכה וברכת המזון או שלא יתפלל מנחה או מעריב או שינהג קלות ראש מוטב שלא ישתכר וכל מעשיו יהיו לשם שמים", היינו שאם יש חשש ששמחת פורים תגרום איזה זלזול ופריקת עול במשהו, יצא שכרו בהפסדו, ואין על זה שכר, רק הפסד, ולדאבוננו הרבה מהציבור נכשלים בזה.

והנה ימי הפורים נועדו להרבות באהבה ואחוה, אבל יש כאלה שלהיפך, בפורים מתירים לעצמם לפגוע במי שיש להם חשבון איתו, ועושים ליצנות או אונאת דברים, על ידי "עיתון קיר" וכיוצא בזה, צריכים לדעת שאין לזה שום היתר! וכבר דיברתי על זה הרבה פעמים וסיפרתי עובדות על אלו שעשו דברים כאלה בפורים, אפילו מעשים שאינם חמורים כל כך, אבל היה איזה זלזול בבין אדם לחברו, ולבסוף נענשו בעונשים משונים שלא כדרך הטבע.

עיקרם של ימי הפורים הוא תורה ומידות טובות, וזו הזכות הגדולה לכל אחד ואחד, שנוכה באמת להתחזק בתורה ובמידות טובות. תחילת השמחה היא באדר, וממשיכים אחר כך בניסן, כמו שכתב רש"י בתענית (כט, א) משנכנס אדר – ימי ניסים היו לישראל פורים ופסח, חודש ניסן הוא גם זמן של שמחה, שהיו בו ניסים, ולאחר מכן באים ימי הספירה שהם זמן של חיזוק והכנה לקבלת התורה.

יהי רצון שנוכה כולנו להתחזק בכל הדברים הצריכים חיזוק!

ב

משיחה שנאמרה בישיבת פוניבז' ערב פורים תשס"ה

דרגת בני תורה

הנה בני תורה צריכים להכיר את מדרגתם וחשיבותם, שאינם כשאר בני אדם, אלא הם בני תורה, וממילא זה מחייב יותר.

ומצינו בגמרא שיש דרגה של "רבנן", והוא מה שאמרו (ב"ב ה, א) רבנן לא צריכי נטירותא, היינו אלו שעוסקים בתורה, ותורתם אומנותם, הרי הם פטורים מלשלם מס השמירה על העיר, מפני שהם בעצמם שומרים ומגינים על העיר בזכות תורתם.

וכתב על זה הרא"ש שם (ב"ב פ"א סימן כ"ו) בשם הרמ"ה "שתלמיד חכם שיש לו אומנות או קצת משא ומתן להתפרנס כדי חייו ולא להתעשר ובכל שעה שהוא פנוי מעסקו מחזר על דברי תורה ולומד דברי תורה הוא הנקרא תורתו אומנותו", עכ"ד.

והיינו שגדר "רבנן" אינו רק מי שעוסק בתורה כל היום, אלא גם מי שמוכרח חלק מהזמן לעסוק לפרנסתו, אמנם בימינו ב"ה כל מי שרוצה ללמוד תורה יש לו "יבולון", אבל בדורות הקודמים לא היו כוללים, והיו כאלה שהוצרכו לעסוק בפרנסה, על זה כתב הרא"ש שמי שעוסק בפרנסתו כדי חייו, וכל שעה שהוא פנוי מעסקו חוזר לתלמודו, הוא גם כן בדרגת "רבנן" שתורתו מגינה על הציבור.

ולאידך גיסא משמע מלשון הרא"ש שאם לא "בכל שעה שהוא פנוי מעסקו הוא חוזר לתלמודו" אזי למרות שהוא עוסק בתורה הרבה שעות במשך היום, כיון שיש זמנים שהוא מתבטל מדברי תורה, כבר אינו בדרגת רבנן, וצריך לשלם מס השמירה.

נמצא כי דרגת רבנן תלויה אצל כל אחד ואחד לפי מעשיו, וכפי האפשרויות שיש בידו, אם הוא עושה כל מה שהוא יכול לעשות, ועוסק בתורה בכל רגע פנוי שיש לו, אזי הוא בדרגת רבנן, אבל אם אינו מנצל כל רגע פנוי לתורה, אינו בדרגת רבנן.

כצאת השמש בגבורתו

ובאמת דרגת "רבנן" תלויה לא רק בדבקות בתורה, אלא גם במידות טובות, ומהיכן רואים דבר זה? כי הנה בגמרא (בי"ב שם בע"ב) הפליגו במעלתם של גבאי צדקה ומלמדי תינוקות שעליהם נאמר הכתוב "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד", ואמרו שם כי על רבנן נאמר הפסוק "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", וביארו התוספות דהיינו שמש של עתיד לבוא שהיא שבעתיים כאור שבעת הימים, ואור שבעת הימים הוא שבעתיים מאור החמה של עכשיו, היינו כפול פי ארבעים ותשע, דרגה כזאת של תענוגי העולם הבא שאין לשער, זוהי דרגתם של רבנן.

וכלשון זו ממש מצינו גם לגבי מידות טובות שאמרו חז"ל (גיטין לו, ב) הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושומחים בייסורים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, והיינו אלו שהם בעלי מידות טובות, שאם אחד פוגע ומזלזל בהם, למרות שבדרך הטבע קשה לשתוק, הם שותקים ואינם מגיבים על זה, שומעים חרפתם ואינם משיבים, עושים מאהבה ושומחים בייסורים היינו מפני שמבינים שכל הייסורים הם לטובה, על דרגות אלו נאמר הפסוק "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו".

והנה בגמרא לא מוזכר שהם נקראים "רבנן", רק שעליהם נאמר הפסוק ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, אבל בגמרא בבא בתרא למדנו שפסוק זה נאמר על רבנן, וממילא מבואר כי דרגת רבנן תלויה גם בזה, שנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, עושים מאהבה ושומחים בייסורים, אף על פי שזה קשה, הרי אמרו (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, ומכיוון שאשריך בעולם הזה – אפשר להתגבר על הקשיים.

נמצינו למדים כי דרגת "רבנן" תלויה בשלמות ההתמדה בתורה וכמו שנתבאר לעיל שאם חסר בשלמות ההתמדה וניצל הזמן כבר אינו בדרגת רבנן, ותלויה גם בשלמות המידות הטובות, שאם חסר בשלמות המידות חסר גם בדרגת רבנן.

ודברים אלו אינם ידועים לרבים, שחושבים שאפשר קצת להתבטל מלימוד תורה, או שלא להיות מהנעלבים ואינם עולבים, ובאמת קשה להבליג ולשתוק, וצריכים להתגבר כנגד הטבע, ורבים אינם נוהרים בזה, בפרט כשנמצאים בתוך ציבור מצוי לפעמים שאחד פוגע בחברו, בכוונה או שלא בכוונה, פעמים שהוא אשם בזה ופעמים שאינו אשם, וקשה מאד להיות מהנעלבים ואינם עולבים.

וצריכים לדעת כי אונאת דברים זה איסור חמור מאד, שאמרו חז"ל (בי"מ נח, ב) גדולה אונאת דברים יותר מאונאת ממון, ואמרו (שם נט, א) נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, עד כדי כך חמור האיסור של אונאת דברים והלבנת פנים.

ולפעמים זה בא מתוך שרואים אדם שעושה שלא כהוגן, בפרט אם יש חילוקי דעות כל אחד חושב שהשני עושה שלא כהוגן, וממילא חושבים שמותר לפגוע בו, וכביכול הותרה אונאת דברים.

התוכחה בזמנינו

ובאמת אפילו תוכחה להוכיח את מי שעושה דברים שלא כהוגן כמעט שלא שייך בזמנינו, וכפי שכבר הזכרנו מה שכתב בספר מנחת שמואל "ראוי שתדע שכך קיבלתי מרבותי, ובפרט מאדמו"ר ר' חיים מוולאזין זיע"א, שבזמן הזה קשות אינם נשמעים, ומי שאין טבעו לדבר רכות, וממהר לכעוס על עושי עוול, ובפרט כשלא ישמע לו – פטור ממצות תוכחה", היינו שתוכחה אינה מתקבלת כי אם בלשון ידידות,

אבל מי שמוכיח בצורה פוגעת, שהשני אינו יכול לסבול את דבריו, אין תוכחתו מועילה, רק להיפך הרי זה מכשילו יותר.

כמו שמצינו (מו"ק יז, א) במי שיש לו בן גדול ומכה אותו, שעובר בלפני עור לא תתן מכשול, כיון שאינו מועיל כלל בהכאתו, ורק גורם בזה שיתחצף אליו יותר, ובזמנינו אפילו בקטנים לא תמיד עוזרת ההכאה, על כל פנים בגדולים ודאי שאינו עוזר, רק להיפך, גורם לבן שיתחצף יותר, לכן אפילו אם האב צודק והבן אינו צודק, כיון שהבן הוא כבר גדול, אם האב מכה אותו הרי הוא מכשילו בזה.

וענין זה שייך לא רק בהכאה בידים, אלא גם בדברי תוכחה, יש תוכחה פוגעת שהיא יותר גרועה ממכה, ואם מוכיחים את הבן בדברים פוגעים, אינו מקבל את התוכחה, ורק נעשה יותר גרוע.

כך גם אדם שמוכיח את חברו בצורה שאינה ראויה, לא רק שאינו משפיע עליו בזה אלא להיפך הוא מכשיל אותו יותר, בפרט אם הלה שוגג במעשיו, שאינו מבין את חומרת הדברים שהוא עושה, ויכול להיות שבמשך הזמן יבין וישנה את התנהגותו לטובה, אבל אם מוכיחים אותו בצורה פוגעת אזי בדרך הטבע הוא מחפש להצדיק את עצמו, וממשיך דווקא לעשות את אותם המעשים, ונמצא שהתוכחה גרמה לו להיות גרוע יותר, ועוברים בלפני עור ממש.

דבר זה נוגע למעשה בהרבה עניינים, שעל ידי התוכחה עלול השוגג להפוך למזיד, וצריכים לזהר מאד בעניינים אלו.

כל הצלחת האדם תלויה בזכויות, וכל אחד ואחד צריך זכויות להצלחה בכל העניינים, והזכויות הם המידות הטובות, אם יש חיסרון במידות טובות אין זכויות לא ליחיד ולא לציבור, והמידות הטובות הם להיות מהנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים, לא לפגוע, ולא להגיד מילה פוגעת, שזה מזיק מאד.

אם רוצים באמת להשפיע על אחרים, העצה היא כמו שכתב מרן החזו"א זצ"ל (קובץ אגרות ג, סב) שבעל תורה אמיתי משפיע השפעה ניכרת על כל סביבתו, ומי שישתדל בעצמו להיות בעל תורה אמיתי, ישפיע בזה יותר מכל דברי התוכחה שיאמר לאחרים.

אונאת דברים

וכל הדברים האלו נוגעים בפרט לימי הפורים, יש שחושבים כביכול בפורים יש היתר לאונאת דברים, לדבר דברים הפוגעים ולעזר אחרים, אבל באמת אין שום היתר לזה, אמנם אלו הם ימים של שמחה, ומותר להתבטא בדרך צחות קצת, אבל ח"ו שלא לומר מילה הפוגעת באחרים, ואם מישהו יפגע זוהי עבירה חמורה מאד!

אין שום היתר לפגוע באונאת דברים בפורים, והפוסקים רק דנו במי שמזיק את חברו מתוך שמחת פורים, האם חייב לשלם על נזקי ממון, אבל ודאי שאין היתר לפגיעה של אונאת דברים.

ולפעמים מתוך שמחת פורים נהנים מאונאת דברים, אבל זה ניסיון שצריכים להתגבר עליו, ואם עומדים בניסיון זוהי זכות גדולה מאד להצלחה, כשציבור עומדים בניסיון זוהי זכות לכל הציבור, וכשיחיד עומד בניסיון זוהי זכות ליחיד, ובזכות העמידה בניסיונות שבין אדם לחברו זוכים שגם התורה תהיה בשלמות.

הבה נשתדל בזה שימי הפורים יעברו עליו בשמחה מתוך אהבה ואחוה שלום ורעות, שזהו ענין משלוח מנות ומתנות לאביונים לחיזוק המידות הטובות שבין אדם לחברו, זהו כל ענין שמחת הפורים, וזו זכות גדולה לכל אחד ואחד. יהי רצון שנצליח בזה!

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת מרן הגאון רבי **יעקב אדלשטיין** זצ"ל
ב"ר **צבי יהודה** זצ"ל נלב"ע כ"ז שבט תשע"ז - תנצב"ה

מוקדש לעילוי נשמת הרב **ישראל אפרים** בן הר"ר **צבי שמעון** זצ"ל
נלב"ע ביום י"ג אדר - תנצב"ה

דברי אמה

מאמרי חיזוק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים
מרן הגר"ד יפה שליט"א

גיליון מס' 23 ■ תצוה - פורים

עבודת יום הפורים

מאחר ששם השם הגדול לא נראה בגלוי בנס זה, ולכן לא הוזכר במפורש כי אם בדרך רמז.

הרב דסלר זצ"ל בספרו מוסיף שאף על פי שלא היה נס גלוי, מכל מקום זה היה בבחינת גלוי שבנסתר, שבסוף כן התברר והיה ניתן לראות איך שהמאורעות השונים, שלכאורה לא היו קשורים זה לזה, חברו יחדיו, והביאו את הצלת עם ישראל מידי המן.

עוד נתייחד נס פורים משאר הניסים, שבכל נס אפשר לראות את הנס מיד, ולעומת זאת בפורים שרשרת האירועים המתוארים במגילה שהתפרשו על פני כתשע שנים היו נראים בזמן התהוותם חסרי משמעות ללא קשר ביניהם, רק לבסוף נתבאר תכליתם.

והגר"א זיע"א הוסיף עוד שהנס היה בזמן של גלות, אחר חורבן בית ראשון, עוד קודם בניית בית שני, ואף על פי כן הראה להם הקב"ה אהבתו אליהם, ועשה להם הנס. והביא לזה משל לבן מלך שאביו שלחו מחמת עבירות שעשה, אבל המלך דאג לשלום בנו, ושלח ביד עבדיו להגן על בנו בלא שידע זאת. והבן ראה שכאשר חיה רעה באה להזיק אותו, מיד יש מי שמצילו ממנה, והבן שזה מעשה ידי אביו המלך, שלמרות שאביו המלך גרשו מחמת חטאיו, עדיין אהבתו בליבו, והוא שולח להגן עליו. ממילא נתגברה מאד אהבת הבן לאביו המלך, וחזר בתשובה שלמה, ושב לאביו.

כן עם ישראל שהיה בגלות בזמן שחטאו, ראו שהקב"ה דואג להם למרות חטאיהם, כמו שהזכרנו מקודם דברי החתם סופר, שבעוד שהיו במשתה כבר אז עסק הקב"ה בהצלתם והרג את ושתי, ועל ידי שראו את אהבת ד' אליהם, אז נקבעה אהבת ד' בליבם, וחזרו בתשובה שלמה להקב"ה, וקיבלו את התורה מאהבה.

קריאתה זו הלילה

המצוה העיקרית בפורים היא קריאת המגילה, גם מסכת מגילה עיקרה עוסקת סביב המגילה, אין לשער כמה שאפשר להתעלות על ידי המגילה, וזה על ידי שימת לב למה שכתוב במגילה. וראוי להתכונן לזה עוד קודם יום הפורים וללמוד את המגילה עם פירושה.

בגמרא כתוב (מגילה יד, א) שקריאתה זו הלילה, דעתו של היסוד ושורש העבודה שקריאת המגילה גרידא אינה מספיקה לקיים את מצוות ההלל, ורק שיעלה בליבו כל מעשה תוקפו וגבורתו של הנס, וייתן בליבו הודאה גדולה ועצומה למפליא לעשות, אז יקיים המצווה. וכתב, שעל קטב זה תיקנו אנשי כנסת הגדולה חיוב קריאתה ועיקר הקריאה לידע גודל הנס, שעל ידי זה ייתן הודאה ושבח ליוצרנו ובוראנו. (והנה במשנה ברורה לא הובא דעתו של היסוד ושורש העבודה, ויתכן שהטעם לכך, שהרי הדין הוא שאפילו אם החסיר אות אחת מהמגילה לא יצא ידי חובתו, על כן יש לחוש שיעמיק במחשבות ויחסיר בשמיעתה).

פורים תשובה מאהבה

מובא בספרים בשם האר"י ז"ל שיום הכיפורים כפורים, יש שמאד מאד דיברו על גדולת יום הפורים, ודייקו מזה שהקטן נתלה בגדול. ולי היה נראה שהכוונה שיש בחינה שבו יום הפורים גדול מיום הכיפורים, כי ביום כיפור ישראל שבים בתשובה מיראה מפאת עוונותיהם, ובפורים תשובת ישראל הייתה מאהבתם להקב"ה אחר שראו את אהבת הקב"ה אליהם.

ואמנם, גם ביום הכיפורים כלל ישראל עושים תשובה מאהבה, אבל עיקר התשובה היא מיראת החטא שתלויים ועומדים, ובזה מתייחד יום הפורים שהוא זמן של תשובה מאהבה עוד יותר מיום הכיפורים.

גזירת המן על ישראל

המן ביקש להשמיד את הנשמות, להרוג את הנפשות, לאבד את הרוחות ולבזו את שללם, והיה לו את הכוח לזה כמבואר בגמרא (חולין קלט, ב): רמז להמן בתורה מניין? שנאמר "המין העץ אשר אותו תאכלו", ובוודאי שאם הגמרא מרמזת זאת מן הפסוק, יש שייכות בין הדברים ואין זה רק דימוי מילים בעלמא.

והמהר"ל ביאר בזה כי עץ הדעת הוא שהביא כליה לעולם, והמן היה האדם המתאים להביא כליה לעם ישראל, וממילא לכל העולם כולו, הקיים מכוח עם ישראל. חז"ל אומרים (מגילה יא, א) "בקום עלינו אדם - אדם ולא מלך", כי מלך אינו מעוניין להשמיד את העם, כיון שתפקידו לדאוג לעם, אבל המן הרשע שאינו מלך, רצה להשמיד את עם ישראל.

וכל זה היה בחודש אדר זמן שהיה מסוגל לפרענות, והקב"ה ברחמיו הפך המזלות, וזאת אף על פי שנפסק ונחתם על עם ישראל כליה, הקב"ה ברחמיו הרבים הציל אותנו. ולא הספיק לזה רק רחמים, אלא היה נצרך רחמים רבים (כנוסח שבעל הניסים) הקב"ה הפר עצתו - היינו את תכניות המן לאבד את ישראל, ואת מחשבתו - היינו הרווחים שהיו לו בזה, והשבות לו גמולו בראשו - הייתה הנהגה ניסית מיוחדת של נהפוך הוא כמתואר במגילה.

ועל רצונו של המן לבטל את המצוות - נוספו לנו מצוות הפורים, ועל רצונו לאבד את הרוח - קיבלנו את מצוות השמחה המחיה את הרוח, ועל רצונו לאבד הנפשות - קיבלנו מצוות המשתה, ועל רצונו לבזו את השלל - נצטוונו במתנות לאביונים לדאוג שאף אחד לא יחסר בפורים (כמבואר בגר"א).

המיוחדות בנס פורים

נס פורים מתייחד מעל שאר הניסים, כי בעוד ששאר הניסים נעשו בגלוי, נס פורים נעשה בנסתר. נס פורים לא נעשה על ידי שידוד מערכות טבע, אלא הוסתר בלבוש טבעי, ועל פי זה מבאר המהר"ל מה שלא הוזכר במגילת אסתר אפילו פעם אחת שם השם שלא נמחק,

וכח הוויכוחים (כלשונו של הרמב"ם באגרת תימן), אבל הקב"ה הבטיח לנו על ידי ישעיהו הנביא (נד, יז) "כל כלי יוצר עליך לא יצלח" - דהיינו, שמי שיתכוון לסתור דלתנו בכלי זין, ישבר הבורא את כלי מלחמתו ולא יצלח, "וכל לשון תקום עליך למשפט תרשיעי" - דהיינו, כל טוען שיתכוון לבטל מה שבידינו בטענות ובקושיות לא תתקיים עצתו.

באמת יש אנשים שכל החיים חיו עם שקרי התקשורת, אחר כך באים כמה ימים לסמינר, ורואים לא רק שאפשר שהתורה אמיתית, **אלא שאי אפשר אחרת**. מפני כך אויבי התורה מפחדים ומתרים: אל תלכו לסמינרים, יעשו לכם שטיפת מוח. ואמנם באמת כך הוא, שעושים שטיפה למוח מכל הזוהמה שנדבקה בו. אם כן אנו יכולים להודות לד' לא רק על מה שהיה בכל הדורות, **אלא גם על מה שעמנו**, שזכינו להיות בני תורה וללמוד בישיבה קדושה ולהתמיד בתורה יומם ולילה.

תפילה

כתוב בספרים הקדושים שפורים הוא זמן מסוגל לתפילה, שהתפילה מתקבלת במיוחד. והנה חז"ל תיקנו שכל הפושט יד נותנים לו, והקב"ה מקיים גם את תקנת חכמים, ועל כן מי שפושט יד בתפילה הקב"ה נותן לו (אמנם לא כתוב כמה צריך לתת לו, אבל על כל פנים לא שב ריקם). לכן יש לראות לנצל את המתנה הגדולה שכל הפושט יד נותנים לו.

ההכנה הראויה לפורים

בסעודת פורים אפשר מאוד להתעלות ולהגיע לרוממות גדולה, להשריש בקרבנו אהבת השם וביטחון בהקב"ה אשר ישפיע לכל השנה. כתוב על רבי שנטע נטיעה של שמחה, רמזו בזה שבכוח השמחה של פורים לנטוע שמחה אמיתית לכל השנה, רק שצריך להיזהר שבאמת תהיה שמחה אמיתית, שמחה שיגיע מתוכה לאהבת השם והודאה על הניסים שעשה לנו, לא חס ושלוש שמחה של הוללות ושטות, וכמו שהביא המשנה ברורה (תרצה) את דברי המאירי "אין אנו מצווים להשתכר ולהפחית עצמנו מתוך השמחה, שלא נצטוונו על שמחה של הוללות ושל שטות, אלא בשמחה של תענוג, שיגיע מתוכה לאהבת ד' יתברך, והודאה על הניסים שעשה לנו.

בספורנו (ויקרא כג, ד) כתוב, שאם קוראים אנו את החגים "מקראי קודש", אז "אלה הם מועדי" - הקב"ה חפץ בהם, אמנם אם נקרא אותם מקראי חול, שעוסק בחיי שעה ותענוגות בני האדם בלבד, לא היו מועדי, אבל יהיו "מועדיכם שנאה נפשי".

נמצא שבידינו נתון הבחירה, אם נזכה לפורים של "מועדי השם" שהקב"ה חפץ בזה, או חס ושלוש "שנאה נפשי", וכדי לזכות באמת לפורים כרצונו ית', שיהיה פורים של הקב"ה ולא פורים של היצר הרע, צריך הכנה מיוחדת לכך.

אני רגיל להביא את דברי החיי אדם בגודל הנחיצות בהכנה למצוות, דבריו נוגעים מאוד לכל חיי האדם, הן בתורה, הן בתפילה, הן בבין אדם לחברו, אבל יש מצוות שבהם צריך הכנה במיוחד, **הרי היצר הרע יודע היטב כמה אפשר להשיג ביום הקדוש הזה והוא אורב לנו, וצריך מאוד להיזהר ולהישמר מפניו**.

יש לנו לבקש מהקב"ה שנזכה באמת בתוך כל ישראל לנצל את הפורים בשלמות, ונזכה להשריש בלבנו כמה שהקב"ה אוהב אותנו, ולכן נתן לנו את תורתו הקדושה, ונשריש בלבנו את ההשגחה המופלאה של הקב"ה עלינו, שנזכה לקבל את התורה מאהבה, **בקבלה שתתמיד ותתחזק גם לאחר הפורים**. (מתוך מאמר שנדפס ב'לאורם' תשע"ב)

במאירי כתוב שאם אין לו מגילה לקרוא בה, על כל פנים יאמר הלל (בפוסקים זה לא הובא). והגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל ביאר הטעם שבפורים יוצאים ידי חובת הלל בקריאת המגילה, כי הכלל הוא שבנס גלוי אנו מהללים בגלוי, ובנס נסתר אנו מהללים בסתר, ולפיכך נס פורים שהיה בנסתר, אנו מהללים במגילה באופן נסתר.

קריאת המגילה היא מתנה גדולה מאד לעם ישראל, וראוי לשמוע בשמחה גדולה את המגילה. בקריאה אנו מעוררים את חסדי ד' שהיו עמנו, וכמו שאז קיבלו את התורה מרצון, כך הקריאה מעוררת בנו לקבל את התורה מרצון, ומשרישה בנו אמונה בהשגחת ד' ובאהבתו אלינו.

תשועתם הייתה לנצח

כתוב במשנה (מגילה יז, א) שהקורא את המגילה למפרע לא יצא, ורמזו בזה שמי שקורא את המגילה ורואה את הניסים כדבר היסטורי כדבר שהיה רק אז, לא יצא.

ובאמת בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם. ובהגדה של פסח מיד לאחר מכן מוסיפים: צא ולמד מה ביקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו שפרעה לא גזר על הזכרים ולבן ביקש לעקור הכל. אומר הגר"א שהרי לולא שהתורה הייתה מועידה שלבן ביקש להרוג את יעקב אבינו לא היינו יודעים זאת. אותו הדבר בכל דור ודור בלא שאנו יודעים עומדים עלינו לכלותינו, והקב"ה באהבתו אותנו מצילנו מידם.

"תשועתם הייתה לנצח" - אין זה תשועה זמנית, אלא לנצח. "להודיע" - תמיד, "שכל קוויץ לא ייבושו ולא ייכלמו לנצח כל החוסים בך" - מי שמקווה אל ד' וחוסה בו, אף על פי שאינו צדיק, זה עצמו סיבה שיזכה לישועה. וכן הוא הנוסח ברכת הרב את ריבנו - הכל בלשון הווה, **מחמת שזה השגחה והצלה תמידית**.

ובאמת, בדור שלנו זה לא פשוט בכלל, יש צורך באיראן שמדבר בגלוי להשמיד את עם ישראל. ר' אלחנן זצ"ל הרי אומר שמה שהגויים מדברים למטה דברי שנאה על עם ישראל, זה רק בגלל שגם למעלה יש קטרוג על ידי השר שלהם. אם כן כשאנו שומעים את הצורך באיראן מדבר בריש גלי להשמיד את עמנו רחמנא לצלן, **צריך להתחזק מאד ולהכיר בחסדי ד' השומר אותנו ומצילנו מידם**.

הבטחת ד' שלא תישכח מפי זרעו

הודאה מיוחדת צריך לתת להקב"ה **שזכינו להיות בני תורה**. אנו זוכים ללמוד בישיבה קדושה ויש בידינו האפשרות להתמיד בתורת ד' במשך כל שעות היום. ולמרות שקמו כוחות אדירים להשכיח התורה מעם ישראל, נשארנו בני תורה.

ראש הממשלה הראשון רצה מאד לעקור את התורה מעם ישראל, ולעשות עם חדש. והוא גם היה אדם קשה, ולמרות הכל הוא בעצמו זה שנתן את הדיחוי לבני הישיבות, ובעקבותיו הלכו כולם. הרב לורנץ ז"ל שאל אותו בסוף ימיו אם יש דבר שהוא מתחרט עליו, ואמר לו כי הדבר היחיד שהוא מתחרט - על שנתן דיחוי לבני הישיבות. אמר לו הרב לורנץ, כל זמן שהיית ראש ממשלה, אז לב מלכים ושרים ביד ד', רק עכשיו שאינך בתפקיד, אתה מתחרט.

מרב החזון איש צוק"ל אמר לי שהדיחיה שהם נותנים לבני הישיבות, זהו מכוון ההבטחה שלא תישכח מפי זרעו. כן, זה שאנו יושבים בישיבה זה לא פשוט כלל! לא כולם זכו בזה, **צריך מאד לראות את חסד ד' בזה**.

ובאמת, בכל דור ודור רוצים לבטל מאתנו כח התורה על ידי כח החרב

זקניך ויאמרו לך

גליון מס' 23

ישמח לב מבקשי ה', לכל החפץ להתחמם לאורם של רבותינו שליט"א, גליון נושא, הכנה לפורים,

אני מעתיק מלשון רבינו שליט"א, וז"ל, הקב"ה רוצה שהאדם יהיה עבד ה', ועבד ה' הפשט הוא שהוא מסור להקב"ה בכל הלב, זה מה שרוצים, וזה מה שהיה בזמן אחשורוש, כל אחד ישב בבית שלו וחשב כמה טוב להיות עבד ה', להכרה זו באו אחרי הסרת הטבעת של המן והנס שהם נצולו, אז כל אחד בלב שלו בכל מקומות מושבותיהם של היהודים כל אחד בביתו חשב כמה זה טוב להיות עבד ה', אני רוצה להיות עבד ה', וזה מה שהקב"ה רוצה, זה התכלית.

מורנו ורבנו הגראי"ל שליט"א מעורר תדיר על ענין בין אדם לחבירו, כמה חמורה הפגיעה בשני, כמה הדבר רע בעיני ה', כמה החטא החמור והדבר מעורר יותר, כי רואים כאן בעולם הזה את העונש החמור, רבינו שליט"א אומר כי כסדר רואים את העונשים שמקבלים, על זה כבר בעולם הזה, זה נורא ואיום, חבל שבגלל רגע אחד אדם מפסיד כל כך הרבה, מילה אחת שדוקרת כמדקרות חרב, וזהו, אתה כבר לא שולט עליה, זרקת את החץ וכעת אתה יכול להתחרט כמה שתצא, החץ כבר יצא מכלל שליטה, עד שלא אמרת את המילה אתה שולט עליה, ברגע שהוצאת מפ"ך את המילה אתה הפסדת, לכן תחשוב טוב לפני שאתה אומר משהו לשני, תזכור טוב כי אתה עלול להתחרט היטב על המילה, ולתקן אח"כ זה קשה עד מאוד, לכן כדאי לך להתאפק ולהתגבר, לפעמים יש בזה מעלת בולם פיו בשעת מריבה, שמעלתו עצומה מאוד.

ראיתי מובא מרבינו שליט"א להתבונן במעשה שנמצא בירושלמי, ברבי פנחס בן יאיר שהלך לבית המדרש ונהר גינאי עלה על גדותיו, אמר לו רבי פנחס בן יאיר מדוע תמנעני מללכת לבית המדרש, ונחלק הנהר לשנים, שאלו התלמידים האם גם הם יכולים לעבור, אמר להם רפ"י רק מי שיודע בנפשו שלא עשה שום רעה ולא ביזה לבן ישראל "מימיו" הוא יעבור ולא ינזק, ורבינו שליט"א דייק מדבריו כי משמע שאם פעם אחת ביזה מישהו גם אם אח"כ עשה תשובה הוא כבר לא זכאי להנות מהנס הזה, יש זכות מיוחדת למי שלא פגע באחר אפילו לא פעם אחת, מכך נלמד כמה חמורה הפגיעה בשני.

בבעל הטורים כתב על מצות הצדקה כי תיבת "ונתנו" איש כופר נפשו, נקראת מראשה לסופה ומסופה לראשה, ורמז יש בדבר כי כאשר אדם נותן צדקה נותנים לו בחזרה, זה נתינה שיש לה שני פנים, ודורשי רשומות

רבינו הגראי"ל שליט"א יאריך השי"ת ימיו ושנותיו בבריות גופא ונהורא מעליא, רגיל לומר כי פורים זה זמן של עליה, אפשר להשיג הרבה, פורים זה זמן של קיימו וקיבלו, קבלת התורה מאהבה, אפשר להתרומם מאוד, זה דרך להשיג אהבת ה', פורים זה זמן של אהבה, זה זמן של גילוי אהבה, עם ישראל הרגיש עומק נוסף של אהבת הקב"ה, ובתמורה עם ישראל החזיר להקב"ה עומק נוסף של אהבה, וזה פשר הדור קיבלוה באהבה, כידוע אהבה מטבעה מולידה אהבה כנגדה, בבחינת כמים הפנים לפנים, ולכן סגולת הפורים היא מעמקים של אהבה בין ישראל לאביהם שבשמים, בקריאת המגילה כל אחד רואה ומגלה את אהבת הקב"ה לבניו, את ההשגחה הפרטית, בלילה ההוא נדדה שנת המלך מלכו של עולם, כביכול בכל צרתם לו צר, הקב"ה נוהג עם עם ישראל באהבת ודאגת אב לבניו, הגמ' במסכת חולין דורשת אסתר מן התורה מנין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני, ופירש"י שהיה דור של הסתר פנים ובכל זאת עשה להם את נס פורים, בפורים התגלה כי למרות שכעת בגלות כלפי חוץ לא ניכרת אהבת הקב"ה לבניו, מכל מקום אהבה זו קיימת בשיא החוזק, הקב"ה נוהג עם עם ישראל בבחינת מציץ מן החרכים, למרות שלא ניכר אהבתו בגלוי, אבל בעומק הכל כמו שהיה בעבר, הקב"ה משגיח על עם ישראל בהשגחה מיוחדת, וכאשר ההנהגה הזו מתגלה, עם ישראל רואה את האהבה הזו, מתפוצצים נחלי אהבה מעם ישראל לאביהם שבשמים.

בפורים יש ענין של שמחה ריבוי שמחה, ורבינו שליט"א רגיל לומר כמה יהודי צריך לשמוח שהוא זכה להיות עבד ה', כמה צריך לשמוח שהוא יודע את תכליתו, כמה מאושר הוא כי בכל רגע נתון הוא יכול לעשות מצוות שנותנות לו שארית נצח, הוא יודע את סוד הסיפוק האמיתי, הוא יודע כי הוא נבחר לשמש את הקב"ה, הוא בחיר הנבראים, כולם נועדו לשמש אותו, כמאמרם ז"ל חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, הוא יודע כי הוא יכול להתרומם ולהתעלות בלי גבול, ולכן הוא תמיד יכול להיות שמח כי אין עשיר כמוהו בכל העולם, רק שיהיה לו שכל להכיר באוצרות שיש תחת ידו, בכלים המיוחדים שהקב"ה נתן לו, ואז ילך לבטח דרכו, וזה מהעבודה של פורים לקבל השגה והכרה חזקה בכל הענינים האלו.

אמרו כי בתורה יש עוד תיבה כזו, "והכהו" נפש, שגם היא נקראת מראשה לסופה ומסופה לראשה, למען דעת כי כאשר אדם מכה ופוגע במישהו המכה תחזור אליו, רח"ל.

מורנו ורבנו מזכיר על החובה לחיות עם מבט על העתיד, לזכור כי יש דין ויש דיין, העולם הוא לא הפקר, יש מי שמשגיח על העולם, וצריך לתת דין וחשבון על כל מעשה, פורים זה לא זמן פטור, גם עליו צריך לתת דין וחשבון, אני זוכר כי כאשר היה נוכח רבינו פעם כאשר אחד הלבין פני חבירו ברבים הוא היה מזועזע עד עמקי נפשו, והוא אמר בתדהמה מה הוא לא מבין כמה חמור הדבר, איך הוא הרשה לעצמו לשפוך דם של השני, איך הוא שכח שיש דין ויש דיין, יש חשבון, העולם הוא לא הפקר, איך הוא מרשה לעצמו לעשות דבר כזה, רבינו שליט"א לא יכל להרגע.

נכנס יהודי אצל רבינו והתלונן שיש לו צרות שונות ומשונות, רבינו שליט"א אמר לו זה נראה חטאים של בין אדם לחבירו, צריך להפסיק לצער אנשים, ולא דוקא אנשים רחוקים גם אנשים קרובים בתוך הבית, גם אותם צריך להזהר מלצער, לאחר מחשבה אמר אותו יהודי לרבינו כן אני נזכר היה פלוני שציערתי אותו, אבל זה היה צודק, זה היה מגיע לו, כך אמר בבטחון, אמר לו רבינו שליט"א כי בעולם מסתובבים אנשים שעשו את העוולות הכי גדולות ששייך, ומה אתה חושב כי הם סתם עשו את מה שעשו, לא ולא, הם בטוחים כי הם עשו דברים צודקים, זה לא תשובה גם אם אתה צודק זה לא מתיר להרוג את השני, לא הותר להתאכזר אליו.

ברצוני להביא לפני רבותי מרגניתא טבא שזכיתי לדלות מאוצרו של רבינו שליט"א, וכך היו דבריו, יש תמיהה רבתי מה היה החטא שהלכו לסעודה של אחשוורוש, חז"ל אומרים כי החטא היה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, לא כתוב כי האוכל היה לא כשר, אדרבה משמע שהאוכל היה בתכלית הכשרות, כמו שחז"ל אומרים לעשות כרצון איש ואיש קאי על מרדכי, היינו כי מרדכי היה שותף בהכנת הסעודה, אז מה היה החטא, התשובה היא, החטא היה כי זה סעודה של רשע! וזה חמור כל כך שבשביל זה היה גזירה להשמיד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, נורא ואיום, שבביל חטא כזה, זה מראה כמה חמור החטא הזה, להשתתף בסעודה של רשע, ולמה כי ההשתתפות בסעודה היא התקרבות לרשע, ולהתקרב לרשע זה דבר חמור מאוד, זה הורס את הכל,

וכאן הוסיף רבינו שליט"א נקודת עומק, הנה חז"ל תיקנו ביום זה כמה מצוות שענינם לחזק את האהבה והחיבה בין יהודי לחבירו, זה מוכיח כי ההתקרבות לרשע פגמה במידות, אם אתה שוהה במחיצתו אתה לומד ממנו מידות רעות, וכאשר עם ישראל זכו להנצל תיקנו חז"ל להתחזק במידות טובות, זה הדרך לחיזוק, להתרחק מאלו שאינם שומרי תורה ומצוות, עומק הדבר לפי הבנת הכותב כי הדרך למידות טובות נובע בהכרח מהבנה שונה לחיים, כי אדם שחי חיים בלי תורה

מטבעו הוא חי כי מטרת החיים לקחת לעצמו כמה שיותר הנאות מהעולם, וזה בהכרח פוגם במידות, כי אז האדם חושב רק על עצמו מה שנקרא בלשוננו אגואיסט, וזה מקור כל הרע, אבל חיי תורה מיוסדים על כך שהאדם בא לעולם לעבוד את ה', ובכלל עבודת ה' לעשות חסד, לתת לשני כמה שיותר, אדרבה כמה שהאדם יותר גדול הוא פחות לוקח לעצמו ויותר נותן לשני, האדם לא בא לעולם עבור עצמו כלל, תרבות של גוי היא אכול ושתה כי מחר נמות, חיים ללא תכלית וללא מטרה, על כל אחד לדעת כי המידות הם הם הלבוש האמיתי לנפש, ושורש הכל זה אהבת עצמו, האדם עסוק עם עצמו, אוהב את עצמו, וחושב על עצמו, אבל כאשר האדם חי עם מבט אמיתי הוא יודע כי העיקר זה לחשוב על השני, זה מרומם את האדם מעשיו נעשים ממקום נקי יותר מרומם יותר כולו מתרומם.

לבני הישיבות היגיעים בתורה, אהובים וברורים נעימים בהליכותיהם ובמידותם הטובות, לכו בנים שמעו לי, רבינו שליט"א שנים רבות מעורר כי בזמן שכולם עסוקים חסר בעולם לימוד תורה, ולכן זה זמן מסוגל מאוד לנצל ללמוד, בשעה אחת אפשר להרויח מה שבפעם אחרת היה צריך עשרים שעות ואולי אפילו יותר, יש מעלה של נוטל שכר כנגד כולם ובחורים מטבע הדברים פנויים יותר, אפשר לצמוח מאוד מזמן כזה, רק לזכור לנצל את גודל הזמן, והאמת כי כל המקודש מחבירו חרב מחבירו, תמיד כדאי לנצל את הזמן ק"ו בזמנים מיוחדים, עוד אמר רבינו כי יש מצב בישיבה שבחורים פוגעים באנשי הישיבה שמתקוקף תפקידם הם ממונים לעורר את הבחורים ויש שחושבים כי בפורים זה הזמן, אבל טעות בידם אדרבה היום הזה כולו נוסד להגביר את האהבה בין איש לרעהו ע"י קיום מצוות היום, מסגולת היום להתכונן לקיים את מצוות היום באופן היותר נכון, ולכן צריך להתכונן ללמוד את כל ההלכות בכל פרטי הדינים, וע"י שמתכוננים יש אפשרות לקיים את מצוות היום כראוי, כאשר בישיבה עשו סדר לימוד בליל פורים ויומו, רבינו שליט"א הנהה מזה הנאה גדולה לאין שיעור, והוא אמר כך אפשר להגיע לשמחה אמיתית.

ולכל כלל ישראל נאמר, אם אתם רוצים לראות כמה יפים ונעימים הבחורים העמלים בתורה יום ולילה, סורו נא לאחת הישיבות תראו את הבחורים השתויים והמבוססים כדבעי תראו אותם באיזה אהבה הם אוהבים אחד את השני, תראו אותם על מה הם בוכים מתוך שכרותם, הם שואפים רק לטוב רק לגדלות, אני חייב לספר, כי שנה אחת במסיבת פורים שהסבו בחורים יקרים, נכנס אדם שאינו שומר תורה ומצות כאשר הוא ראה את הבחורים הוא פרץ בבכי, והוא אמר אין דבר כזה בכל העולם זה מבחר המין האנושי, בחורים צעירים וכל כך מרוממים, ובאותו מעמד הוא קיבל על עצמו עול מלכות שמים.

הכלל והעיקר למדנו מרבינו שליט"א לנצל כל מצב להתרוממות להתעלות, לשאוף תמיד רק למעלה, ויתקיים בנו וימי הפורים האלו לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם.

פניני דעת

משיחות שהשמיע רבינו הגדול מרן רבי מיכל יהודה ליפקוביץ' זללה"ה

דעת תורה

קיימו וקבלו

ומעתה על פי הדברים הללו נבקש להבין את מהות קבלת התורה בזמן מרדכי ואסתר. הנה במגילת אסתר מוצאים אנו ש"קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם". מבארים חז"ל שקיימו מה שקבלו כבר. קבלת תורה בהר סיני היתה בכפיית הר כגיגית ובזמן מרדכי ואסתר נשלמה אותה קבלת התורה על ידי שקבלו וקיימו מרצון. ומכאן שואלים אנו בעצם מהי אותה סגולה מיוחדת בזמן מרדכי ואסתר, אותה סגולה שבזכותה דווקא בדור זה זכו היהודים להשלים את מעמד הר סיני.

בזמן מרדכי ואסתר היו היהודים בזמן צרה מוחשית מאין כמותה. באותה עת גידל המלך את המן. אותו המן שנמצא עתה ברום ובשיא המעלה רואה אך ורק מטרה אחת לנגד עיניו - "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד". בזמן צרה, כאשר כל אחד ואחד שבור ורצוף, באותה עת נשברות גם כל אותם נגיעות זרות הגורמות לאדם לחשוב על עצמו בלבד. באותה עת הלב נהיה נקי ונהיה עם ישראל בבחינת "אגודים בצרה לשפוך תחינה". אז ודווקא אז זו העת הראויה והמתאימה להשלים את קבלת התורה מרצון, אותו חלק שהיה חסר לעם ישראל מאז מעמד הר סיני.

אומר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שזוהי הסיבה שדווקא ביום הפורים תקנו את מצוות משלוח מנות. דווקא ביום זה של קבלת התורה מרצון צריכים אנו להתקרב אל אותה אחדות מיוחדת שהיה בזמן מרדכי ואסתר, אותה אחדות שהכשירה אותם ודווקא אותם להשלים את מעמד הר סיני בקבלת התורה מרצון. מאחורי מצוות משלוח מנות עומד מסר של שלילת צרות העין והדגשת ענין העין הטובה, השמחה בטובת השני ובהצלחתו.

זוהי תמצית שמחת ימי הפורים ואלו הדברים אותם אנו צריכים להפיק מימים אלו. לא הוללות ולא ליצנות שבדרך כלל באים על חשבון השני, אלא אחדות הלבבות והשמחה והאכפתיות ממצבו של השני. ביום זה, מתוך אותה אחדות צריכים אנו להתרומם בתפילה ובתחינה לבורא העולמים.

כאיש אחד בלב אחד

על ארבעה מצוות מצווים אנו בימי הפורים. בימים אלו קבעו אנשי כנסת הגדולה ומרדכי את יום הפורים להיות לימי משתה, משלוח מנות איש לרעהו, ומתנות לאביונים. נבקש להתבונן באחת ממצוות אלו ולהבין את טעמה. הנה באם באים אנו לבחון את מצוות מתנות לאביונים, הרי שלמעשה מצטווים אנו כאן על מצוות הצדקה, שאמנם מצוותה בכל שנה ושנה, אולם במיוחד וביתר שאת וביתר עוז בימי הפורים כפי תקנת חז"ל. אולם מהו אותו ענין של משלוח מנות איש לרעהו. הרי אין עניינה של מצווה זו במשלוח מנות לזה אשר אין לו. יתכן וישלח האדם משלוח מנות לזה אשר לו בביתו כסעודת שלמה בשעתו, ועדיין מקיים הוא בהידור גדול את מצוות משלוח מנות. אם כן, מבקשים אנו להבין לפרש עניינה וטעמה של מצווה זו.

ביום

זה, מתוך אותה

אחדות צריכים אנו

להתרומם בתפילה ובתחינה לבורא העולמים להודות לו על

חסדיו שבל דור ודור, ומתוך

כך להתעלות למשתה

ושמחה כמצוות

היום.

ביאור לדברים מוצאים אנו בדברי הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל - הנה מצינו בחז"ל שהיסוד עליו נבנתה הזכות והיכולת של עם ישראל לקבל את התורה הינו ה"ויחן שם ישראל - כאיש אחד בלב אחד". למרגלות הר סיני הגיעו עם ישראל למצב של אחדות נפלאה עד כי כל אחד ואחד הרגיש את השני כנפשו ממש. הנה כאשר לאדם כואבת האצבע הרי הוא מרגיש את הכאב בכל אחד ואחד מאיברי גופו. כך גם היה עם ישראל באותו זמן, כל אחד מעם ישראל הרגיש את כאבו של השני כאילו היה זה כאבו שלו. זו היתה המעלה שבזכותה ובאמצעותה זכו עם ישראל לקבלת התורה מסיני.

כענין זה מוצאים אנו בדברי חז"ל בסוף מסכתא דרך ארץ - "אמר הקב"ה הואיל ושנאו ישראל את המחלוקת ואהבו את השלום ועשו חניה אחת כאיש אחד בלב אחד, זה השעה שמוכשר לתת להם את התורה". זהו גם שורש מאמר חז"ל "התקן עצמך ללמוד תורה" וכפי שמבאר רבינו יונה מהו אותו התקן עצמך, במידות טובות. היינו בכדי שיהא האדם יכול וזכאי לקבל תורה צריך הוא לתקן עצמו ואת ליבו שיהא נקי מכל מידה רעה.

להודות לו על חסדיו שבל דור ודור, ומתוך כך להתעלות למשתה ושמחה כמצוות היום.

נושא בעול עם חבירו

מעתה יכולים אנו להבין מדוע אחד מארבעים ושמונת קניינים שבהם נקנית התורה הינו "נושא בעול עם חבירו". אולם ראשית צריכים אנו לידע ולהבין מהו ומה משמעותו של "נושא בעול עם חבירו". סיפר פעם המשגיח בעל ה"אור יחזקאל" הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוויןשטיין זצ"ל שחזר מביקור חולים אצל אדם גדול שהיה באותה עת שרוי ביסורים קשים. המשגיח התעמק לחשוב ולהרגיש את הרגשתו של החולה בכל הפרטים ועם כל הדברים המפריעים לו באותה עת. עד כדי כך הגיעו הדברים שביקש המשגיח להבין את מצבו של החולה כאילו

המדובר בו עצמו. באותו זמן מסר המשגיח שיחה ואמר שנושא בעול עם חבירו צריך להעמיק במחשבה ולהרגיש את סבלו של השני ומצבו הקשה על בשרו ממש.

והנה לפי הדברים שהשכלנו בענין "כאיש אחד בלב אחד" הרי הדברים ברורים ומובנים כמין חומר. רק זה אשר מרגיש על עצמו את כאבו של חבירו, רק הוא זה אשר יכול לעלות בהר ד' ולקבל את התורה על כל קנייניה כפי המפורט בחז"ל.

יתן השי"ת שנזכה בימים אלו של תענית אסתר ויום הפורים, לקיים את כל מצוות היום כהלכתן, לזכות ולהשיג את המעלות שיום הפורים מסוגל להן באמונה, השגחה פרטית, שכל ועונש וקבלת התורה כאיש אחד. נזכה בס"ד לקבל עלינו עמלה ויגיעתה של תורה ברצון ובשמחה, ונזכה לניסים ונפלאות כימים ההם יראנו השתא נפלאות.

למען דעת

ימי הפורים

לקראת יום הפורים הממשמש ובא לטובה ולברכה, נביא עלי גליון מספר הנהגות ועובדות אודות דרכי הנהגת רבינו ביום הפורים.
דומה כי הנהגות שונות המה אולם מכנה משותף להן - קיימו וקיבלו, קיימו מה שקבלו כבר.

כשרה ומהודרת ובעת קריאת המגילה היה רבינו משתמש בחדא צוותא עם הרב שטרנפלד במגילה הכשרה שברשותו. לימים קיבל רבינו במתנה מגילת קלף כשירה ומהודרת (יצוין כי רבינו לא הסכים לקבל מתנה כה יקרה ונתרצה לקבלה רק בתור מתנה על מנת להחזיר). אך גם משקיבל רבינו את המגילה דאג לבל תיפסק קביעותו של הרב שטרנפלד, לו הכיר טובה על כל השנים עברו. משכך שלח רבינו בערב פורים להודיע לרב שטרנפלד כי ישמח מאוד אם ימשיך ויבוא לשמוע ביחד עמו את קריאת המגילה מתוך המגילה החדשה.

היו מקרים שהייתי שואל בחורים בזמן קיץ מה קרה שירדתם מהדרגה שהייתם, והם ענו לי שזה בגלל פורים. לכן צריך זהירות גדולה בכל ההנהגה של ימים אלו, למעט כמה שאפשר את ההליכה ברחובות ולנצל את הזמנים היקרים שאפשר לקבוע זמן ללימוד.

שהקב"ה יתן בידינו לזכות ברב שפע ולזכות את הרבים ועל ידי זה נזכה לגאולה קרובה מתוך ניסים גלויים במהרה בימינו אמן.

[שיחת רבינו ו' אדר תשנ"ח. מרשימות הר"ה ג.א.ב.]

בעשרות השנים האחרונות שינה רבינו ממנהגו וממנהג ראשי הישיבות ולא קיבל קהל ביום הפורים. תחת זאת נוהג היה רבינו לישיב בהחבא בבתי מדרשות כאלו ואחרים או בבית אחד מבני המשפחה. בזמנים אלו היה רבינו שוקד על תלמודו באין רואים וממילא באין מפריע עד לשעת אחה"צ עת ניגש היה לקיים מצוות סעודת פורים. אותם בודדים אשר זכו לראותו בשעות אלו דיברו כולם בלשון אחת - אמת מה נהדר היה מראה...

כתב תלמיד רבינו בשנת תש"ס - "מספר ימים קודם פורים יעץ לי אאמו"ר לבקש מרבינו שילמד עימי באותם שעות בהן הוא מסתגר ביום הפורים. ניגשתי לרבינו ביום תענית אסתר לאחר התפילה ושטחתי בפניו את בקשתי. רבינו צחק קלות ואמר בוז הלשון - "מחכה אני ליום זה זמן כה רב. כה הרבה אני מתכנן להספיק ביום זה. לכן קשה לי למלא את בקשתך".

שנים רבות לא היתה ברשות רבינו מגילת קלף כשרה. בשנים אלו היה מגיע תלמיד רבינו, הרב שטרנפלד, להתפלל עימו. לרב שטרנפלד היתה מגילה

הדעת נותנת

כל הפושט ידו לבקש מהשי"ת מעלות והצלחה ברוחניות וזכה ונותנים לו

הספרים הקד' אומרים כל הפושט יד נותנים לו, זה מכון על מי שמתפלל על הצלחה בלימוד, ועל כל שאר דברים שהם לטובת האדם, אז ההנהגה מהקב"ה שנותן לו בקשתו.

[מתוך קונטרס "עטרת יעקב".
רשימות הרב י.ר. בכרך שליט"א.]

אמר רבינו: על ימי הפורים אפשר להמשיל את המשל על המלך שנשתטה והשליך מעליו כל הבגדים היקרים והתחיל לשחק עם התינוקות בחול. יום הפורים הוא יום גדול ונשגב שהפקחים יושבים ולומדים בו, כי אפשר לזכות בימים האלו למעלות גדולות.

דובב שפתיים

מתורתו של רבינו מרן רבי מיכל יהודה ב"ר משה דוד זללה"ה

אדר (1) תשע"ז

.....

גלין מס' 146

דברי מוסר והתעוררות

עמלק בא להילחם עם ההכרה באמונה חושית

נצטוונו בתורה "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים אשר קרך בדרך וגו'" [דברים כ"ה י"ח]. כלל ישראל נצטוו לנצח לזכור את מעשיו הרעים של עמלק ומתוך כך למחות את זרעו ולאבד את זכרו לעולם. מה היה חטאו של עמלק שכך נגזר עליו? מפרש הכתוב אשר קרך בדרך וגו' ודרשו חכמינו ז"ל "אשר קרך" לשון קור וחום, צננך והפשירך מרתיחתך, שהיו כל האומות יראים להילחם בכס, ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים, משל לאמבטי' רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה אע"פ שנכחה הקרה אותה בפני אחרים [רש"י שם].

באותו זמן המצב היה שכל הבריאה ראתה את ניסי הקב"ה מה שעשה לעמו ישראל, כל העמים היו תחת הרושם של התגלות כבודו ית' בהנהגת הבריאה, כמאמר הכתוב בנס קריעת ים סוף "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת וגו' נמוגו כל יושבי כנען".

וכן אחז"ל עה"פ "וישמע יתרו" מה שמועה שמע רבי אליעזר המודעי אומר מתן תורה שמע ובא, משניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי עכו"ם אחזתן רעדה בהיכליהן ואמרו שירה. היינו שכל הבריאה כולה שמעה את קול השם שבא לתת תורה לעמו ישראל, ומכאן זה הגיעו כולם להכרה השלימה ביחוד השי"ת בעולמו עד כדי כך שאמרו שירה, שירה זה הביטוי הכי עמוק והכי ברור על ההכרה באמיתות הדבר, כאדם מגיע להכרה בהאמת לאמיתו של הדבר אז הוא מגיע לאמירת שירה, בשירת הים כשלל ישראל זכו לדרגה שראו את אמיתת השי"ת ויחודו "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי", אז אמרו שירה.

בתקופה ההיא לאחר כל הניסים שנעשו לישראל בצאתם ממצרים כל הבריאה הכירה והאמינה באמיתת יחודו ית"ש, זה מה שכינוי חכמינו ז"ל מצב של "אמבטיה רותחת", אמונה חושית, ואז בא עמלק וקפץ לתוכה, הוא בא להילחם עם ההכרה הזאת, הרשע הזה התכוון לעקור את יסוד האמונה, ולכן נידון לנצח נצחים ב"זכור את אשר עשה לך עמלק" שאין הכסא שלם עד שימחה מתחת השמים.

מלחמתו לא היתה רק עם ישראל אלא מלחמה עם הבורא עולם

מה היה הסיבה שגרמה להתדרדרות הגדולה של עמלק, אומרת התורה "ולא ירא אלוקים". וצריך לבאר, וכי כוונת התורה

לחסרון יראת שמים גרידא, הלא אף שבודאי שגם חסרון יראת שמים זה תביעה גדולה, מכל מקום לא בזה היה נקבע דמותו של עמלק לרעה, את המעלה של יראת שמים אין משיגים בנקל הנה אצל אברהם אבינו ע"ה נאמר בפסוק שרק אחר שעמד בנסיון העשירי של העקידה אמר לו האלוקים "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה", רק אז, ואם כן בודאי שחטאו של עמלק אינו חסרון יראת שמים גרידא. אלא הכונה "ולא ירא אלוקים" שהוא רצה לעקור לגמרי שם שמים, הוא רצה להשכיח מהנבראים את בוראם, ולכן בא לקרר את האמבטיה לעקור מהם את האמונה, זוהי היתה מלחמה לא רק עם כלל ישראל, אלא מלחמה עם הבורא עולם, וכדי לעקור את היראת שמים, הוא התחיל בדרך הזו לקרר תחילה את האמונה החושית בהשם וממילא לא יזכר שם שמים עוד ולא יהיה יראת אלוקים. (נערך ע"י הג"ר יצחק קורלנסקי שליט"א).

תכלית ימי הפורים

הקב"ה כרת ברית עם כלל ישראל "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויבהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם". (ויקרא כ"ו). דורשת הגמ' (מגילה י"א) "לא מאסתים בימי יונים ולא געלתים בימי נבוכדנצר לכלותם בימי המן, להפר בריתי אתם בימי פרסיים". בפסוק זה אומר הקב"ה לכלל ישראל שילמדו מהתקופות שעברו עליהם, וע"ז יקבלו דעת להבין ולהכיר שכלל ישראל קיים לנצח נצחים. ומהאבות הק' עד סוף כל הדורות הרי הם בנים לד', וכשם שאין הבן יכול להיפרד מעל אביו כך הם אינם יכולים להיפרד מהבוי"ת.

ודבר זה עלינו ללמוד מהתקופות שעברו עלינו, הקב"ה עשה עמנו ברחמיו את הנס הגדול של התשועות בימי הפורים, ונקבעו ימים אלו לימי משתה ויום טוב. מהי תכליתם של ימים אלו, ללמוד ולראות בחוש את נצחיותו של הכלל ישראל והתקרבותו למקום, שהקב"ה לא נתן ואינו נותן יתן בשום אופן שהכלל ישראל ינתקו את התקשרותם הנצחית אליו, כל השתלשלות המאורעות שנכתבו במגילה ע"י אסתר המלכה ברוח הקודש, אינם לימוד רק לאותה תקופה, אלא על כל התקופות והזמנים.

מגילת אסתר באה ללמד אותנו על כל התקופות של גזירות וחורבנות

במגילה אנו למדים איך עלינו להבין גזירות רעות וחורבנות הבאים על ישראל, כי כל אותם מאורעות באו כדי לקרב את ישראל להשי"ת, כי באותו הזמן נתחייבו שונאיהן של ישראל

כתוב ברבינו יונה (שערי תשובה שער ג' קס), הלא הדבר ידוע שאין העבודה מתקיימת בלתי על ידי לומדי התורה, כל העבודה שהקב"ה נתן לנו לכלל ישראל עבודת הש"ת, תורה, תפילה ומצוות. אין עבודה זו מתקיימת בלתי על ידי לומדי התורה שיהיו בה יומם ולילה כי הם יורו דעה ויודעי בינה לעיתים לדעת מה יעשה ישראל, והם יעמידו בישראל לבלתי תשכח מפי זרעם.

האם שייך שיהיה כלל ישראל בלי גדולי ישראל?! כמו שאי אפשר שיהיה עדרים של צאן בלי רועה, כך אי אפשר שיהיה כלל ישראל בלי גדולי תורה, כי הם יעמידו בישראל להמשיך את דורות הבאים.

המסירה לדורות הבאים לא יכול להיות אלא על ידי גדולי ישראל, ובמקום שאין עוסקי תורה, ירבו המכשולים וישר באדם אין. אם ח"ו חסר גדולי הדור אין ישרות. על כן יכבדו עבדי הש"ת את חכמי התורה, לכבוד הש"ת.

ממילא כשהקב"ה עזר להגאון ידידינו הגאון רבי יעקב שליט"א שהבריא רפואה שלמה, הרי זה לא סעודת הודיה שלו, אלא של כולנו, על כולנו להודות להש"ת על רפואתו והבראתו של הגאון רבי יעקב שליט"א שזה יסוד קיום הכלל ישראל שיש גדולי התורה - גדולי ישראל.

החלק השני שהתאספו הבוגרים לחזק את המוסדות שבהם הגאון שליט"א מרביץ תורה ומעמיד תלמידים זה גם חלק מהקיום של הכלל ישראל, שיש מסירת התורה על ידי גדולי ישראל לדורות הבאים.

ע"פ 'אני חומה ושדי כמגדלות' דורשת הגמרא ב"ב, אני חומה זו תורה. אנחנו חיים בתקופה כזאת שכל בר דעת יכול לראות בחוש שקיום האומה לא יכול להיות בלי תורה. אומר הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, שמא יטעה הטועה לחשוב שזה רק לעוסקים בה בלבד ע"ז אמרו ושדי כמגדלות, שגדולי התורה מניקים כשדיים הללו לעם כולו.

כך צריכים להבין מה זה גדולי תורה.

'כמגדלות' - כמגדל שעומד שם הצופה ומשגיח ורואה מאיזה צד יבוא האויב, וכך הם הת"ח שעומדים על המשמר לראות איזה תיקון צריך, על כן נקראו עיני העדה.

לא צריכים להאריך בזה אלא כל מביני דבר ששמעו מבינים ששני החלקים של סעודת הודיה, והחלק של חיזוק מוסדות הגאון שליט"א, זה דבר אחד שכולנו חייבים בזה, כי זה הקיום של הכלל ישראל.

כל אלו שמחזיקים מכספם את המוסדות יזכו להתברך בכל הברכות האמורות בתורה ברוך אשר יקים את התורה.

בש"ע כתב שאלו שעוסקים בפרנסתם ואין להם אפשרות ללמוד בעצמם מחמת הטידודות, עכ"פ יספיק לאחרים הלומדים. ומוסיף הרמ"א וחשוב כאילו לומד בעצמו. והגר"א שם הביא שהתורה הקדימה זבולון ליששכר, עץ חיים היא למחזיקים בה. איך זבולון בזמן שעוסק בפרקמטיא איך יכול להיות במצב של שמחה- על ידי שיודע שעל ידיו יששכר באהליך.

הקב"ה יתן שיזכה כל אחד מהמחזיקים את המוסדות שימלא הש"ת כל משאלות לבו לטובה, ונזכה לגאולה שלמה במהרה.

כליה מאחר ונהגו "ככל הגויים בית ישראל", ובכדי לקיים הבטחת לא מאסתים ולא געלתים הנהיג הקב"ה הנהגה של גזירות רעות עד שהכירו לבקש ולהתחנן מהש"ת כי רק בידו להצילם, ויחיד אחד יכל להציל ולהפוך את הגזירה מן הקצה אל הקצה, כמו דאיתא במדרש שכשראה מרדכי שנגזרה גזירה לא איבד את תקוותו ורצה להחזיר את כולם בתשובה, מה עשה, אסף את תינוקות של בית רבן ולימדן את עבודת הקודש - הלכות קמיצה, ובזה לימד את הכלל ישראל שאף אם עומדים לטבח מנער ועד זקן וטף ונשים, אין לאבד את התקווה והאמונה כי אנו מובטחים בעתיד גדול של בנין בית המקדש ועבודת המקדש, ובאמת ע"ז זה שהאמין בזה ויגע עם התינוקות בעסק התורה זכו הכלל ישראל לאותו נס גדול של נס פורים.

כלל ישראל הם חלק אלו' ממעל - ולכן קיימנו הוא נצחי

ולימוד זה אינו בא ע"י הבנה וידיעה בלבד כי הרבה ענינים אנו יודעים ומבינים ולא נראה שיש השפעה מחמת זה, אלא יש להתבונן בזה בעיון ולראות בחוש איך נראית אומה שלמה העומדת להשמיד להרוג ולאבד, המצב הוא שאין שום דרך להנצל, ופתאום נהפך הכל ובאה הצלה. מה מלמדינו דבר זה? שכלל ישראל אינם בגדר אנשים אלא בגדר חלק אלוה ממעל "ישראל ואורייתא וקודש אבריק הוא חד הוא" מה נשאר מכל אותם אומות שרצו לאבד את הכלל ישראל, וכי נשאר מהם זכר? ואילו אנו קיימים והקב"ה מקיימנו. ואם שומרים את התורה והמצוות הרי זה ההמשך ממעמד הר סיני עד עכשיו. וע"י ההצלה של הכלל ישאל בימי הפורים זכו להצלה רוחנית "קיימו וקיבלו - קיימו מה שקיבלו כבר".

כל זה עלינו ללמוד מנס פורים, ועלינו להתעמק ולהתבונן בזה להכין עצמינו כדי שנקבל את התועלת מקריאת המגילה ומשמחת הפורים, ואם עוברים ימי הפורים ללא תועלת רוחנית הרי זה הפסד גדול. צריך להרגיש ש"אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו" ואף שכל אומות העולם מתנהגות אלינו באכזריות עלינו להכיר בזה שהכל מאתו ית' כדי שנגיע להכרה הברורה של "בנים אתם לד' אלוהיכם" ושאין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים. ומי הם אותם תינוקות שאסף מרדכי הצדיק הרי הם ילדי התת"ם ובני הישיבות שהם מצילי הכלל ישראל שבכל דור.

(מתוך שיחת רבינו ערב פורים תשל"ט.)

מכתבי הרה"ג רש"מ בן שלמה שליט"א

משא רבינו בכינוס הודיה להש"ת על החלמתו של מרן הגאון רבי יעקב אידלשטיין זצ"ל בשילוב חיזוק וביסוס המוסדות ברמת השרון חשון תשנ"ט

ברשות הרבנים גדולי התורה, ראשי ישיבות וכל הנאספים שיחיו לאורך ימים טובים. ובעיקר ברשות הגאון ידידינו רבי יעקב שיחי' לאורך ימים טובים שיהיה לו רפואה שלמה במהרה ויתחזק בכוחותיו.

הערב התאספנו כאן לשני דברים חשובים מאוד, שהאמת הוא שהם לא שני דברים אלא דבר אחד. סעודת הודיה לרפואתו של הגאון רבי יעקב שיחי' לאו"ט וג"כ נאספו כל בוגרי התלמידים שלמדו אצלו במשך עשרות שנים, ולמעשה זה דבר אחד.

מעשה רב

קצת הנהגות ועובדות ממה שעולה כעת בזיכרון

נאמר (משלי כ"ז כ"א) מצרף לכסף, וכור לזהב, ואיש לפי מהללו. לכן ראינו לנכון להביא בזה את דברי מרן הגאון רבי יעקב אידלשטיין זצ"ל על רבינו זללה"ה. שהיה ביניהם ידידות נפש במשך שנים מרובות. ההערכה של רבינו למרן הגאון רבי יעקב זצ"ל היה בהערצה ואהבה. (ואפשר לראות בדרשה המודפסת לעיל מה שדיבר בפניו של הגאון רבי יעקב שראו איך שעוצר את עצמו לדבר בקוצר אמרים). וכן השתתף ונשא דברים בכינוס נוסף שנערך למען המוסדות ברמת השרון.

*

מדברי מרן הגאון רבי יעקב אידלשטיין (שליט"א) זצ"ל

ש. שמענו שמרן (שליט"א) [זצ"ל], היה ישן בתור בחור בביתו של רבי מיכל יהודה מה היתה הסיבה?

מרן (שליט"א): כשנפתחה ישיבת מפוניבו לא היה לישיבה בנין לכשעצמה, למדנו בבית הכנסת והבחורים ישנו בשכירות דירה, חלק מהבחורים שכרו איזה דירה, ואני ואחי ר' גרשון שכר לנו הרב מפוניבו מקום בתוך דירתו של ר' מיכל יהודה להכניס שתי מיטות, וכיון שהתפילות שלנו התקיימו יחד עם הישיבה קמנה שהיתה קיימת מילדי טהרן, וזה היה על גבעת הישיבה קרוב מאוד לבית של ר' מיכל יהודה לכן זה היה נח מאוד. באיחור זמן שמעתי שמרן החזון איש המליץ על כך להרב מפוניבו שישכור את המקום מרמ"י כיון שהיה מעונין שרמ"י שהיה במצב כלכלי דחוק, שיהיה לו עוד הכנסה לכלכלת הבית. גם הרב מפוניבו אמר לי שהוא נהנה שיש לו אפשרות לסייע לרמ"י בפרנסתו.

ש. האם היה מקום בדירתו או שהיה צפוף?

כשיש לב טוב יש מקום להכל. כל הבית היה בס"ה שני חדרים, חדר שינה שלו, שינה שם גם בתו התינוקת. [הרבנית קורלנסקי], והחדר השני שם היה סועד סעודות שבת, היה לומד, ובוחר תלמידים מעת לעת, ובחדר זה הכניסו שני מיטות לי ולר' גרשון, כל היום זה היה פנוי ובלילה היינו באים לישון. בדרך כלל לא היינו נכנסים במשך היום ורק לפעמים היינו נכנסים לנוח בצהרים.

ש. האם זה לא הפריע לו?

אנחנו בטח לא הפרענו לו, כשהוא רצה ללמוד בשעה מאוחרת הוא היה לומד בשקט, ולא היינו מתעררים. שם בחדר היו ספריו, והיה באותו זמן לומד וכותב את חיבורו עמק השער על ספר המקד והממכר של רב האי גאון.

ש. איך היתה ההרגשה להיות אצלו בבית? והאם היה משוחח אתכם?

הוא נתן לנו הרגשה של חברות, היה מאוד נעים, תמיד דיבר בצורה חברית ללא שום מחיצות בינינו, אף פעם לא קיבלנו שום הערה או פקודה איך להתנהג, האוירה היתה מאוד נעימה, כמובן שאנחנו נוהרנו מצידינו, היינו כבר בחורים בגילאי שנת העשרים. כשהיינו מגיעים בערב בדרך כלל היה מדבר בלימוד, בעיקר על הנושאים שהיה עסוק אז בכתבת ספרו "עמק השער", גם היה מספר סיפורים שיש בהם מוסר השכל, על הרביה ר' שלמה היימן שלמד אצלו בישיבה בוילנא, היה מספר על האישיות שלו ועל כח החינוך שלו איך ללמוד גמרא, למרות שרבי שלמה זצ"ל היה בחיר התלמידים של מרן ר' ברוך בער זצ"ל – בעל הברכת שמואל, ורבי"ב היה מאוד מחבב אותו, אבל לתלמידים הצעירים לא מסר אף פעם מערכות של פלפולים ועיוניים הדקים מן הדקים שלמד מפי רבו רבי"ב, לתלמידים הצעירים היה מלמד על פי רוב חידושים של הראשונים כהרשב"א, וכן רעק"א וקצת קצות החושן, בהסברה נפלאה, והיה מספר לנו על כוחו הנפלא של רבו איך שהיה בהיר וברור.

באחד הפעמים הוא סיפר לי על אחד הנסיונות שהיה לו בבחרותו בלמדו בישיבת חברון. רוח התמדה גדולה היתה בו, וקנה לעצמו שעון מעורר שיעורר אותו, ומיעט בשינה וכן באכילה, עד שנחלש לבו מרוב מאמץ, והיה ממש חולה מסוכן. ראש הישיבה הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל מאוד דאג לבריאותו ושלה אותו לייעוץ אצל רופאים גדולים, הרופאים גזרו עליו מנוחה וסדר אכילה כדי שיהזור לבריאותו, כי אמרו לו שמצב הלב שלו מסוכן מאד. והיו אז שני שיטות: רופא אחד הציע שיטה קלה יותר, שפחות צריך להקפיד במנוחה ובאכילה, ואילו הרופא השני הציע שיטה שהחמירה יותר במנוחה וסדרי אכילה. ושאל את הגר"י סרנא בקול איזה רופא צריך לשמוע? והשיב לו: "מתוך חומר שהחמרת עליו בתחילתו הקלת עליו בסופו", (חגיגה כ"ב ב). דהיינו שאם תחמיר כעת - הרי שבסוף תזכה לבריאות ואריכות ימים ושנים. ואכן שמע רבינו לקול רבו, והחמיר יותר כדעת הרופא השני, ואמר לי שזה היה הנסיון הכי קשה בשבילי, להחמיר על עצמו להיות יותר במנוחה, וממילא פחות ללמוד, אבל בכל זאת התגבר על הנסיון וקיים את המנוחה.

ש. מה ראייתם בו אז כאברך צעיר?

ראינו בו הנהגה ישרה, הוא היה אישיות שאפשר לקבל ממנו הרבה, לא התעכבנו על פרט מסוים. מה שראינו אצלו דבר שעשה רושם חזק מאוד, זה היה הפשטות של הנהגת הבית, כלים פשוטים רהיטים פשוטים, לא לזה גמח"ם בשביל להרחיב דברים. בזמן שאנחנו גרנו אצלו, ביתו היה מצריף עץ פשוט. וזכרני שאשתו הרבנית היתה עובדת קשה והיתה משכימה קום לנסוע לתל אביב שם היתה מלמדת בתיכון, והוא היה נשאר בבית ומאכיל את התינוקת בסבלנות, וכיון שהיה ממנה לצאת לכולל בפתח תקוה היה מדבר על ליבה של ילדתו בנעימות וחובה ותוך כדי דוחף לה כפית לאכול. הוא היה הולך רגלי מהבית שלו ברח' וילקומיר עד הכביש השחור, (כביש ז'). ושם היה נוסע באטובוס לפ"ת. טיורח גדולה היה טורח להגיע לכולל והיה מאוד משבח בפניו את הכולל שיש שם קבוצה גדולה של אברכים בקיאים בש"ס. באותה תקופה היה אחה"צ ר"מ בישיבת תפארת ציון. אח"כ התחיל למסור שיעור בבוקר. גם זכרני שהחזון איש זי"ע מאוד אהב אותו, החזון"א היה מתעניין בכל פרט במשפחה שלו.

נשאר בזכרוננו איזה מאורע משעשע מאותם ימים שהיינו ישינים אצלו, באותה תקופה התרבו פריצות של גנבים באיזור, שהיו נכנסים לדירות בשעות הלילה כשהיו ישינים ומרוקנים את כל תכולת הארונות, בצריף של רמ"י לא היה מפתח, לא היה כסף לקנות מנעול פשוט (ירדני), והדלת היתה דלת פשוטה, דלת של צריף. מחשש לגניבות סידר רמ"י פטנט של מנעול אזעקה, הוא היה תולה על הדלת סיר, ועל הסיר קשר עם חוט כף ומזלג ועוד כמה כלים מצלצלים, כדי שאם ינסו לפתוח את הידית זה יפול ברעש גדול על הרצפה ויתעוררו. בשכינות לביתו של רמ"י היה כאמור את המוסד בתי אבות, שם היה גר עם ילדי טהרן אחד מצדיקי הדור, שהיה ישיש למעלה מגיל שמונים, ה"ה רבי אלעזר מנדלוביץ זצ"ל, הוא היה משגיח על הילדים ולימד אותם תפילות, ושיחות חיוק ומוסר. באחד הימים הגיע למוסד ילד מקיבוץ חילוני, שהיה במחנות המעבר יחד עם אותם ילדים שכעת היו בבתי אבות, והוא היה מסית ומדיח את הילדים שיעזבו את בתי אבות וההינך התורני, ויבואו לקיבוץ, שם יקבלו אוכל בשפע ועוד מומנעמי החיים. רבי אלעזר ששמע מכך, גירש אותו בכוח, אותו ילד איים על רבי אלעזר, ורבי אלעזר פחד שהילד יבוא בלילה הבא להרביץ לו עם עוד חברים, לכן ביקש רבי אלעזר מרמ"י לישן אצלו בלילה, רמ"י כמובן הסכים, והכניסו מיטה נוספת לחדר שלנו. ר' אלעזר שהיה רגיל לקום בעוד ליל ממיטתו לעבודת הבורא, קם בשעה שלש בעוד כולם ישינים שינה עמוקה, והוא לא ידע מכל המטען שהיה על הידית, כמובן שבהורידו את הידית כדי לצאת מהבית, כל המטען נפל והרעיש רעש חזק, רמ"י קם ממיטתו לתפוס את הגנב, תוך כדי שהוא קורא גנב! גנב!, והנה אני שומע את קולו של ר' אלעזר שפונה לרמ"י ואומר בתמיהה, מה קרה?!, רמ"י הבין מיד את הטעות וכל בני הבית צחקו. מעניין לציין, שבכל הבתים הסמוכים היו גניבות אולם בביתו של הצדיק רמ"י שום גנב לא ניסה, היה נראה שבביתו של רמ"י הם פחדו לנגוע....

[א.ה. רבי אלעזר מנדלוביץ זצ"ל היה צ"ע מתלמידי בית התלמוד דקלם [עוד מתקופת הרנ"ז], בתקופות אלו בבני ברק היה לבדו מבלי משפחה, הרב זצ"ל מפונבין הביאו שיעסופף בתוככי הישיבה הק' כדי שישפיע מרוחו על תלמידיה. במשך תקופות היה מאוכלי שולחנו של רבינו בכל שבת. בהלוייתו הספידו מרנן הרב והמשגיח זי"ע, הרב סיפר אז בהתרגשות ששמע פעם שני ילדים מבתי אבות המתווכחים ביניהם האם לרבי אלעזר יש גילוי אליהו, וחבריו גוער בו שאין להסתפק בזה כי בודאי שרבי אלעזר זוכה לכך. המשגיח רבי יחזקאל זי"ע פתח הספדו: הקנאה התאווה והכבוד מוציאים את האדם מהעולם, אמר רבי יוזל כי שלושת מידות אלו הם חיות ואם פרסען אהפ דעם מענטש, והפליג בשבחו של רבי אלעזר שהיה נקי מכל אלו הג' מידות.]

ש. האם הקשר המשיך במשך השנים?

וודאי שהקשר המשיך והתעצם במשך כל השנים, ובמיוחד התחזק כאשר אחותי הרבנית פסיה ע"ה התחתנה עם אחיה של הרבנית ליפקוביץ תח"י ה"ה הגאון רבי ראובן יוסף גרשנוביץ זצ"ל. יותר מאוחר הבנים והנכדים למדו אצלו, גם באנו בקשרי שידידות כאשר נכדו בא בברית הנישואין עם נכדתי, כל השמחות במשפחה היינו נכנסים לבקש ברכתו והיה משתדל לבוא כל זמן שהיה בכוחו.

כמו כן הייתי בא אליו להתייעץ לפעמים בענינים של הנהגה. וכשהיתה איזה בעיה או איזה חולה הייתי בא לבקש ברכתו, והיה מתעניין על כל פרט ובוכה תמיד ומשתתף בצער. היו מרגישים איך שהוא מרגיש את צער השני.

ש. מצד אחד ראו בו את המידות המיוחדות הנעימות והחיבה, ומצד שני ראו בו את ענין התקיפות והמלחמה שעמד בפרץ?

הוא נלחם הרבה, השפיע הרבה, אבל לא כמו שחושבים שאחד מרגיש שהוא ראו או הוא אומר תבחרו בי להיות בתפקיד גבוה כי אני יוכל לתקן את הדור, הוא רק עסק בתורה, ושהיו פונים אליו, כפי שאכן בכל דבר היו פונים אליו, והיו מפצירים בו, רק אז הרגיש שהוא מוכרח לפעול, לחבר כרוזים, ולארגן אסיפות, בבחינת "במקום שאין אנשים השתדל להיות איש". אבל הוא מעצמו מעולם לא שאף למנהיגות מחוץ להרבצת התורה שזה היה עיקר המעלה שלו,

ש. למה הרביץ תורה בישיבה קטנה ולא בישיבה גדולה?

מהשמים זימנו שהוא יהיה האיש המתאים במקום המתאים, שם היה דרוש. באם היה בישיבה גדולה היה יכול לחבר ספר של מערכות חבורות גדולות, כי שם צריך להגיד שיעור כללי כל פעם, [כפי שידענו שבבחרותו בישיבת חברון אמר חבורה כזו כמו שיעור כללי על סוגיית ניסוך היין, וגדולי הדור שיבחו אותו. וכן חיבר חבורה על ענין תקיעה בחצוצרות, ענין זה הדפיס יותר מאוחר בחוברת של חידו"ת מהאברכים של כולל חזון איש].

אבל הוא לא הפסיד שום דבר, כי מבחינת מסירת הלימוד הוא היה בעל המקצוע שהדור היה צריך לזה. הוא אמר שהגיל הכי מתאים לבנות בחור זה הגיל של ישיבה קטנה, זה הזמן שהוא נבנה, ללמד איך ללמוד ולייצב את הבחורים בזה. ודאג גם לשים לב שבחורים יידעו איך להתפלל, כי הרבה בחורים עד הישיבה קטנה זה לא נקרא שהם מתפללים, והישיבה קטנה היא הזמן של עיצוב האישיות,

ש. רצינו לשמוע איזה לקחים ולימודים יש לדור הצעיר ללמוד מראש הישיבה רבי מיכל יהודה?

יש ללמוד ולקחת לקח שני דברים, א. איך שלימד את צורת לימוד הגמרא, ללמוד בעיון ולדעת את הגמרא בבהירות. ב. המידות, הסבלנות, לא ראו אצלו ענין של קפידה היה רחוק מכך מאוד, וזה מאוד צריך ללמוד ממנו.

השי"ת יעזור שיהיה מליץ יושר על כל עשרות אלפי בנים יחידים שהשאיר אחריו, הם כל אותם ששמעו ממנו מילה טובה, הדרכה והחיוק. וכן כמובן אלו שהינך אותם ולימד אותם בישיבה.

יהיה ניתן בס"ד להשיג הגליון בבית סרן זללה"ה.

להערות והארות אפשר להתקשר לטל: 036180849 או בפלאפון 0504114770 [להשאיר הודעה בתא קולי] או דרך

פקס 036186624.

רבי יעקב אדלשטיין זצלה"ה

לפי שיטת הרמב"ם, שגם הוא פוסק שמדאורייתא לא שצריך קריאה בס"ת אין קביעות מתי לקיים את המצווה מדאורייתא של זכירת מעשה עמלק. אך אומר הרמב"ם בהלכות תפילה, שסדר התפילה וסדר הקריאות שקבעו חז"ל, אנשי כנה"ג, שצריך לקרוא את ארבעת הפרשיות, זה חלק ממצוות קריאת התורה. ונממילא את

^אה' מלכים, פיו ה"ד (הראב"ד והכ"מ שם)
^בה' סנהדרין פי"ח, ה"ו :
^גשמואל-ב. א. ח

לעילוי נשמת: יעל בת משה אלפרד ביה ברטה בת בנימין, משה מוריס בן צחק, דוד בן נסים, אבנר בן רפאל, הילדה בת זראדה, עובדיה בן גורגיה, ברטין בת רחל, בן ציון בן בנימין, שרה בת מנחם, סימה שמחה בת משה, שמעון בן ר' אברהם, שמואל דני בן נח משה, יהודה בן אליס, נעמי בת רומיה, חי בן יעקב בובה מימון, ניסים סופר, לאומה סופר, יעקב בן בובה, אסתר בת לאומה, שמאי בן צבי, איטה בת רחל, עובדיה בן חיים, דליה בת אסתר ז"ל

מה זה ועל מה זה, כפשוטו הפירוש שהיא שאלה אותו, למה אתה לובש שק ואפר מה קרה, אבל, אומר המדרש איפה עוד כתוב 'זה' פעמיים, על שני לוחות הברית, 'מזה ומזה הם כתובים', 'מה זה ועל מה זה', היא שאלה אותו האם עם ישראל באמת עברו על שני לוחות הברית, האם באמת עברו על עבודה זרה, חילול שבת וגילוי עריות?

כתוב במגילת אסתר ייגד לו מרדכי את כל אשר קרהו. מרדכי אומר לשליח, להתך, תגיד לאסתר 'אשר קרהו', קרהו - נהיה קר, עם ישראל התקרר, עם ישראל התקרר בעוצם ההרגשה שאנחנו 'עם לבדד יושב', אנחנו והגויים זה כמו שיש הבדל בין אור לחושך. יש הבדל בין ישראל לעמים, ועם ישראל הרגישו קרירות, אחשוורוש עשה משתה, כל היהודים באו למשתה, כולם באו, אוכלים ושותים, והוא אומר להם 'כרצון איש ואיש' אני אכין אוכל כשר למהדרין, הכל יהיה כשר, נכון, אבל בחברה עם התזמורות ועם ההצגות של אומות העולם, פרצו את המחיצות שבין ישראל לעמים. ייגד וכו' אשר קרהו - עם ישראל קר, אין את החמימות הזאת של 'אתה בחרתנו מכל העמים', זה גרם להתגברות הכח של עמלק והמן בן המדא האגני-צאצא אגג מלך עמלק, המן, בן אחר בן מעמלק.

אם כן, המאבק הזה עם עמלק הרוחני קיים בזמן הזה ובכל דור ודור, "כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק", אומרת המשנה וכי ידיו של משה עושות מלחמה? וכי ידיו של משה שוברות מלחמה? אם משה מרים ידיים אז הוא רואה פתאום שגבר ישראל, החיצים שהיהודים יורים קולעים כולם למטרה ועמלק יורה חיצים ולא פוגעים, מחטיאים את המטרה, וכי היד של משה מסובכת את זה? וכי ידיו של משה עושות מלחמה, אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את ליבם לאביהם שבשמיים, משה ירים ידו - כולם רואים את הידיים של משה, משה על ראש הגבעה, ראש הגבעה משה מוכר בכל העם שהוא הגבר המורם מעם, כולם נושאים עיניים לצדיק הגדול שהוא משה שהוא השליח ציבור, ורואים איך שמשה מתפלל ומרים ידיו למעלה, אז כולם מכוונים את ליבם לאביהם שבשמיים, וזה מחליש את עמלק, מתחזקת החמימות וההתלהבות לכל דבר שבקדושה בעם ישראל, וכתוב שהמקום היה רפידים, רפיון ידיים, הקביעות עיתים לתורה נחלשה, עסקו בתורה פחות, מתעוררים ואומרים אנחנו נידבק יותר עם לימוד התורה אז... 'וגבר ישראל', אוטומטית מתגבר הכוח של ישראל, וכאשר יניח ידו, רחמנא לצלן כשיש רפיון, (יניח) לא מסתכלים לשמיים, יניח ידו למטה - מסתכלים על הארץ, על החומרות, חושבים שזה דבר חשוב בחיים של האדם, אז אם כן 'וגבר עמלק', ודבר זה שייך גם בימינו.

יהי רצון שנוכח בזה שנשתדל בחורש הזה להתחזק להחליש את עמלק, ונוכח שיתגלה כבוד השם וראו כל בשר יחדיו כי פי השם דיבר אמן ואמן.

איש... אבל לפי הפוסקים שלא קשורה המצווה עם מינוי מלך, קיימו מרדכי ואסתר מצות מחיית עמלק. ואת זה אומר המלבי"ם שקיימו מחיית עמלק כשאסתר בקשה מאחשוורוש לתת רשות בשושן עוד יום אחד להרוג, כיון שראתה שנשארו בחיים הרבה עמלקים, רצתה להוסיף מצוה, ולהרוג בהם עוד יום, אז בקשה אסתר מאחשוורוש לתת עוד יום, זה שושן פורים, לכן אצלם הייתה המנוחה יום אחרי זה.

ישנו ספר ששם יש את קורות חייו של החתם סופר שם כתוב שהחתם סופר במחלוקת הפוסקים פסק לחומרא - ספק דאורייתא לחומרא, והוא קיים כמו ידיו מצות מחיית עמלק, ישנם אנשים חזקים שפעמים שבמשך השנה הם צמים שלשה ימים רצופים כדי לעשות תיקונים על עבירות, תענית, החתם סופר צם ג' ימים וביום השלישי הוא ארגן מניין לתפילת מנחה. יצאו לשדה כדי לשאוף אויר אחרי התעניות, והוא והרבה חברים ותלמידים באו לשדה ומצאו מקום פנוי צנוע והתפללו מנחה אחרונה של התענית, ובא גוי אחד והפריע לו, בכל פעם היה מפריע לו ומתגרה בו, החתם סופר גמר תפילת שמונה עשרה והגוי מתחיל להציק לו זורק עליו עפר וחול ועוקץ אותו, הוא ראה שאין ברירה הסתכל לו בעיניים, ראה והכיר בתוך העיניים שהוא עמלקי, אז הוא הרג אותו כמו ידיו. לא היה לו שום נשק והוא חנק אותו. תפש אותו בגרון וחנק אותו עד שמת, הוא אמר: זכיתי לקיים עוד מצוה - מחיית עמלק. אבל מבחינה מציאותית אנחנו לא כמו החת"ס.

ואעפ"כ הדבר נוגע גם לזמן הזה. ידוע וכן כתוב בהרבה ספרים קדמונים, שכל הבריאה מושפעת ממעשי בני אדם, מעשי בני אדם משפיעים. כשאנחנו רואים שיש מאבקי כוחות בעולם בין עמים במלחמות, אומר על כך רש"י במסכת ברכות, שהשורש של המלחמה זה מלחמה בין שני כוחות עליונים, כתוב בספר דניאל שדניאל ראה מלאכים (הוא ראה את שר פרס ושר יון). הוא ראה שהמלאך של יון הולך במאבק כוחות, עושה קרב עם המלאך של פרס, הוא ראה שני מלאכים רוחניים, כוחות רוחניים, מנהלים מאבק מי ישלוט במזרח התיכון האם יון או פרס, דניאל ראה את זה בשמים, ומה היה בארץ? מלחמה גדולה, היונים הביאו אוניות והלכו להלחם עם דרוש והלכו לטורקיה לפרסים ונפגשו ועשו מלחמה והרבה אנשים נהרגים. אבל המלחמה היא בשורש, היא מאבק רוחני. מאבק רוחני, על איזו דרך של התנהגות תתפשט יותר בעולם, האם הדרך של שיטת יון או שיטת פרס, לכל עם יש את האופי שלו, כל שכן כשזה מאבק שנוגע לעם ישראל ודאי שזה תלוי בכוחות העליונים.

אבל איך מושפעים הכוחות העליונים, זה ממשעשי בני אדם שלנו. עמלק חזק כשבעם ישראל יש רפיון. רפיון ביראת השם, ואיזה סוג רפיון, יש כל מיני רפיונות, אומר רש"י 'אשר קר בדרך', קר מלשון מקרה מלשון קרירות, שלבני אדם אין כל כך את החיים לפי האמונה. וכשאין מקרה בעולם, אלא הכל מופעל על ידי השגחת הקב"ה, אז עמלק חלש. אבל אם הכל תולים במקרה, 'מקרה הוא לנו' כמו שהפלישתים אמרו 'בהתחלה מקרה הוא לנו בטחורים במחלות', זה מקרה, מקרה... וכשאומרים מקרה אז מתגבר כח הטומאה של עמלק בעולם.

במגילת אסתר כתוב שאסתר שלחה שליח (זה התך) למרדכי, לשאול 'מה זה ועל מה זה', אומרת הגמרא,

כתוב בתורה על נבלה - 'לגר אשר בשערך תתנה ואכלה', אם מתה הכהמה או שבזמן השחיטה מצאו פגימה בסכין, בהמה זו היא כמו נבלה ואסור לאכול אותה. כתוב בתורה 'לגר אשר בשערך תתנה ואכלה או מכור לנכרי' מי זה 'גר אשר בשערך'? זה לא גר יהודי כי גם גרים חייבים במצוות ואסור להם לאכול נבלה. זהו גר תושב שיש לו זכויות שנותנים לו לגור בשכונה של יהודים. בסתם צריך להשתדל שגויים לא ישבו בין יהודים. אבל גר תושב זה נקרא גר אשר בשערך הוא נמצא בשערי העיר של היהודים, אם כן מה ההבדל בינו לבין נכרי? כתוב 'לגר אשר בשערך תתנה ואכלה', תתנה בחינם, 'או מכור לנכרי' - אם הגוי אינו גר תושב אז לגוי אין נותנים מתנות בחינם אלא תמכור תמורת כסף. אבל גר תושב יש מצווה לפרנסו בצדקה ואין בו איסור 'לא תחנם', נותנים לגר תושב את הנבלה בחינם.

אומר הרמב"ם במקומות אחרים שגר תושב זה גר שקיבל עליו קבלה בפני בית דין. הסביר הרב מפוניבז' שזה גם כן סטטוס מסוים של גרות לעניין שבע מצוות. ששבע מצוות הוא חייב כמו ישראל שחייב בתרי"ג מצוות, לגר תושב יש שבעה חלקי תרי"ג, מבחינה זאת הוא נקרא 'גר תושב' הוא התגיר לעניין הזה.

הוא הסביר לעניין זה שלגויים אסור לעבוד ע"ז אבל יש מחלוקת הפוסקים מה הדין אם הוא עובד עבודה זרה בשיתוף, ע"ז כמו ההודים שיש להם את האלילים שלהם זו ודאי ע"ז. אבל אם הוא מאמין בכורא עולם אבל אומרים שיש לו שותף, אצל עם ישראל זה נקרא ע"ז גמורה, ומי שמאמין בזה נקרא עובד ע"ז כמו מומר, משומר. אבל האם גויים מוזהרים על דבר כזה זה כבר דין בפוסקים. אומר הרב מפוניבז' שגר תושב ודאי אסור לעבוד ע"ז בשיתוף כיון שהוא התגיר בשביל זה. ולכן הוא צריך לנהוג בדיוני ע"ז כמו יהודי. במצוות הללו הוא נוהג כמו יהודי.

אם כן, העמלקי שקיבל עליו שבע מצוות, בא לבית דין. וכמו שבי"ד מקבלים גרים, גר צדק שמתגיר ונהיה יהודי גמור, כך בי"ד מקבלים נכרי לתת לו את התואר 'גר תושב', אם כן, העמלקי הזה הוא כבר גר במקצת ולכן אין כבר חיוב להרוג אותו להיפך, אפשר לומר שגם כאן הוא קיים מחיית עמלק.

נמצא לפי זה, שכל מה שאנחנו מדברים על למחוק את עמלק לא שייך בימינו, כי זה לא מציאותי. אין גם אפשרות להכיר מי זה עמלק. אעפ"כ יש כמה שיטות בעניין: ה'מנחת חינוך' מביא כמה שיטות. שאלה אחת היא האם מצוות מחיית עמלק זו מצווה ציבורית, דוקא כשיש ציבור והציבור מתגייס ביחד להרוג את העמלקים זו המצווה, אבל ליחידים אולי אין מצווה. בעל ספר החינוך אומר שזו מצווה ששייכת גם ביהודי יחיד נגד עמלקי יחיד להרוג אותו. לפי זה נמצא שבימינו אם אחד מכיר גוי שהוא עמלקי והיהודי הוא גיבור, חזק והורג אותו, הוא מקיים מצווה.

יש עוד שיטה שאומרת שמצוות מחיית עמלק נוהגת דווקא עם מלך. והראיה, שמתו ששאלו נהיה מלך אז ה' צווה למחות עמלקים" רואים שהמצווה היא דוקא כשיש מלך. לפי זה, מה שמרדכי ואסתר אספו את היהודים והרגו את אנשי המן אין זה מדין מחיית עמלק כי אז לא היה מלך [ישראל], אלא מדין הגנה עצמית, לשמור עליו שהאויבים לא יהרגונו, 'והרוג בשונאיהם וכו' חמשה ושבעים אלף עוד חמש מאות ועוד ג' מאות

^ח שמות לב, טו
^ט אסתר ד, ז
^י במדבר כג, ט
^{יא} אסתר א, ח
^{יב} שמות יז, יא

^י שמואל א-ה'
^י שם, וראה מלבי"ם שם פסוק ח'

^י דברים יד, כא
^י שמואל א', טו, ב

נפשו גחלים תלהט

גליון 132 תצוה תשע"ז

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מנויים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל: shneiderav1@gmail.com

דבר המערכת

ממשיכים במאמרי פורים ובעיקר להעמיק להבין סוגית עמלק ודרכי המלחמה בו ופרט כיצד נוגע בזמננו שעומדים בפני סיום הגלות בב"א ובמפלתו הסופית של עמלק. **המאמר הראשון** הוא המשך המאמר הקודם "טוב יצר כבוד לשמו". **המאמר השני** הוא המשך העמקה בפנימיות המשכן שהותחל שבוע שעבר.
הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך.
נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

הכל אפס ממש. זה הפירוש "את השמים ואת הארץ אני מלא" – בהשוואה ממש.

הדרך של אתה בסממניך ואני בכבודי

משה רבינו התפלא כיצד יתכן הכללת בחינה זו של "אני מלא" בתוך מבנה גשמי מצומצם. כמ"ש במד"ר כשאמר הקב"ה למשה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, תמה "הלא השמים ושמי השמים לא יכלכלוך", ואיך אתה אומר לי עשה משכן, והשיב לו "לא כשם שאתה סבור כך אני סבור, אלא כ' קרשים בצפון וכ' בדרום ח' במערב, ולא עוד אלא שארד ואצמצם שכינתי בתוך אמה על אמה" עכ"ל. כלומר שבאמת השגת עומק יחודו ורוממותו היא מעבר לתפיסת העולם של "שמים ושמי השמים", ואעפ"כ חידש הקב"ה שבתוך שטח מצומצם של כ' קרשים וכו' יכולה להופיע השגה עליונה זו בדרגה מסוימת.

צריך להבין החידוש שבזה. אם היינו יכולים לצייר את התפיסה של "את השמים והארץ אני מלא", היינו חשים רק את מציאותו ית', והרגש העצמי שלנו היה בטל לגמרי כלפיו, כי היינו עומדים לפני מציאות קדושה שמעל ומעבר להשגה של הנברא, גילוי זה היה במשכן בתוך הכ' קרשים על כ' קרשים [בזה נבין שמשה שמע דברי תורה מבין הכרובים דוקא, וכידוע מש"כ הרמב"ן שהיה זה המשך נתינת התורה, כי התורה היא ההוראה הגדולה ביותר על שמו הגדול (כמ"ש בהקדמת הרמב"ן עה"ת) שהוא כל המציאות, ואפס זולתו. ולכן גילוי עצום זה שמע משה דוקא מבין ב' הכרובים].

חיבור זה הוא מופלא מאוד, כמ"ש במדרש שהשיבו הקב"ה שההשתדלות של משה להכניס גילוי זה לבריאה היא "אתה בסממניך ואני בכבודי". זה הוא דבר שמעבר להבנה כלל איך נכנס לתוך גבול הצמצום תפיסה עליונה שמעבר לגבול [לא כשם שאתה סבור כך אני סבור], והוא ממש אותה בחינה של "מפליא לעשות" [עין ברמ"א או"ח סי' ד'] איך שבגוף האדם – עפר מן האדמה נכנסת נשמת חיים מן החיים העליונים, וחיים אלו מורגשים בגוף. אבל אדרבה משום שהוא ית"ש הפועל מוכרח שיתאפשר פלא זה. נתעמק יותר להבין

מאמר "אתה בסממניך ואני בכבודי"

[במאמר הקודם התבאר החסד הגדול שנמסר לאדם למלא חזרה את כל החלל **שנדמה** כפנוי מהשגחתו ושלטונו בכבוד שמים בכל מעשה מצוה ולימוד תורה שלו. ובוזה מתרומם האדם מאפסיותו. וממילא מוכרחת אליו ההשגחה הפרטית לשער כמה גילוי כבוד שמים יש בכל מעשה שלו. וכן הסלידה ממתנת חינוך נובעת ממהלך זה.

עוד הארכנו שקושי האדם הוא לחיות בתמידות השגה זו שאין עוד מלבדו. אך רק משום שכח הדמיון הוא המטשטש אמת פשוטה זו. והם כל נסיונות האדם. כעת נמשיך את הקו הלאה לראות כיצד מתקיים מהלך זה של גילוי כבוד שמים בזעיר אנפין בתוככי האדם עצמו. היינו שיש אפשרות חיבור של השגת מציאותו היחידה בתוך הגוף גשמי. זוהי צורת האדם השלמה לאמיתתה. השלב הבא יהיה להכיר את הכח שאחראי לטשטש אמת זו – עמלק].

משכן כבריאת שמים וארץ

ממה שאמרו שבצלאל שבנה את המשכן היה יודע לצרף אותיות בהן נבראו שמים וארץ מבואר שבנית המשכן היתה בנית השמים וארץ במהדורא תנינא. וכן מוכח כן ממה שלומדים את המלאכות שבת מהמלאכות שבהן בנו את המשכן ושבייתה ממלאכות אלו היא עדות על שביית הקב"ה ממלאכת שמים וארץ בשבת.
כתיב "את השמים ואת הארץ אני מלא". הפירוש השטחי בזה הוא ש"אתה מחיה את כולם", אין שום מציאות חיה רק ממנו, על כן כל פרט מן המציאות הוא בטוי אל ההשגחה עליונה המחיה אותו. אך לפי"ז אנו מצמצמים את ה"אני מלא" לאופנים מוגבלים שהרי לא דומה הביטוי של פרט א' לחבירו כי יש לכל אחד את הגוון הפרטי שלו. אבל הפירוש העמוק בזה הוא, שהוא ית' ממלא את השמים ואת הארץ **בהשואה גמורה**. נמחיש בדוגמא. משל למלך גדול שיש לו ממשלה בהיקף עצום, ברור שהיקף ממשלתו מתחלק להרבה פרטים מסודרים. שר הפנים, שרי צבא למיניהם, חיילים למיניהם משרדים וכו' וכו'. ובהדרגה מתגלה שלטונו בכל אחד מדרכי ממשלתו כל אחד כפום שיעורא דידיה. וכל אחד כפי ערכו ומקומו בהדרגה זו. כל זה כשמבחינים במלוכה שלא בפני המלך. אבל אם יכנסו כולם ביחד לחדר המלך אז תורגש אפסיותם מול המלך, ותורגש אז רק מציאותו בלבד והמציאות שלהם לא תורגש כלל, כמוכן. כן הוא כאן, הבריאה מבחינה את עצמה בתוך מהלך שבו "אכן אתה ק"ל מסתתר", ואז יש תפיסת הדרגה בבריאה כנ"ל, חוקים כחות שונים זה מזה. אבל בתפיסתו ית"ש, תפיסת האמת המחלטת, הכל באמת עומד לפניו ית"ש, ובטלה כל ההדרגה, כי לפניו

היכן יכולה להופיע הרגשה מופלאה זו של "אין עוד מלבדו" בקומת האדם בהיותו עולם קטן.

על כל דיבור פריחה נשמתם – שכל הנבדל

עולמנו הינו פרוזודור וגשר המקושר לעוה"ב בו יתגלה "אני מלא" – ונשגב ה' ביום ההוא", לפיכך יכול להופיע בתוך העולם החמרי קו דק מאותו "אני מלא". קו זה חדר לבריאה בשעת מת"ת שאז התגלה ה"לבדו". שם התגלה איך נראה הכל בעת שהוא לפניו ית"ש. והוא מ"ש חז"ל שעל כל דיבור פריחה נשמתם, אין הכוונה מתוך פחד, אלא שהחזון שהתגלה בדיברות לא יכול להיות נתפס ונקלט רק עם הבדלת השכל מהחומר ממש. השגה זו שייכת אל מה שקראו הקדמונים "שכל נבדל".

לבוש הנשמה הוא השכל הנבדל

מהו שכל נבדל. על הנשמה כתיב "ויפח באפיו נשמת חיים", ואמרו ע"ז הקדמונים מי שנפח מתוכו נפח. פי' שלשון נשמה הוא מלשון נשימה ובאה מהנשימה שבתוך פיו ית"ש (נפה"ח שער א'). נמצא שהנשמה מושרשת תוך מחיצתו ית"ש. וניתן לה לבוש בהכנסה לגוף הנקרא "שכל הנבדל", דרכו יכול להשיג את האמת שבתוך המחיצה ההיא.

אני ישנה ולבי ער הלבי קה"ק דהקומה

קו דק יוצא מהנשמה לתוך גוף האדם להיות נתפסת שם השגה זו. בעולם מלא של בנין האדם אמרו חז"ל **שהלב** הוא הבית קה"ק שלו (עיין נפה"ח שער א' בשם הזוה"ק). ובסוד צמצם שכינתו בין ב' בדי הארון נתפס בלב החזון של תפיסת שכל הנבדל המשיג את היחוד ד"את השמים ואת הארץ אני מלא". זהו שאמרו במד"ר שה"ש עה"פ אני ישנה ולבי ער, לבי זה הקב"ה שנאמר צור לבבי וחלקי אלקים. פי' שכאן באובנתא דליבא (ולא בשטחיות הלב שנמצא בו בהרהור ורגש) יש קשר בין השכל הנבדל והנעלם אל לבו של האדם. ובסוד צמצם שכינתו בין ב' בדי ארון מופיע בשיעור קו היחוד האמיתי.

[א.ה זכינו לעמוד על ציור מבנה האדם מישראל, יצור המוכשר למלא את חלל העולם בכבוד שמים, ובפרטות להשכין בליבו השגה זה. הדברים אינם גוזמאות, אינם שייכים לבעלי מדרגות, זהו "סתם" אדם מישראל. המעטת הדמות אדם בדורות האחרונים גורמת לתמוה על הדברים כפי שיתבאר במאמר הבא] [בסוד ישרים תרומה תשנ"ז, מבוא שער] [שערים]

מעלת ימי הפורים [אגרות דעת קע"ח]

רגיל האדם לשער מצבי עליתו וירידתו, הצלחתו וכשלונו רק לפי ראות עיניו לבד. מה שאינו הולך לפי מה שרוצה הוא מגדירו כנפילה וכשלון. האדם אינו יודע שהושלך לתוך עולם אשר כולו וכולו רק נסיונות למדוד מדת נאמנותו להשי"ת לתורתו ועבודתו וכאן תוך הקשיים נגזו כל הצלחת הנצח, כאן בהיום לעשותם גנוז כל המחר לקבל שכרם. ומה שנראה יותר חשך, שם גנוז אור יקרות דוקא. ועל משה רבינו ע"ה כתיב (שמות כ, יח) "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים".

לא היו ימים חשוכים לכנסת ישראל כהימים שבו נתקיים גזרת המן, גזרה כזו לא היתה בעולם מעת גזירת המיתה דעץ הדעת, ולא נגזר מאז על כללות קומת האדם גזרת כליון ביום אחד ר"ל. והיו צריכים להיחשב כימים היותר נפולים וכשלוניים בישראל. וראה חביבי מה שהרווחנו מהחשך ההוא דוקא כשלקחנו אותו והשתמשנו בו כהוגן שהחשך נתהפך להיות סיבת התשובה והזעקה.

מתוך תכלית החשך זוכים אל תכלית האורה דוקא, ותבין עפ"י? באובנתא דליבא רוממות דברי הרמב"ם סוף הל' מגילה שהפליג מתנות לאביונים ע"ג הסעודה והעמידה על ההוי דומה לו במדרגה היותר גדולה של גילוי ית"ש [א.ה עיין עיני ישראל מאמר פורים השלמה ליוה"כ שנתבאר עומק ענין זה], וכל זה היה גנוז תוך אפילת גזירת המן. תזכה להרגיש הדברים בשעתם.

וכן להיפך תמיד. לעומת הגוף השכל הוא יציב. אבל הבדלת השכל וגילוי היציבות הגמורה שלו הוא רק בעוה"ב. עליו אמרו (סופ"ה דברכות) העוה"ב אין בו אכילה ושתייה ולא פו"ר, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה. מהו עטרותיהם? הם ציור השכל שהוא נבדל מלהיות נתפס בחומר או אז הוא משיג את האמת המחלטת. ואז חי בתוך החזון של "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא", שזהו הגילוי של עוה"ב. אבל בשית אלפי שנים שעדיין נמצא החומר בהרכבת בנין האדם לא יכול להמצא בו השכל בציור "נבדל", וממילא גם במדרגה הרמה ביותר של שליטת השכל עדיין נמצאת האפשרות של אי יציבות בדקי דקות.

תורה – הגישור בין העוה"ז לעוה"ב.

אבל בהיות עולמנו פרודור לעוה"ב א"כ מוכרח שיהיה גשר בין ב' העולמות ולפיכך יכול להופיע בתוך העולם החמרי קו דק מאותו חזון ד"ונשגב ה' לבדו ביום ההוא". קו זה חדר לבריאה בשעת מתן תורה שאז התגלה ה"אין עוד מלבדו". שם התגלה איך נראה הכל בעת שהוא קמיה ית"ש. ואז נתגלה השכל בציור של נבדל. ומ"ש חז"ל שעל כל דיבור פרוצה נשמתם, אין הכונה מתוך מפחד אלא דמחמת התגלות החזון ד"קמיה" שהיה בדיברות וזה לא יכול להיות נתפס ונקלט רק עם הבדלת השכל מהחומר ממש, ובזה פרוצה נשמתם כדי להכיל השגה זו.

מאן דנפח מתוכיה נפח

ציור זה מיוחד הוא אל קומת הנשמה, במיוחד ברוח חיים של האדם עליו כתוב ויפח באפיו נשמת חיים. ואמרו על זה הקדמונים מי שנפח מתוכו נפח. פי' דבריהם שלשון נשמה היא מלשון נשימה ובאה מהנשימה שבתוך פיו ית"ש (נפה"ח שער א') נמצא שהנשמת חיים מושרשת בתוך מחיצתו ית"ש. וניתן לה לבוש הנקרא שכל הנבדל, להשיג האמת שבתוך המחיצה ההיא.

אני ישנה ולבי ער

קו דק יוצא מהנשמת חיים לתוך גוף האדם להיות נתפסת שם השגה זו. ובעולם מלא של בנין האדם אמרו חז"ל שהלב הוא הבית קה"ק שלו (עיין נפה"ח שער א' בשם הזוה"ק). ובסוד צמצם שכינתו בין ב' בדי הארון נתפס בלב החזון של תפיסת השכל הנבדל המשיג את היחוד דאת השמים ואת הארץ

[תמצית מאמר הקודם – המשכן הוא מהדורא תנינא לבריאת שמים וארץ. בבנין שמים וארץ יש ב' מהלכים. מהלך עצם מציאות הבריאה ופנימיותה. פנימיות זו נקראת בבחינת "שכל" הבריאה [כשם שבאדם השכל הוא פנימיותו] ולכן נכתב לגבי בריאת העולם ה' **בחכמה** יסד ארץ כונן בשמים **בתבונה בדעת** תהומות נבקעו". בצלאל קיבל כשרון זה של חכמה דעת ותבונה לשלבם בבנין המשכן בהיותו כאמור העתק מעשה שמים וארץ.

במהלך של "שכל הבריאה" יש חיצוניות ופנימיות. בחיצוניות היינו "שכל מעשי" – ליצור מעשים ו"שכל פנימי" הוא היכולת להכיר את האמת לאמיתה שמסתתרת בתוך השכל המעשי. כך גם בבריאה יש את חכמת הבריאה החיצונית ממנה ניכרת חכמת המעשה ויש חכמה פנימית יותר ממנה מכיר האדם מי הפועל מאחרי חכמת הבריאה בבחינת "אין עוד מלבדו". במשכן היתה מציאות של גלוי החכמה הפנימית שהיא מעבר לכללי הבריאה המעשיים. ובזה נתבאר כמה ענינים במשכן. הארון אינו מהמנין כי למרות שהיה הארון בעל מידות אך נשא בקרבו את הלוחות שהם גלוי ד"אין עוד מלבדו" ולכן אין לגלוי זה תפיסת מקום. וכן התפשטות הגשמיות שהיתה אצל הכהן גדול בבואו אל הקודש נובעים מה"אוריה" שהיתה שם שהנברא לא תופס מקום כלל. כידוע שכל שיש בעולם יש בנפש האדם. וא"כ שומה עלינו לזהות מקום ה"משכן" שבאדם שם יכול לקלוט ולחיות את מציאות ה"אין עוד מלבדו". על כך במאמר שלפנינו]

עולם הזה – אי יציבות

כדי להבין עומק יחסי הגוף והשכל נבאר תחילה את ענין **חומר וצורה**. מציאות החומר אינה יציבה מצד מהותה. נבארו, החומר הפשוט מוכן לקבל בו כל צורה, ויכול גם להשתנות מצורה לצורה והוא עודנו קיים. זו הסיבה שקדמוני החוקרים כינו את החומר "זונד" [א.ד. מצאתיו במו"נ ח"ג פ"ח עיי"ש], כי טבעו כמשל ה"זונה" שיכולה לסטות עם כל זכר לעשותו צורה אליה כך הוא החומר. אבל הצורה א"א לה להשתנות, כי אם תשתנה לצורה אחרת הרי זה כבר העדר הצורה הקודמת ולא שייך שהצורה הראשונה תהיה קיימת בעוד שתהיה הצורה השניה עליה. א"כ הצורה היא יציבה בעצם. וכן הוא ענין השכל והגוף. הגוף הוא סמל החומר, ובו נמצאת האי יציבות, הגוף משתנה משוב לרע

אני מלא. זהו שאמרו חז"ל [מד"ר שה"ש] עה"פ אני ישנה ולבי ער, לבי זה הקב"ה שנאמר צור לבבי וחלקי אלקים. פי' שכאן באובנתא דליבא (ולא בשטחיות הלב שנמצא בו בהרהור ורגש*) יש קשר בין השכל הנבדל והנעלם אל לבו של האדם. ובסוד צמצם שכינתו בין ב' בדי ארון מופיע בשיעור קו היחוד האמיתי.

[הוספה בסו"י תצוה תשנ"ה] כתיב הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, דגם על הזמן דכתיב עורה למה תישן ה' וכו' קיים ענין זה. ומצאנו בזוה"ק ששאל ר"א לרשב"י איזה בריה בעולם מרמוז על זה, והשיבו דגים. פירוש הקושיא הוא שלא יכולה להיות שום הנהגה מצדו ית"ש שלא תהיה לה תולדה בעולם. ועל זה השיבו שדגים אינם שייכים לשינה כי אין להם עפעפים. נבין ענינו עפ"י מה שאמרו רז"ל [חולין קכז] כל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מהחולדה שנאמר יושבי חלד. בשרש ההנהגה העליונה, ישנם ב' מהלכים. מהלך השכר וענש שהוא בבחינת הנגלות לנו ולבנינו, ויש לנו הבנה גמורה במהלך זה, וכאן שייך הסתרת פנים כשאין זכאים ושייך שינה. אבל ישנה הנהגה נוספת הנקראת כבשי דרחמנא, הנהגה שאין מהלכיה גלויים לנו, הנהגת אתכסיא. הנהגת האתכסיא היא שאפילו במצב היותר גרוע בהסתרת פנים מכל מקום למתבונן בזה יראה שביסוד הכל הוא לא ינום ולא ישן שומר ישראל ושומר כדמעיקרא. כי בהנהגה עם היחיד יכול להיות מהלך של הסתרת פנים בדמות שינה, אבל עם הציבור לעולם נראה הבטחת הקיום ושמירתו, על אף כל ההסתרה אשר נראה אז השמאל דוחה כאילו הופקר הכל. אמנם הרי אמרו ז"ל (אדר"נ פ"ל) דכל מה שבעולם יש באדם. והיינו כשם שהעולם מחולק לשתי הנהגות כנ"ל, כפי שמתנהגים בגלויות והוא הנראה בברואי היבשה שהכל נגלה שם, וכפי שהוא באתכסיא, בנעלמות. והמשל לזה בעולמנו הוא דים המהוה מחיצה בפני עצמה ששם שייך לנסתרות. ובים חיים דגים אשר לא עוצמים עיניהם מעולם. אם כן אם יש בריה בעולם ששייך למשל העינא פקחא.

ובודאי נמצא ענין זה בקומת האדם. וביאור העניין הוא על פי מה שנתבאר במדרש רבה שיר השירים על הפסוק אני ישנה ולבי ער. אני ישנה מהמצות

ובגלות, ולבי ער זה הקב"ה שנאמר צור לבבי וחלקי אלקים, ע"כ. היינו שהאדם כולל בו כל העולמות, בין האתגליין ובין הסתימין. במהלך הבחירה שלו שייך כשלון שזהו מצב של "ישנה מהמצות", אבל באותה שעה עוסקים מעמקי הלב בסוגיא אחרת לגמרי מלאך דברי תורה המדבקים אותו בהקב"ה, תוקף הלב, צור לבבי וחלקי, הוא אלקים. מחמת המחיצה בין האתגליא ואתכסיא יתכן שיהיו שתי סוגיות נפרדות אלו משמשות ברגע א'. כאן הוא הלעומת של ה"לא ינום ולא ישן" בפועל, בקומת האדם, אשר על פי נקודה נפלאה זו נוהגת בו ההבטחה כי לא ידח ממנו נדח.

אמנם ציור זה דתוקף עומק הלב הוא ממה דישראל ואורייתא חד. ובמהלך דמתן תורה היתה נתינת דברי תורה בדרך כפה עליהם הר כגיגית. וישראל ואורייתא חד או דבקו ישראל לדברי תורה שהם מצדו ית"ש בלי להביט על מצב המקבל. דברי תורה אלו נחקקו בנקודת הקביעות שבעומק קומתנו. ובכל מצב שהם, שקועים ועסוקים אנו בדברי תורה אלו בנקודה ההיא. ומה שהפליגו חז"ל מעלתם של תלמידי חכמים שנמשלו לדגים שבים, הוא משום שבדביקות גמורה בתורה יכולים ליגע ולינע מהדברי תורה הללו שבתקיפות הלב.

המשכן, מקום היראה כהבנה למסירת התורה

נוסיף כלל גדול. כללות המשכן – בנין השמים בארץ במהדורא תנינא – היה גם מקום היראה, כמ"ש ומקדשי תיראו. ואמרו רז"ל [מד"ר קהלת] עה"פ סוף דבר וכו' את אלקים ירא וכו' כל העולם לא נברא אלא בשביל היראה. זוהי צורת העולם. וכאן במשכן התמלאה והתגלתה צורה זו ותקפו של מקום היראה ושלימותו היה בעומק קדושת המשכן והוא בית קה"ק. כאן הירד הגילוי של "לפני המלך" ממש, ובו חלה יראת הרוממות דוקא. ובהיות כי כאן בקה"ק היה המקום למסירת התורה למשה, כללות בסיני ופרטות באוהל מועד (חז"ל וכמ"ש הרמב"ן), על כן הוכרח צירוף היראה למקום זה. כי כל שיראתו קודמת לחכמתו או דוקא חכמתו מתקיימת. וכן היה מעמד הר סיני מלא יראה אמיתית, וכמ"ש למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו.

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה - פורים תשע"ז -

י"ד אדר ביום שני

הנה איתא במשנה בריש מגילה, מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר בחמשה עשר לא פחות ולא יותר. כיצד, חל להיות ארבעה עשר בשני בשבת, כפרים ועירות גדולות קורין בו ביום [ואין מקדימין ליום הכניסה], ומוקפות חומה למחר וכו'.

והנה איתא בשולחן ערוך (סי' תכ"ח סעי' ג') דפורים לעולם חל באותו יום בשבוע שחל ששי של פסח [בפסח שלאחריו].

תו אמרינן בשולחן ערוך (שם סעי' א') אלו הימים שאין קובעים בהם המועדים, לא בד"ו פסח וכו', אם כן ששי של פסח לא יכול להיות בשבת שני ורביעי, ואם כן תיקשי מתניתין היאך חל פורים ביום שני. ויש לומר דמתניתין איירי כשהיו מקדשין על פי הראיה ואז ליתא להני כללי.

אך מצאנו בזה פלוגתא, דהנה ברבינו בחיי בפרשת בא (י"ב ב) מביא בשם רבינו חננאל דגם כשהיו מקדשין על פי הראיה, היו שומרים על הני כללי, אך ברמב"ם בפירוש המשניות לראש השנה (פ"ב מ"ו) פליג על זה. [א"ה, וכן פליגי בזה רש"י (פסחים נ"ח ב' ד"ה בשני) ותוספות (שם ד"ה כאילו)].

והשתא לרבינו חננאל אכתי תיקשי מתניתין. ויש לומר כיון דילפינן (ראש השנה כ"ה א') 'אתם' 'אתם' 'אתם' שלש פעמים, 'אתם' אפילו שוגגין, 'אתם' אפילו מזידין, 'אתם' אפילו מוטעין, אם כן גם לרבינו חננאל משכחת לן שיהא י"ד אדר ביום שני באופן שקידשו החודש שלא כדין שמכל מקום חל הקידוש.

תשלומין

אמרינן בגמרא ריש מגילה דדינא דבני הכפרים דקורין ב"י"א או ב"י"ב, ילפינן מקרא. [ר' יוחנן יליף מדכתיב זמניה ולא זמנם, ור' שמואל בר נחמני יליף מדכתיב ימים כימים]. ואמרינן בגמרא ד"י"ג אין צריך לרבות, דזמן קהילה לכל.

ומקשינן בגמרא, אימא שיתסר ושיבסר, דהיינו לא יקדימו ל"ב וי"א אלא יאחרו לט"ז וי"ז, ומשני לא יעבור כתיב, שלא יעשו פורים אחרי י"ד וט"ו.

והקשה הגאון רבי ידידיה טיאה וי"ל זצ"ל (בריה דהקרבן נתנאל, בספרו גני המלך מגילה ב' א'), היאך משכחת לן שיבסר, הרי אע"פ דסלקא דעתך דלא יקדימו ל"ב וי"א, מכל מקום הרי מאחרין דוקא ליום הכניסה, ואם כן לא משכחת לן איחור עד י"ז, שהרי אם חל י"ד בערב שבת או ביום שלישי, נמצא חל י"ג בשני בשבת או חמישי בשבת שהוא יום הכניסה, ואם כן גם לסלקא דעתך מקדימים ל"י"ג, דהיא זמן קהילה לכל ולא צריך קרא לרבווי. ואם חל י"ד ברביעי, אז יאחרו עד יום חמישי שזהו ט"ו, ואם חל י"ד בשבת אזי אפילו אם יאחרו ליום הכניסה, והיינו ליום שני, עדיין יקראו בט"ז ולא ב"י"ז. נמצא דלא מצינו שימתינו במקרא מגילה על יום שיבסר. [א"ה, ועוד עיין בצל"ח שגם כן הקשה כן].

ויש לדון ליישב הקושיא, כגון שבזמן קהילה לכל הוא קטן, והלכך אם יחול י"ד ביום ששי, לא יוכל לקרוא ב"י"ג, אלא יצטרך לקרוא ביום שני דהיינו שיבסר.

אלא שיש לפקפק בזה, דיש לדון דדינא דיום הכניסה הוא תשלומין לעיקר החיוב, והכא דלית ליה עיקר החיוב, אם כן אינו

חייב לקרוא כלל. אך יש לדחות דאינו מדין תשלומין, ואם כן גם אם היה קטן ב"י"ד עדיין חייב לקרוא ביום הכניסה.

ונפקא מינה בזה, למי שבן כפר, ויודע שבי"ד יהא פטור, כגון שקיבל מכה שיש בה כדי להמית וידעינן שימות, האם חייב לקרוא ביום הכניסה, דאם אינו אלא מדין תשלומין יהא פטור.

בעל קורא שלא יצא לעצמו

הנה קיימא לן (שו"ע סי' תר"צ סעי' ה' ומשנה ברורה שם ס"ק י"ח) לענין קריאת המגילה, דאם שהה כדי לקרוא את כולה, והיה אנוס, [כגון שאינו ראוי לקרוא, שהוצרך לנקביו, או שהמקום אינו ראוי, שמצא שם צואה או מי רגלים].

ויש לעיין מהו אם הבעל קורא היה אנוס באמצע, והשומעים אינם אנוסים, האם יצאו בקריאתו, דאע"פ דלדידה לא מהני כיון שהיה אנוס, אבל לדידהו נימא דיהני כיון דאינם אנוסים.

א. לקרוא המגילה בלע"ז

לכאורה נילף מהריב"ש דלא יועיל, דהנה אמרינן בגמרא מגילה י"ח א' דאנן לא ידעינן פירושא דהאחשתרנים בני הרמכים, ומכל מקום מהני כיון דהוה אשורית.

ולפי זה הא דתנן במתניתין (י"ז א') דקוראים ללועזים, צריך לומר דאיירי בזמן המשנה, דאז ידעו הפירוש. אך בזמן הזה אם קורא ללועזים צריך לומר האחשתרנים בני הרמכים באשורית, כיון דלא ידעו פירוש.

אך כתב בשולחן ערוך (סי' תר"צ סעי' י"א) דבזמן הזה יש למחות ביד הקוראים המגילה לנשים בלשון לעז, אע"פ שכתובה בלשון בעלז.

וביאר במשנה ברורה (סי' תר"צ ס"ק ל"ז) בשם תשובות הריב"ש (סי' שפ"ח) דזה מפאת תרי טעמי:

חדא, דהבעל קורא מבין לשון הקודש, ואם כן יש לחוש לדעת הפוסקים (נדה הראשונה בשולחן ערוך סי' תר"צ סעי' י') שסוברים דהיכי שהוא מבין לשון הקודש אינו יוצא בקריאה בלע"ז, והוה ליה כלאו בר חיובא, וממילא אינו יכול להוציא בקריאה זו אף למי שאינו מבין לשון הקודש.

[ועוד, משום האחשתרנים בני הרמכים, שאינו ידוע בלע"ז שלהן, דהרי יש בזה כמה פירושים, וכי תימא יקרא האחשתרנים בני הרמכים בלשון הקודש, הא כתב במגן אברהם דיש לומר דאסור לכתחלה לקרוא המגילה בשתי לשונות. והר"ן השיב (מובא בריב"ש סי' ש"צ) דודאי התרגום שתרגמו על זה הוה תרגום משובש ואם כן לא יצאו].

הנה חזינן מדברי הריב"ש, דאם הבעל קורא מבין לשון הקודש ואינו יוצא בלעז, אם כן אינו יכול להוציא אחרים בלע"ז אע"פ שהשומעים יוצאים בלע"ז, דחשיב לאו בר חיובא לענין לע"ז, והכי נמי יש לומר בנידון דידן, דאם הבעל קורא לא יצא מכיון ששהה כדי לגמור כולה, אם כן גם אינו יכול להוציא השומעים.

ב. חשיב בר חיובא

אמנם לאחר העיון, לא דמי לריב"ש, דהרי חזינן בתקיעת שופר, דאם הניח צמר גפן באזנו, וכך אינו יכול לשמוע התקיעה ולא יצא בה ידי חובתו, ומכל מקום מועילה לשומעים ויצאו בה ידי חובתם, דאכתי חשיבא בר חיובא, ורק אם הוא חרש [אע"פ שאינו אלם] אינו מוציא בתקיעת שופר. (א"ה, בפרי מגדים (סי' תפ"ט משב"ז סק"ב) דכתב דיכול להוציא. אך באבני נזר (אוי"ח סי' תל"ט) כתב דבאמת אינו מוציא, דהוה כחרש דאינו מוציא).

והכא נמי בנידון דידן, הא שאין הקריאה עולה לו, אינו מפאת שאינו בר חיובא, אלא מפאת שהפסיק באמצע והיה אנוס, אבל אכתי חשיבא בר חיובא, ולא דמי לידוע אשורית, שחשיבא לאו בר חיובא לענין לועזית. כן היה נראה לענין, אבל אכתי צריך רב.

ג. שני בעלי קורא

אבל באמת הכל תלוי אם שני בעלי קורא שקראו אחד החצי הראשון ואחד החצי השני, והשני לא שומע את הראשון, והראשון לא שומע את השני, האם מוציאין.

דאם נימא דמוציאין הכי נמי בשהה לקרוא את כולה והיה אנוס מוציאין, ואם לא מוציאין הכי נמי בשהה לקרוא את כולה והיה אנוס לא מוציאין. ותו לא מידי.

ובפשוטו מוציאין, דאע"פ שלדידה לא הוה כלום, מכל מקום דנין על כל פסוק ותיבה בפני עצמו. תדע דאם בעלי הקורא כבר יצאו אלא קורין שנית להוציא הרבים, מדין אע"פ שיצא מוציא, אטו אסור להם להתחלף, ומה יועיל שהשני היה בעת שהראשון קרא.

ד. השהייה לפי הקורא

הנה אמרינן בשולחן ערוך (סי' ס"ה סעי' א') דאם הפסיק בקריאת שמע, והיה אנוס שלא היה יכול לקרותה, והפסיק כדי לגמור את כולה, חוזר לראש, ומשערין ענין השהייה לפי הקורא ולא לפי רוב בני אדם, [כמבואר בשולחן ערוך (שם), וכתב במשנה ברורה (שם סק"ז) דהוה בין להקל ובין להחמיר].

והנה בגוונא דמוציא אחרים, ולגבי לא יועיל כי קורא מהר בדרך כלל, והוה ליה שהה כדי לגמור את כולה, ולשומעים כן מועיל כי קוראים לאט בדרך כלל.

והיה מקום לדון דלא יכול להוציא, דשייך לדינא דריב"ש. אמנם להאמור לא דמי לדינא דריב"ש, והוה כדינא דב' בעלי קורא וככל הנ"ל.

אבל יש לומר דכדי לקרוא את כולה, הכוונה בקריאה שלפנינו השתא, ואם עכשיו קורא מהר, אע"פ שדרכו לקרוא לאט, אזלינן בתר הקריאה של עכשיו.

הוקף ולבסוף ישב

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' תרפ"ח סעי' א') כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, קורין בט"ו, והוא שהוקף ואחר כך ישב, או שישב תחלה על דעת להקיפו אחר כך, לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו.

ויש לדון בזה בכמה חקירות:

א. נפל ובטאו רק אחר כך

הנה יש לעיין לענין הוקף ולבסוף ישב, אם היה בית לפני החומה ונפל, ואחר כך בנה חומה, ואחר כך חזר ובנה הבית, האם חשיבא הוקף ולבסוף ישב. וכמו כן יש לשאול הכי לענין בית חדש שחוזר מעורכי המלחמה.

ב. נפל לאחר החומה

אם בנה בית ואחר כך עשה חומה ואחר כך נפל הבית, ואחר כך בנה להבית, נמי יש לומר דחשיב מוקף חומה.

והנה בהיותי אצל מרן הגאון בעל דרך אמונה (ביום י"ז אלול תשס"ז) שאל מרן הגאון שליט"א האי מילתא לענין עורכי המלחמה, ואני אמרתי דיש לעיין לענין בתי ערי חומה, ועל זה קאמר דמסתברא דשם מקרי מוקף חומה. [כמדומה שכן אמר].

ג. שתי תקרות

הנה עלתה בדעתי להסתפק, אם היה בית לפני החומה, והיו לו שתי תקרות, ונפלה הראשונה, ובנה אותה, ונפלה השנייה ובנה אותה.

מי נימא דהוה בית חדש דבית זה לא היה קודם החומה, או דנימא דאף פעם לא התבטל של בית ממנו.

והנה אמרינן בגמרא עירובין (כ"ד א') דבניקב הכלי חצי זית, וסתמו, ואחר כך ניקב עוד חצי, יהא הכלי טהור, דחשיבא כלי חדש, ואם כן הכי נמי יש לומר הכי לענין הוקף לדירה.

וכעין זה יש להסתפק לענין בית חדש דעורכי המלחמה, כד נימא שנפל ובטאו חוזר מעורכי המלחמה, מהו בכחאי גוונא שנפל קיר אחד ובטאו וקיים שני ובטאו באופן שלעולם לא בטל ממנו שם בית.

והנה מי שנפל לו בית ובטאו, לכאורה מברך שהחיינו. ובכחאי גוונא יש לומר דאינו מברך שהחיינו דאין כאן שמחת הלב.

וראיתי בתשובות חזון נחום (ח"א סי' ט') דן בכמה גוונאי, כגון לענין כסדרן במזוזה, אם האות היתה, והוסיף לה אחרי שכתב האות השניה, ואחר כך נמחק החלק הישן, אם מקרי כסדרן.

קראה מתנמנם

הנה איתא במשנה במגילה (י"ז א') שאם קרא המגילה מתנמנם יצא. ומבואר בגמרא (י"ח ב') דמתנמנם נקרא כגון דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו לי מדכר.

וכתבו הפוסקים (שולחן ערוך סי' תר"צ סעי' י"ב) דדוקא כשקראה מתנמנם יצא, דאז רמי אנפשיה לומר כראוי, אך אם שמעה מתנמנם, לא יצא, דאנן סהדי דבכחאי גוונא דילג כמה תיבות. והלכך צריך לקרוא שנית. אך לענין יש לומר דיקרא שנית בלא ברכה, כיון דחלק קרא כדינו ולא נתבטל, דלא מקרי היסח הדעת. ותיקשי, הרי מצות צריכות כוונה, ואם מתנמנם, היאך כוון לשם מצוה.

וכתב בפרי מגדים (שם א"א סק"ד) ומובא במשנה ברורה שם ס"ק ל"ט) דהך דיצא כשקורא דמכל מקום יש לו כוונה לצאת במצוה.

ובשער הציון (שם ס"ק ל"ט) הקשה דזהו דוחק, דהנה מבואר בגמרא דמתנמנם היינו דלא ידע לאהדורי סברא, ופירש רש"י דהיינו מכיון דסברא בא מבינת הלב, ומתנמנם אין לו בינת הלב, ואם כן הכי נמי היאך נימא דאז יכוון במחשבתו לצאת, הרי אין לו בינה לכוין.

אלא כתב במשנה ברורה, דאפשר לומר בפשיטות, דכוונה לצאת אין צריך בכל תיבה, אלא סגי דבתחילת הקריאה יכוון לצאת בקריאה זו, והרי זה פשוט דנמנם אינו מצוי קודם שהתחיל לקרות אלא בתר שהתחיל.

[הנה הוכחה לדברי המשנה ברורה דסגי בכונה של תחילה, דהרי היאך ישן עם ציצית, הא בשעת השינה אינו מכויץ, וכן היאך ישן בסוכה, למה שכתב במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' ס' סעי' ד') דהלושב ציצית בלא כוונה, מבטל המצוה. וכן היושב בסוכה, [נפליג על המנחת חינוך דנהי דאין לו מצוה אין לו עבירה, ותיירץ המנחת חינוך בזה קושיית תוספות למה לי קרא לסוכה גזולה], אלא חזינן דההתחלה מועילה. והנה להאמור, מי שנרדם חוץ לסוכה, אם יכניסנו לסוכה, לא יועיל שהרי אין לו כוונה].

והעירו שיש ליישב קושיית המשנה ברורה על הפרי מגדים, דהרי איתא בחיי אדם (כ"ל ס"ח, הביאו המשנה ברורה בסי' ס' סק"י) דאם אדם עושה לשם מצוה, אע"פ שלא כיון בפירוש לצאת, מכל מקום הרי מוכח לפי הענין שעשייתו הוא כדי לצאת, דהרי משום זה עושה כדי לצאת המצוה.

ואם כן אתי שפיר דברי הפרי מגדים, שהרי קורא לשם מצוה, ואם כן אע"פ שאין לו בינה לכון לשם מצוה, מכל מקום חשיב לשם מצוה. אך יש לומר דדעת המשנה ברורה, דבמתנמנם לא שייך לומר הכי, דהרי הא דאמרינן לדעת החיי אדם דחשיב כוונה, היינו מכיוון שעושה כדי לצאת המצוה, והרי גם זה ענין של בינה.

הגליון המלא יצא לאור לקראת שבת בעזה"י

באדר משמיעים על השקלים

המערכת בגרעון גדול. בתרומה קבועה של 10 ש"ח להודש או בתרומה חד פעמית, הנך זוכה לסייע להפצת תורת רבינו זצ"ל.

אפשר לתרום דרך גדרים פלוס מס' קופה 9000893 (תורת חסד) או במערכת טלפונית 03-7630585 מס' 346 שלוחה 1

המערכת, סוקולוב 17 ב"ב L5703949@gmail.com

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשון של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת תצווה - מגילת אסתר

קודש קדשים הוא לה'

"וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וגו', אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם קודש קדשים הוא לה'". (פרק ל' פסוק י').

על המלבי"ם שפירש פשט כזה שנראה מוזר בעיניהם. כאשר המשכילים המשיכו להתלוצץ על דבריו, ניגש אל המלבי"ם אחד ממקורביו, וסיפר לו על ליצנותם של המשכילים, ושאל את המלבי"ם האם באמת לא טעה בפירושו הזה שפירש אחרת מדברי רש"י. המלבי"ם לא התרגש מדבריו, ודחה בביטול את דברי המשכילים, ואמר "מה אכפת לי מליצנותם של המשכילים".

שאל אותו המקורב אבל יש כאן טענה שהם טוענים שפירשת פשט שאינו נכון, וצריך לדעת האם באמת זה פשט נכון או לא. ענה לו המלבי"ם, אם כך שיש מפקפקים בפשט הזה שאינו אמת, אחזור עליו בשבוע הבא בתחילת השיעור.

בשבת הבאה בית הכנסת היה מלא מפה לפה, וכולם ציפו לראות איך המלבי"ם יצליח לתקן את הטעות שאמר בשבוע שעבר. המלבי"ם התחיל את השיעור ואמר שלפני שיתחיל פרשת כי תשא, הוא רוצה לחזור על הפסוק האחרון שבפרשת תצווה, וחזר על הפסוק "קודש קדשים הוא לה'" עם פירושו של רש"י, והוסיף את פירושו שאפשר לפרש בדרך אחרת שזה הולך על אהרן הכהן שהיה קודש קדשים. (ובא לומר בזה שעל אף כל הליצנות של המשכילים, הפירוש הוא אמת).

הציבור התפלא, מדוע לא תיקן את טעותו, ולמחרת הסביר המלבי"ם שבאמת אין כאן טעות כלל, שפירושו הוא פסוק מפורש בדברי הימים (א' פרק כ"ג) שנאמר בו "בני עמרם אהרן ומשה, ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים הוא ובניו עד עולם להקטיר לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד עולם". הרי מפורש בפסוק שאהרן הכהן נקרא קודש קדשים, ממילא אין כאן טעות, והדברים אמת לאמיתם של תורה.

ואמר שהסיבה שלא הביא את הפסוק בשיעור להכות את שיניהם של המשכילים, הוא משום "אל תען כסיל כאוולתו", אלא רק חזר על הפירוש שוב, לומר שלא טעה בדבריו.

כאשר מקורביו של המלבי"ם עלה לארץ, נכנס אל המהרי"ל דיסקין וסיפר לו את כל הסיפור, אמר לו מיד המהרי"ל דיסקין "וכי עלה על דעתך שהמלבי"ם יטעה ח'ו'?"

[ובאמת יש להתבונן בזה על גדלותו של המלבי"ם, הרי כל אדם אחר במקומו כשהיה שומע את דברי המשכילים הללו שמלגלים על דבריו, היה מיד מביא את ההוכחה מהפסוק מדברי הימים שמפורש כדבריו, להוכיח את צדקתו ולהראות לעיני כל את בורותם של המשכילים. אבל המלבי"ם לא די שבתחילה בכלל לא רצה להתייחס לדברי המשכילים, אלא גם אחרי שכבר אמר שיתייחס לזה בשיעור הבא, לא הוסיף שום דבר מלבד זה שחזר על הפירוש כמות שהוא.

משום שאצל המלבי"ם לא עניין אותו בכלל כל הענין של כבוד ובזיונות, כל מחשבתו היחידה היתה לעשות את רצון ה', וכיון שסבר כאן שרצון ה' הוא שלא יענה למשכילים משום "אל תען כסיל כאוולתו", שאין צורך לענות ולהתייחס אליהם, ממילא שום שיקול אחר לא נכנס במחשבתו שצריך משום כן לענות להם.

ולכן אפילו כשחזר על הפירוש בשבת הבאה, כדי להראות שהפירוש

ופרש"י, "קודש קדשים הוא לה', המזבח מקודש לדברים הללו בלבד ולא לעבודת אחרת".

מבואר ברש"י שהפסוק "קודש קדשים הוא לה'" מדבר על מזבח הקטורת, שהמזבח הוא "קודש קדשים" שהוא מקודש לדברים הללו להקטרת הקטורת ולזריקת הדם על קרנות המזבח ביום כיפור, שרק אלו עבודות עושים במזבח הזה ולא עבודות אחרות.

והנה המלבי"ם מפרש את הפסוק באופן אחר, ומפרש שכל הפסוק מדבר על אהרן הכהן, וסוף הפסוק הוא המשך לתחילתו, שאהרן הכהן יזרוק ביום כיפור את הדם על קרנות המזבח כדי לכפר עליו, והטעם שהוא נבחר לעשות את העבודה המקודשת הזו היא משום "קודש קדשים הוא לה'" שקדושת אהרן היא קודש קדשים, ובזה הכה יש לו לעבוד את העבודה הזו לכפר ולטהר את המזבח. וז"ל, "ועל דרך הדרוש רצה לומר שאהרן היה השורש והמקור לכלל הכהונה עד סוף כל הדורות, כי כל זרע אהרן זכו בכהונה בזכותו, ומעשה הכהן גדול ביום הכיפורים נקרא על שם אהרן, כמו שכתוב בזאת יבא אהרן אל הקדש, וכן תמיד. כי כל הכהנים הגדולים אחריו יכנסו מכחו ומזכותו, על זה פירש מה שכתוב וכפר אהרן על קרנותיו, רצה לומר שכל כהן המכפר נקרא על שם אהרן. ופירש הטעם כי מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם, שכפרת אהרן ימשך לדורות עולמים, יען כי קודש קדשים הוא, רצה לומר אהרן הוא קודש קדשים כמו שכתוב (דברי הימים א' פרק כ"ג) ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים, וע"כ הוא המסבב הכפרה לדורות על ידי העבודה שעבד בהיכל ביום הכיפורים הראשון, שזה נשאר להיות צינור ומשפיע את הכפרות שיהיו לדורות".

וכי עלה על דעתך שהמלבי"ם יטעה

מסופר על המלבי"ם שבכל ליל שבת היה נוהג למסור שיעור בפרשת השבוע, והציבור כולו היה מגיע בהמוניו לשמוע את חידושי וביאוריו הנפלאים. היו גם כאלו בעלי בתים שהיו קרובים יותר לכת המשכילים, ובכל זאת באו לשיעור כדי להנות מחידושי. ואע"פ שהמלבי"ם היה מראשי הלוחמים במשכילים, בכל זאת נמשכו ובאו לשיעור.

באחת מהשבחות כשהגיעו לפרשת תצווה, המלבי"ם מסר את השיעור כדרכו, ובסוף השיעור כשהגיע לפסוק "קודש קדשים הוא לה'" הביא את פירושו של רש"י שמפרש שהכוונה על המזבח, ואמר שאפשר גם לפרש בדרך אחרת שהכוונה על אהרן הכהן שהוא קודש קדשים ובזכותו יש את הכפרה למזבח, וכמו שכתב בספרו על התורה באריכות.

כאשר המשכילים שמעו מהפירוש הזה, התחילו להתלוצץ מהרב איך הוא העז לפרש פשט אחר מדברי רש"י, ובכלל עצם הפשט הזה הוא לא מובן כלל איך יתכן שהתורה כותבת על אדם בשר ודם שהוא "קודש קדשים", הרי קודש קדשים שייך על הקב"ה בכבודו ובעצמו, ואיך יתכן לומר כן על אדם בשר ודם. המשכילים שמצאו כאן פתח ללעוג על גדולי ישראל, הקהילו קהילות של ליצנים שעמדו והתלוצצו

הוא אמת ולא טעה בדבריו, לא הוסיף להביא את ההוכחה מדברי הימים, שאין צורך להתייחס לדברי ההבל של המשכילים הללו.

*

אשר הוא חונה הר האלוקים

הנה בפרשת יתרו (פרק י"ח פסוק ה') כתוב, "ויבא יתרו חותן משה ובניו ואשתו אל משה, אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלוקים". בפשוטו פירוש הפסוק הוא שיתרו בא למדבר אל משה, והמקום שמושה חנה בו במדבר היה הר האלוקים.

ונראה שאפשר לפרש בזה כדרכו של המלבי"ם, וי"ל שהמקום שמושה חנה, כיון שמושה חנה בו לכן זה נעשה הר האלוקים, שמושה בכח קדושתו השפיע על המקום שיעשה להר האלוקים. שמושה שהיה "איש האלוקים" זכה שקדושתו השפיעה על המקום עד כדי כך שבכל מקום שחנה, המקום עצמו התעלה ונעשה "הר האלוקים".

נתקדש קודש קדשים - חשבונות בני אדם

והנה בעקרי הדברים שאהרן הכהן התעלה בקדושתו, עד כדי כך שנעשה "קודש קדשים", הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל (פרק י"ג הלכה י"ג) כותב שכל אחד ואחד מכלל ישראל יכול לזכות להתעלות ולהתקדש ולהיות קודש קדשים, וכתב "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו, והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלוקים ופרק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קודש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללווים, הרי דוד ע"ה אומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי".

והנה מה שכתב הרמב"ם "והלך ישר כמו שעשהו האלוקים ופרק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם" כוונתו לפסוק בקהלת (סוף פרק ז') "אשר עשה האלוקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים". וככוונת דבריו "חשבונות הרבים אשר ביקשו בני האדם", יש לבאר שלפעמים יש לאדם כל צרכו כפי מה שנצרך לו ולבני ביתו, וכפי מצבו הוא יכול לשבת ולעסוק בתורה ועבודה ללא הפרעה. אלא שבמקום לעשות כן הוא מביט על דברים חיצוניים של יופי ופאר שרואה אצל אחרים, ומתוך כך במקום לשבת וללמוד הוא מחשב חשבונות איך להשיג עוד ועוד פרנסה, בכדי שיוכל להוציא הוצאות ולפאר את ביתו בפאר והדר שלא יביא לו שום תועלת. וכשמפאר את ביתו, הוא ממשיך לחשוב עוד מחשבות, ומוציא עוד הוצאות על דברים שאין בהם שום צורך. וכאשר אדם מתחיל במחשבות כאלו, אז בדרך כלל הוא משפיע בכך על כל בני הבית, וזכה ונעשית לו עזר כנגדו... ודברים אלו נקראים "חשבונות אשר ביקשו בני אדם", כי האדם באמת אין לו צורך בהוצאות הללו כלל, ורק משום חשבונות בני האדם, אדם ניגש ומוציא את ההוצאות הללו. וכדי לזכות להתקדש קודש קדשים, חייב לפרוק מעל צווארו את עול החשבונות הללו אשר ביקשו בני אדם, וכשיש לו מה שנצרך לו ולבני ביתו, לא ליצור בקרבו שאיפה למותרות שלא יביאו לו שום תועלת. וכשיעמוד איתן ויפרוק את המחשבות הללו מעל צווארו, ויעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו, הוא יזכה לעלות ולהתעלות, ולהתקדש קודש קדשים.

ולא ישגיח לפיתויים

והנה בביאור הלכה בהלכות יום טוב (סימן תקכ"ט סעיף א', ד"ה ואל יצמצם) מאריך בגנות המידה הזו שמוציאים הוצאות מרובות על דברים שאין צורך בהם, וכתב "ואל יצמצם בהוצאת יום טוב, אבל בשאר הימים צריך כל אדם לצמצם בהוצאותיו [טור]. ומקורו מהא דאיתא בגמרא מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה וכו', ופירש"י ליהדר מלעשות יציאה מרובה שלא יוסיפו לו אלא מה שפסקו לו עכ"ל. וזהו תוכחת מרובה על זמנינו שבעונותינו הרבים הרבה אנשים עוברין על זה, ולא ישימו לב איך להתנהג בהוצאות ביתם להרחיק דברים

המותרים, ורבים חללים הפילה הנהגה הרעה הזו, שמביאה את האדם לבסוף עי"ז לידי גזל וחמסם וגם לחרפה וכלמה. והרבה סיבות יש שגורמים להנהגה רעה הזו. והסיבה הגדולה שבכולן הוא ע"י הנשים שדעתן קלות ואינן רואות הנולד. ואשרי למי שיאמץ לבבו ולא ישגיח לפיתויים וינהל הוצאות ביתו בחשבון כפי ערך הרוחנות ולא יותר".

*

אילו היו בדורו של הבית יוסף

ובאמת בדורות הקודמים היו הרבה תלמידי חכמים שישבו ולמדו יומם ולילה, וכל רגע פנוי הקדישו אותו לה' ולתורתו, עד שהיו בקיאים בכל התורה כולה, ואיש לא ידע מגדלותם וידיעתם. שפרקו מעל צווארם עול החשבונות הרבים, ושום דבר אחר מלבד תורת ה' ועבודתו לא העסיק אותם. ובאמת היו רבים שנפטרו מבלי שאיש ידע עליהם ועל גדלותם. אלו המושגים שהיו בדורות הקודמים, שעיקר השאיפה של לומדי התורה היה לשבת וללמוד, בלא לחפש את החיצוניות.

פעם הזדמן להגר"ח מבריסק לעבור באיזו עיירה, והרב דיבר עימו בלימוד, והגר"ח התפעל מאוד מידיעותיו בכל התורה כולה. אמר הגר"ח שבאמת ישנם גדולי תורה שהוא בטוח שגם אם היו חיים ארבע מאות שנה קודם, בדורו של הבית יוסף, הרי גם כן הם היו נחשבים לגדולי הדור. ומנה ארבעה שמות שהיו בדורו ובדור שלפניו, הלא הם הגאון רבי ישראל סלנטר, המלבי"ם, המהרי"ל דיסקין והבית הלוי. והוסיף ואמר "אם לא הייתי מפחד הייתי אומר כן גם על הגאון רבי אלעזר משה הורביץ מפינסק".

וכשסיפרו זאת למרן החזון איש זצ"ל, אמר שאצלו רבי אלעזר משה הוא לא בגדר ספק, אלא ברור לו שלפי גדלותו בוודאי שהיה נחשב לאחד מהגדולים, גם בדורו של הבית יוסף.

הלימוד למעשה מכל זה הוא שכאשר יושבים ועוסקים בתורה בלא לחשוב על "חשבונות הרבים אשר חשבו בני האדם", ללא שאיפות למותרות ודברים שאין בהם צורך ותועלת, וללא מחשבות של מעמד וכבוד, זוכים להתעלות במעלות גבוהות ונשגבות להתקדש בקדושת קודש קדשים, ומשיגים בתורה דרגות של מאות שנים קודם, עד כדי כך שאפשר לומר על זה שגם אילו היה ארבע מאות שנה קודם היה נחשב לאחד מגדולי ישראל.

*

הרב המלבי"ם

הנה לגבי המלבי"ם, יש לעזר שכאשר מזכירים את המלבי"ם שלא לומר כפי שהרבה אומרים "מלבי"ם", שהרי מלבי"ם זהו ראשי תיבות של שמו "מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל", וכאשר מזכירים באופן כזה את המלבי"ם נחשב הדבר שאומרים את שמו ללא תואר הרב, ודבר זה אסור שזהו זלזול בכבודו של המלבי"ם שמזכיר את שמו ללא תואר הרב. ולא גרע מההלכה שאסור לתלמיד לקרוא ברבו בשמו, משום שזהו זלזול בכבודו, אותו הדבר כאשר קוראים לאחד מהגדולים בשמו זהו זלזול בכבודו ואסור. אלא צריך להקפיד לומר "הרב מלבי"ם" או "המלבי"ם" שמקדים את האות ה' לשמו, שהוא מרמז על הרב.

ובאמת מובא על המהרי"ל דיסקין בספר "עמוד אש" (עמוד קמ"ג) שכאשר הזכירו לפניו את המלבי"ם כמו שרגילים להזכירו "מלבי"ם" היה מוחה ואומר "למה לקפח את התואר רבי".

וכיוצא בזה י"ל לגבי היעב"ץ, והחיד"א, שלא לומר יעב"ץ או חיד"א, בלא ה' קודם, שהרי גם בזה נחשב הדבר שמזכירים את שמם בלא תואר הרב או רבי.

הסכמות הגאונים

בספר "מתנה מועטת" להגר"ר אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל, בעמוד הראשון של הספר הדפיס שלש הסכמות ממרנן הגרא"ז מלצר, הגרי"ז מבריסק והגר"ח סרנא זצ"ל, ובראש העמוד כתב "הסכמות" והביא את הסכמותיהם כצורתם.

ובהוצאה השניה של הספר כתב בראש העמוד "הסכמות הגאונים", ובהקדמה כתב שכאשר הביא את הספר מההוצאה הראשונה אל מרן

החזון איש זצ"ל, העיר החזון איש שכזה שכתב בכותרת של העמוד רק את המילה "הסכמות" וכשהביא את ההסכמות של הרבנים לא הקדים וכתב עליהם שום תואר של כבוד. והרב כשכותב את הסכמות בדרך כלל לא כותב על עצמו תארי כבוד, וממילא כאשר קוראים את ההסכמה רק עם שם הרב בעצמו בלא שום תואר של כבוד, יש בזה חשש של קורא לרבו בשמו. ולכן כשכותב את ההסכמות ראוי לכתוב בראש העמוד "הסכמות הגאונים", שאז כבר אינו קורא לרבו בשמו ואין בזה לזלזל בכבוד הרב, שהרי מזכיר בתחילה תואר של כבוד.

*

פוסק הדור

מִרְן הַחֲזוֹן אִישׁ זצ"ל סיפר שכאשר המלבי"ם התחיל לעסוק בחיבורו על ביאור התנ"ך, באה אליו משלחת של גדולי הדור ושאלוהו מדוע הוא מחבר ספרים על התנ"ך, הרי לפי גדלותו הוא יכול להיות "פוסק הדור" ולענות שאלות בהלכה בנושאים הקשים והמורכבים ביותר, ועתה שהוא משקיע בביאורי התנ"ך אין לו פנאי לברר את כל השאלות הללו, וטענו לו שהדור זקוק לפוסקים ומשיבים בהלכה, ועדיף יותר

שישקיע בהלכה מאשר לחבר חיבורים על התנ"ך. ענה להם המלבי"ם שכל הסיבה שהוא כותב חיבור על התנ"ך, היא כדי להראות שכל דברי חז"ל הם אמת לאמיתם, ולבאר את התנ"ך על פי דברי חז"ל, בכדי שהמון העם לא יגררו אחרי טענות ההבל של המשכילים שמסלפים את הפסוקים ודברי חז"ל על פי דעותיהם הכפרניות, שזוהי הדרך היחידה שבה אפשר לעצור את רוח ההשכלה שלא תכנס לתוככי בתי ישראל.

וממילא - אמר המלבי"ם - אם אחד מכם יקח את העבודה הזו על כתפיו, הנני מסכים לקבל על עצמי לענות על כל השאלות הקשות שבהלכה לכל דורש. אלא שבכדי לחבר חיבור של המלבי"ם על התנ"ך צריך להיות המלבי"ם בעצמו, ומשום כן אף רב לא היה מסוגל לקבל על עצמו את המלאכה הגדולה הזו...

ובאמת אפשר לראות את גאונותו של המלבי"ם בהלכה מספרו "ארצות החיים" על הסימנים הראשונים של שו"ע או"ח, שבהקדמה כותב המלבי"ם שחיבר את הספר הזה בהיותו בגיל חמש עשרה שנה, ובמשנה ברורה מביא את דבריו להלכה כמעט בכל סעיף וסעיף.

מגילת אסתר

רצפת בהט ושש ודר וסוחרת

"חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוץ וארגמן על גלילי כסף ועמודי שש, מטות זהב וכסף על רצפת בהט ושש ודר וסוחרת". (פרק א' פסוק ו')

העושר הגדול שהשקיע אחשוורוש בארמונו, לומר שהנפילה של אחשוורוש התחילה כבר בתחילת מלכותו שהלך אחרי תאוותו בלא שום מחסומים, אלא כל אשר תאוות לבו השיאתו מיד הלך ועשה כן. ועל זה הפסוק "חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוץ וארגמן על גלילי כסף ועמודי שש, מטות זהב וכסף על רצפת בהט ושש ודר וסוחרת", לומר שאחשוורוש התאוה לפאר את ארמונו בבדים יקרי המציאות, ומיד עשה כן ולקח את הבדים היקרים ביותר שהיו עשויים מ"חור כרפס ותכלת" ובהם פיאר את ארמונו. וכשהלך אחרי התאוה הזו, התאוה גדלה וגברה בלבו, ומתוך זה הגיע לתאוה שרצפת הארמון שהוא המקום הפחות שמור בבית שהרי כולם עומדים ודורכים על זה, גם היא תהא עשויה מאבנים טובות ומרגליות. ומיד כשהתאוה לכך עשה כן, ואבני הרצפה היו עשויים מ"בהט ושש ודר וסוחרת". וכאשר אדם הולך אחרי תאוותיו הוא יורד מטה מטה, ודעתו משתבשת עליו עד כדי כך שעושה מעשים מגונים שאפילו השפל שבשפלים לא היה עושה. ומשום כן הגיע אחשוורוש לכזה שפל, וביקש באמצע המשתה מושתי להגיע בצורה כזו משונה ובזויה. וכשתאוותו לא התקיימה בידו, שום דבר לא עצר בעד כעסו, עד שקם וציוה להורגה על אתר.

וכל זה ללמד לאדם גנות התאוה, לאיזה שפל מגיעים כאשר הולכים אחרי התאוה ללא שום רסן, שאפילו דברים שנראים לעיני כל העולם כדברים משונים וכמעשים אשר לא יעשו, הרי אצל מי שהולך אחר תאוותו הוא מדרדר מטה מטה, עד שהכל נראה לו כדרך ישרה וכשרה.

ומצד שני בצד הקדושה, כאשר אדם מתגבר על תאוותו ועושה לעצמו גדרים מה מותר ומה אסור, ומה לעשות ומה לא לעשות, הוא זוכה להתעלות. וכשתעלה הוא זוכה שמסייעים אותו משמים, ונותנים לו את הכח לעשות יותר יותר, עד כדי כך שאפילו דברים שלא היה בכוחו לעשות מעצמו, הרי כשהוא מתחיל ומתקדש משפיעים עליו שפע מלמעלה שיעלה ויתקדש בקדושה עליונה, וכמו שכתוב בגמרא ביומא (דף ל"ט א') "אדם מקדש עצמו מעט, מקדשין אותו הרבה. מלמטה, מקדשין אותו מלמעלה".

והנה בפירוש הגר"א (ע"ד הרמז) על הפסוק "חור כרפס ותכלת" כתב בענין התאוה, וכתב "חור כרפס ותכלת, כי היצר הרע מכניס בו

הנה הפסוק מפליג מאוד על העושר הגדול שאחשוורוש פיזר במשתה, אשר מקום המשתה לבד היה בו עושר גדול ועצום, עד כדי כך שאפילו הקרקע היתה מצופה באבנים טובות ומרגליות יקרות עד מאוד. ולכאורה יש לעיין מה דבר זה בא ללמדנו, הרי בגמרא במגילה (דף ז' א') מובא שאסתר ברוח הקודש נאמרה, שהמגילה לא נכתבה כדי לספר סיפורי מעשיות שהיו באותם הימים, אלא אם היא נאמרה ברוח הקודש הרי כתוב בזה שכל מילה ומילה מהמגילה היא קודש והרי היא בגדר תורה ודבר ה'. וממילא כל פסוק שבמגילה בא ללמד אותנו דבר לדורות, ולא רק לספר סיפורי מעשיות שאין בהם שום תועלת. ומעתה לכאורה לא מובן לשם מה נכתב במגילה העושר הגדול שאחשוורוש פיזר והוציא במשתה, איזה לימוד יש לנו בזה שנרע שהרצפה היתה עשויה מ"בהט ושש ודר וסוחרת", או שהיתה מאבנים פשוטות ורגילות.

והמתו בערה בו

שמעתי מהגה"צ רבי גבריאל ריקליס זצ"ל, ששמע ממרן הרב מפוניבז', הגרי"ש כהנמן זצ"ל, בשם גיסו הגה"צ רבי אשר קלמן מקלם זצ"ל, שביאר דהנה בהמשך הפסוקים מובא המעשה עם ושת, שביום השביעי ציוה אחשוורוש "להביא את ושת המלכה לפני המלך בכתר מלכות, להראות העמים והשרים את יפיה כי טובת מראה היא". ובגמרא במגילה (דף י"ב ב') מובא שהציווי היה להביא את ושת ערומה. וכאשר ושת מיאנה ולא הסכימה לבוא, כתוב בפסוק "ויקצוף המלך מאוד והמתו בערה בו", ולא נח כעסו עד שפסק להוציאה להורג. ולכאורה הדבר פלא איך אחשוורוש שהיה מלך כה גדול מבקש בקשה כזו מזוהר, הרי אפילו השפלים והגרועים ביותר אינם עושים כאלו מעשים משונים. ועוד יותר מזה לא מובן שכאשר הוא רואה שושת ממיאנת לקיים את בקשתו הזו, הוא לא נח עד שקם ומוציאה להורג. הרי אחשוורוש שמלך על מאה ועשרים ושבע מדינות בוודאי שהיה חכם גדול, ובכח זה הגיע למלכות כה רמה ונשאת, וממילא איך יתכן שהוא המלך הגדול מבקש כאלו בקשות מזוהרות, וכשהם לא נעשות הוא לא נרגע עד שמוציא להורג את המלכה שלו בעצמו.

וי"ל שלצורך כן המגילה שנאמרה ברוח הקודש, מקדימה ומספרת על

יקרים, שלעולם אין אדם מת וחצי תאוותו בידו".

בהגדרה, מתחילה בקטנותו מתאוה למאכל ולמשתה, ואחר כך לבגדים יקרים ומצעות ומטות, ואחר כך לכסף וזהב, ואחר כך למרגליות ואבנים

לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה

"לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה, כי מרדכי ציוה עליה אשר לא תגיד. ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים, לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה". (פרק ב' פסוק י'–א).

ידי אסתר.

אין דבר העומד כנגד הדין

ושמעתי מהגרי"מ פיינשטיין זצ"ל לבאר, שבאמת אחרי שניתן למרדכי רמז משמים שתבוא לישראל ישועה על ידה, הרי הוא היה בטוח בזה בוודאות גמורה ללא שום צד ספק, ומטעם זה התהלך כל יום ויום לפני חצר בית הנשים לראות מה יעשה בה, איזו ישועה תבוא על ידה. ובכל זאת עדיין מרדכי המשיך לצוות עליה שלא תגיד את עמה ומולדתה, שיאמרו שהיא ממשפחה בזויה וישלחוה, משום שלפי ההלכה הדין הוא שאסור לה להינשא לאחשוורוש שאסור לבעל לנכרי, וממילא ההלכה הזו מחייבת לעשות את כל ההשתדלות הנצרכת בכדי שתצא משם ואחשוורוש ישלחה. וההשתדלות שיכל לעשות בעת ההיא, היא הציווי הזה שלא תגיד את עמה ומולדתה, ועל ידי זה יאמרו שהיא ממשפחה בזויה וישלחוה משם. וממילא אפילו שניתן לו רמז שתבוא ישועה על ידה, הרמז הזה לא מועיל לדחות את ההלכה, ואם ההלכה מחייבת לעשות ההשתדלות שתצא משם, חייבים לעשות את זה. ואסור לחשב חשבונות של הצלה שיכולה לצמוח לכלל ישראל מאסתר המלכה, בשביל לדחות את הדין.

ולכן מצד אחד מרדכי קיים את ההלכה וציווה עליה שלא תגיד את עמה ומולדתה בכדי שישלחוה, ומצד שני מכח הרמז שניתן לו משמים שתבוא ישועה על ידה, ידע בוודאות שתבוא ישועה על ידה וכל ההשתדלות שלו בציווי שלא תגיד את עמה ומולדתה לא תעזור, ולכן התהלך לדעת מה יעשה בה, לראות איזו ישועה תבוא על ידה.

וזהו דבר פלא שאע"פ שידע שההשתדלות הזו לא תעזור, בכל זאת כיון שעל פי דין הוא מחוייב לעשות את ההשתדלות הזו, ממילא אין התר להפסיק מזה מחמת חשבונות כאלו ואחרים, אלא צריך להמשיך ולקיים את הציווי שלא תגיד את עמה ומולדתה.

כאשר ציוה עליה מרדכי, בשם מרדכי

"לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי ציוה עליה אשר לא תגיד". (פרק ב' פסוק י'). "אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר ציוה עליה מרדכי". (פרק ב' פסוק כ'). "וידוע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי". (פרק ב' פסוק כ"ב). "ויעבור מרדכי ויעש ככל אשר ציותה עליו אסתר". (פרק ד' פסוק י"ז).

מתקבלים בעיניהם, אינם מייחסים את המעשה הזה למי שנתן להם את העצה, שגאוותם הגדולה לא מאפשרת להם לפרגן את הדבר לאחרים. אלא כאשר רואים שהם מצליחים במעשיהם, הם מייחסים את הכל לעצמם, לכוחם, כשרונם וחכמתם. ואפילו שכל ההצלחה ההיא היא רק אודות חכמת בעל העצה, בכל זאת אחרי שלמעשה הם בעצמם העושים והמצליחים, ממילא הם מייחסים את הכל לעצמם.

אבל הצדיקים מכירים את מעלתם האמיתית, וכשרואים שהצליחו מחמת עצה שנתן להם אדם אחר, הם יודעים להכיר לו טובה, ולפרגן לו את ההצלחה שבאה בזכותו ובעצתו.

והנה בפיוט "אשר הניא" שאומרים בליל פורים אחרי המגילה נאמר, "המן הודיע איבת אבותיו וכו', ולא זכר רחמי שאול כי בחמלתו על אגג נולד אויב". מבואר בזה שיש טענה על המן הרשע על זה שלא זכר להכיר טובה לשאול ובא להרע לבניו. והיינו שמידת הכרת הטוב היא דבר שהשכל מחייב, עד כדי כך שאפילו המן הרשע יש עליו טענה מדוע לא הכיר טובה לשאול ובא להרע לבניו. ובכל זאת המן הרשע כפר בטובתם של אחרים, וכל דבר חשב רק על עצמו והצלחתו, ולא הכיר טובה למי שהציע לו את זה.

ופרש"י, "כי מרדכי ציוה עליה אשר לא תגיד, כדי שיאמרו שהיא ממשפחה בזויה וישלחוה, שאם ידעו שהיא ממשפחה שאול המלך היו מחזיקים בה. ומה יעשה בה, זה אחד משני צדיקים שניתן להם רמז ישועה, דוד ומרדכי וכו', וכן מרדכי אמר לא אירע לצדקת זו שתילקח למשכב ערל, אלא שעתידה לקום להושיע לישראל לפיכך היה מחזר לדעת מה יהא בסופה". לכאורה יש להבין שהנהגת מרדכי סותרת את עצמו מיניה וביה, דהנה מצד אחד מרדכי מצווה על אסתר שלא תגיד את עמה ומולדתה, בכדי שיאמרו שהיא ממשפחה בזויה ועל ידי זה אחשוורוש יעזוב אותה ולא יקח אותה לאשה. ומצד שני מרדכי מתהלך בכל יום ויום לפני חצר בית הנשים כדי לדעת מה יעשה באסתר, שניתן למרדכי רמז משמים שתבוא ישועה לכלל ישראל על ידי אסתר, ולכן אחשוורוש לקח אותה לאשה כדי שעל ידי מלכותה תצמח ישועה לישראל, ומטעם זה מרדכי התהלך כל יום לפני חצר בית הנשים לראות מה הישועה שתצמח לישראל על ידה.

ולכאורה אם ניתן למרדכי רמז משמים שתבוא ישועה על ידי אסתר, והוא בטוח שבאמת כך יהיה, עד כדי כך שבכל יום ויום מרדכי מתהלך לראות מה יעשה בה, איזו ישועה תצמח לכלל ישראל על ידה, א"כ מדוע הוא עדיין מצווה עליה שלא תגיד את עמה ומולדתה. הרי כל הטעם של הציווי הזה הוא בכדי שאחשוורוש לא יקח את אסתר, וכל זה שייך לפני שנודע לו שתצמח ישועה לכלל ישראל על ידה, שאז באמת לקיחת אסתר אל אחשוורוש נחשבת לאסון גדול ולדבר רע. אבל אחרי שנודע לו משמים שסיבת הדבר היא כדי שתצמח ישועה לישראל על ידה, א"כ מעתה לכאורה היה צריך להיות שמרדכי יעשה את כל המעשים בכדי שאסתר תשאר במלכותה ועל ידי זה תבוא לישראל הישועה, ומדוע עדיין מרדכי מצווה עליה שלא תגיד את עמה ומולדתה ועל ידי זה יחשבו שהיא ממשפחה בזויה וישלחוה, הרי אם אחשוורוש ישלח שוב לא תוכל לבוא לכלל ישראל את הישועה שעתידה לבוא על

מבואר בפסוקים שמרדכי ואסתר היו מייחסים את מעשיהם למי שציוה אותם על כך, שכאשר אסתר עשתה מעשים על פי הוראת מרדכי, ההדגשה כל הזמן היא שעושה מחמת ציווי מרדכי, וכאשר מרדכי אומר לה שתאמר למלך אחשוורוש שבגתן ותרש רוצים להורגו, אסתר אומרת כן למלך בשם מרדכי. וכן היה אצל מרדכי שכאשר אסתר מבקשת ממנו שיגזור צום על כל העם הנמצאים בשושן, מודגש שמרדכי עושה כאשר ציוותה עליו אסתר.

ואילו אצל המן אנו רואים הנהגה הפוכה, שכאשר הציעו להמן איזו הצעה, וההצעה הזו הוטבה בעיניו, הרי הוא ייחס את הדבר אל עצמו, ולא אל מי שהציע לו לעשות כן. כמו שרואים בפסוק (פרק ה' פסוק י"ד) שכתוב, "ותאמר לו זרש אשתו וכל אוהביו יעשו עץ גבוה חמישים אמה ובבוקר אמור למלך ויתלו את מרדכי עליו וגו', ויטב הדבר לפני המן ויעש העץ". ולשון הפסוק הוא "ויעש העץ", ולא מוזכר בזה שעשה את העץ כאשר יעצה לו זרש אשתו ואוהביו.

ואפשר לבאר בזה, שהרשעים כשומעים עצה טובה מאחרים, והדברים

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

לב שהיה שמח בגדולת אחיו

וְנָשָׂא אֶהָרֹן אֶת שְׁמוֹתָם לִפְנֵי ה' עַל שְׁנֵי כְתָפָיו לְזָכָרָן... וְהָיוּ עַל לֵב אֶהָרֹן כְּבָבָאוּ לִפְנֵי ה' וְנָשָׂא אֶהָרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לֵבָו (כח, יג-ל)

הכהן גדול, אהרן ע"ה, נשא את עם ישראל בשני מקומות: על הכתפיים ועל הלב. מעניין, על הכתפיים הם היו ששה ששה יחד. אבל על הלב היה לכל אחד מקום מיוחד, נפרד. כל אחד הוא מיוחד...

חז"ל אומרים שלא כל אחד יכול היה לזכות להניח על גופו את "משפט בני ישראל" - אלא לב שהיה שמח בגדולת אחיו וזכה לאורים ותומים על לבו. בין אדם לחברו.

חשבתי הערה. הנה כתוב בפרשה הקודמת על הארון שבקדש הקדשים, שהארון כנגד התלמיד חכם: ותוכו כבור.

הכרובים "פורשי כנפיים מלמעלה", השייכות של התלמיד חכם שהוא חי למעלה, כל המהות שלו היא למעלה, הוא לא נמצא פה, הוא מלמעלה. ו"סוככים בכנפיהם על הכפורת", "סוככים" כלומר מגינים על התורה. מול אלו המעוניינים לפגוע בתורה ולהיזק חלילה, סוככים התלמידי חכמים ומגינים, שחלילה לא יגעו בקוצו של י"ד בתורה.

אבל יש עוד תנאי: "ופניהם איש אל אחיו".

המהות של תלמיד חכם, אפילו שהוא למעלה, ואפילו שעל הכפורת למעלה, עם הכל - ו"פניהם איש אל אחיו". מבואר בחז"ל שכתוב אחד כנגד השכינה, כרוב אחד כנגד עם ישראל, ובכל מקרה: **ופניהם איש אל אחיו**.

איך אפשר להיות סוככים בכנפיהם? - כאשר הלב שמח בגדולת אחיו. לראות את הזולת, לחיות את השני.

יהודים סיפרו לי כי נכנסו לאנשים גדולים בדורנו, והזכירו להם דברים ששחו איתם לפני ארבעים שנה, והם אמרו לפתע: "היה לך אז בשעתך כך וכך...". "אתה למדת אצלי יבמות לפני ארבעים שנה במחזור י"ב". כך אמר לי בעצמי מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א, כי גם אני מונח לו בראש: "ופניהם איש אל אחיו". כך זוכים.

כאשר רבי חיים עוזר זצ"ל היה מעניק 'המלצות' בכתב ידו, ביקש לפעמים: "תקרא את זה, ואם הנוסח לא מוצא חן, ואם לא כתבתי טוב, אכתוב נוסח אחר".

היתה פעם אלמנה שבאה לבקש 'המלצה'. הוא כתב את המכתב החם לגדידי עם, כמו שרבי חיים עוזר ידע לכתוב. והוא הציע לה: "תקראי. ואם זה לא טוב, אכתוב משהו אחר".

היא קראה, ופרצה בבכי.

טוב, טוב, בתך, אל תבכי מיד אכתוב נוסח טוב יותר, האם זה לא מספיק?

היא אמרה: לא רביה, פשוט קראתי, אני בוכה כי אף פעם לא ידעתי כמה אני מסכנה... והרב כתב את זה כל כך נכון וכואב - - -

"ופניהם איש אל אחיו".

איהו מכובד? המכבד את הבריות, שנאמר "כי מכבדי אכבד". מה הקשר? אומרים המפרשים: אם אתה מכבד את הבריות אתה מכבד את ה'בורא עולם!'. דברי חז"ל אלו במשנה באבות יתנו לנו גישה שונה גבוהה יותר לכבודם של הבריות. וכי את הבריות אתה מכבד? אתה מכבד את הבורא עולם. "כי מכבדי אכבד".

לב ששמח בגדולת אחיו זוכה לאורים ותומים.

מגילת אסתר (מתוך מתוך האור מגילת אסתר)

ביום השביעי קָמַיִל לֵב הַמֶּלֶךְ בִּיּוֹ (א, י)

בכל מקום שכתוב במגילה "המלך" בלי אחשוורוש, הכוונה למלך מלכי המלכים, הקב"ה.

"ביום השביעי" הוא יום שבת קודש. ביום השבת יהודים טובים שותים יין, עושים קידוש, ואז "טוב לב המלך" - בִּיּוֹ.

למה?

כי כשהיה שותים יין, מיד הם פותחים בזמירות שירות ותשבחות ומעטרים את הסעודה בדברי תורה. כל יהודי שר בסעודת ליל השבת: "ק-ה רבון עולם ועלמאי, אַתָּה הוּא מֶלֶכָא מֶלֶךְ מְלִכְיָא", וביום הוא שר: "דרור יקרא לבן עם בת וינצרךם כמו בבת. נעים שמכם ולא ישבת, שבו ונחוו ביום שבת". יהודים שרים זמירות ותשבחות. לכן טוב לו, למלכו של עולם, שיהודים שותים יין.

אבל במגילה, כשהגיע יום השביעי - יום השבת, ישבו שם גויים, וגויים אינם יודעים איך לשמוח. שמחה אצלם היא סכנת נפשות אמיתית!

סיפר מורי ורבי הגאון ר' ראובן קרלנשטיין זצ"ל, שפעם הגיע לאמריקה להשתלל כליה ל"ע, והמתין שם זמן רב למציאת תורם. אחרי כמה חודשים, בסביבות חודש סבת ביקש לטוס חזרה ארצה, כי בנו נהיה בר מצווה. אמרו לו העסקנים: לא ולא! עכשיו אתה נשאר כאן!

שאל: "מה יש?"

אמרו לו: "כי כעת מגיעים ימי החגאות שלהם, 'חג המולד' וכי".

שאל: "מה לי ולחגאות של גויים?"

אמרו לו: "אינך מבין? כשאלה חוגגים כבר יהיו כליות, אל תדאג... בעת ה'שמחה' הם משתכרים והורגים אחד את השני, ואז כבר תהיינה כליות להשתלה..."

זהו ההבדל בין יהודים לגויים.

כשסיפר זאת הג"ר ראובן זצ"ל לרבי אברהם כהנמן זצ"ל, מנהלה של ישיבת פוניבז', אמר לו הרב כהנמן: "כן, גם אנו ראינו זאת:

כשהישיבה היתה עדיין בחו"ל, בפוניבז' שבליטא, עבדה משרתת גויה במטבח הישיבה. בערב שמחת תורה נעלמה המשרתת כאילו בלעה אותה האדמה. במוצאי החג היא שבה, וסיפרה שברחה משום שחששה לחייה. מה ארע? היא ראתה את כמיות היין שזרמו לישיבה בערב החג... 'אצלנו', סיפרה, 'עם כמות כזו של יין, המסיבה היתה מסתיימת עם כמה הרוגים...'.

על פי הבדל זה שבין הגויים ליהודים, ביאר רבי יהונתן איבישץ זצ"ל את הכתוב בתהלים (קמ, א): "בְּשֹׁב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הֵינִי כְּחֻלְמִים", כזו שמחה עצומה תהיה לנו.

תארו לעצמכם: משיח בא פתאום, השמש תזרח כמו "אור שבעת הימים" של ששת ימי בראשית, כאותו אור שהיה בעולם לפני שגנוז הקב"ה. הכול יהיה טוב. כזו שמחה תהיה לנו, "אֶזְרָא יִמְלֵא שְׁחוֹק פִּינוֹ".

ומה נעשה בשעת השמחה העצומה? - "וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה", אנחנו נרקוד ונאמר דברי שירות ותשבחות לבורא עולם.

"אֶזְרָא יִמְרֹו בְּגוֹיִם", כשאומות העולם יראו את שמחתנו, יאמרו: "הֲגִדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי, הֵם יוֹדוּ: צוּדֵק הַקֶּבֶד שֶׁלָּקַח אוֹתָם לַעַם, כִּי אֵין רְאוּיִים עִם יִשְׂרָאֵל לִכְל אֹתָהּ טוֹבָה שֶׁהַקֶּבֶד עוֹשֶׂה עִמָּהּ.

מדוע? - כי כאשר "הֲגִדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִמָּהּ" - לו היה עושה לנו טובה וישועה גדולים כל כך, כפי שעשה לעם ישראל, הרי עתה "הֵינִי שְׂמֵחִים"... ונקל להבין מה היה קורה בעת שמחתם...

וּתַעֲמֹד בְּחֹצֵר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית

"כיוון שהגיעה לבית הצלמים - נסתלקה הימנה שכינה, אמרה (תהלים כב, ב) 'אֱלִי אֱלִי לָמָּה עָזַבְתָּנִי, שְׁמָא אֲתָה דָן עַל שׁוּגֵג כְּמוֹד וְעַל אוֹנֵס כְּרָצוֹן? או שְׁמָא עַל שְׁקִרְאוֹתַי לֵב, שְׁנֵאמַר (שם): 'הַצִּילָה מִחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כָּלֵב יְחִידָתִי. חֲזֹרָה וּקְרָאתוּ אֲרִיָּה, שְׁנֵאמַר (שם): 'הוֹשִׁיעֵנִי מִפִּי אֲרִיָּה' (מגילה סו, ב).

תמוה, על מה ולמה ראתה אסתר להאשים את עצמה על כך שהיא קראה לאחשוורוש כלב? והלא תואר זה יאה לו! וכי הוא לא מלך רשע ואכזר ככלב?

ביאר רבי ראובן קרלנשטיין בשם רבי יוסף רוזנבסקי: "אדם צועד לתומו ברחוב, כשלתע גיח מולו כלב רחוב. מנסה האדם לגרש את הכלב בתנועת ידו, אך הכלב נשאר עומד על מקומו. מתכופף האדם ומרים אבן מהקרקע ומשליכה על הכלב כדי להרחיקו ולהניסו מעליו. אבל כאשר נתקל האדם באריה, הרי במקרה כזה הוא לא ינסה לגרשו מעליו בתנועת יד או בהשלכת אבן. האדם יודע היטב כי מול אריה מאיים אין לו שום דרך להתמודד, מלבד דרך אחת: תפילה לה'

שיצילו מידי".

כאשר ראתה אסתר שנשתלקה ממנה רוח הקודש, פשפשה במעשיה כדי למצוא בהם את הפגם והדופי שבעטיו קרה הדבר, אמרה אסתר: "שמא על שקראתיו כלב" - כלומר, שהתייחסתי אל אחשוורוש כאל כלב, שכדי להתגבר עליו נוטה האדם לסמוך על עצמו. אף כאן, חשבתי שאוכל לגבור עליו בכוחות עצמי, על ידי כל מיני מעשים והשתדלויות.

"תורה וקראתו אריה" - כשם שאין ביד האדם להתגבר על האריה בכוחות עצמו, אלא הוא תולה כל ביטחונו ותקוותו על ה', אף אסתר השליכה כל יתבה על ה' ופנתה אליו בתפילה ובעתירה שיצילנה מידי.

ותאמר אסתר איש צר ואויב הָיָה הָרַע הַזֶּה

"אמר רבי אלעזר: מלמד שהיתה מחווה כלפי אחשוורוש, ובא מלאך וסתר ידה כלפי המן" (מגילת ס' א) על דברי הגמרא הללו, מקשה הגר"א קושיה עצומה, שכן, הלא כל מטרתה של אסתר המלכה בקיום המשתה אליו הוונתו המלך והמן - לא היתה אלא כדי למצוא חן בעיני אחשוורוש המלך, על מנת שיבטל את גזירתו של המן הרשע. מעתה, הכיצד נוכל להבין שבעיצומו של אותו משתה - היה בדעתה של אסתר להצביע על המלך אחשוורוש, ולהשיח בפניו כי הנו איש צר ואויב? הרי לא זו בלבד שבדבריה אלו היתה אסתר שומשת כל סיכוי לעזרה מצדו של אחשוורוש - אלא שהיא אף היתה נחשבת כמורדת במלכות, ודינה היה נחתם תכף ומיד למיתה!

ובפרט, שהרי אחרי כל ההכנות, וכל ההקדמות - הגיעה אסתר עתה אל הרגע המכריע, הרגע בו אחשוורוש מעוניין וחפץ לדעת מי הוא איש מאיים על עמה, וניכר מתוך דבריו כי בכונתו להתמיר בעונשו של אותו בן בליעל! באותו הרגע - לא נותר לאסתר אלא לומר למלך דברים כהוויתם, לספר לו על מעלליו של המן, ובכך לגמור את הסיפור! אם כן, כלום ייתכן שדווקא ברגע המכריע הזה - היה בדעתה של אסתר לעשות מעשה שהיה מוריד את כל עמלה לטמיון?

את התשובה מבאר הגר"א על פי מה שמצינו בגמרא (ראש השנה ב' א, אודות נחמיה, אשר נקרא 'התרשאה' - על שם כך שהותר לו לשנות מכוסו של מלך בבל [הותר - שתא], מאחר שהוא היה המשרת האחראי להגיש למלך את כוסו, ומתפקידיו של מושיש הכוס למלך - היה לשנות מעט מהיין כדי לוודא שאיש לא הרעיל אותו).

בגמרא מתואר, שנחמיה הושיט את הכוס לארתחשסתא מלך פרס - אולם המלך הבחין כי פניו אינן טובות כמימים ימימה. לשאלתו של המלך - הסביר נחמיה "אמר למלך המלך לעולם יִחְיֶה מְדוּעַ לא יָרַע פְּנֵי אִשָּׁר הָעִיר בֵּית קְבָרוֹת אֲבֹתֵי הַמֶּלֶךְ וְשָׁעֲרֶיהָ אֲכָלוּ בָאֵשׁ?" (נחמיה ב' ג), וכתגובה - שאלו המלך מה יבקש.

וכאן, הנה מוצאים אנו כי נחמיה מתנתק ממצאות עמידתו לפני מלך פרס, ופונה בתפילה אל הקדוש ברוך הוא... וכך נאמר בפסוק (שם ב' ד-ה): "אֶתְפַּלֵּל אֶל אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם: אָמֵן לְמַלְךְ אֵם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאֵם יִשָּׁב עֲבָדְךָ לְמִנְיָה אֲשֶׁר תִּשְׁלַחְנִי אֶל יְהוּדָה, אֶל עִיר קְבָרוֹת אֲבֹתֵי וְאֲבֹנֶיהָ". כלומר: נחמיה מתפלל אל ה' במילים שהמלך העומד מולו חושב שמכוונות אליו, אך באמת הוא מדבר רק עם הקדוש ברוך הוא!

ובכן, הוא הדבר באשר לאסתר המלכה. כאשר עמדה לפני המלך אחשוורוש, דיברה אסתר רק אל מלך מלכי המלכים, ואחשוורוש סבור היה כי היא מדברת אליו. כאשר אמרה אסתר לפני המלך: "כִּי נִמְכְּרָנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהָשִׁיב לְהָרוֹג וּלְאָבֵד וכו'" - היא אמנם דיברה מול אחשוורוש, אך התכוונה כלפי הקדוש ברוך הוא! היא התכוונה לעורר רחמי שמים על עמה, בשל העשוי להם מידם של הרשעים, המן ואחשוורוש!

וברור הוא, שכאשר פנתה אסתר אל הקדוש ברוך הוא והתחננה כי יושיע את עמה מיד צר - היא לא התכוונה אל המן הרשע, אלא אל אחשוורוש, שהרי מי שבפועל היה בעל הסמכות להיטיב או להרע - היה המלך אחשוורוש ולא המן! מעתה, מבאר הגר"א שאסתר היתה כל-כך שקועה בתפילתה לפני הקדוש ברוך הוא, עד שהיא שכחה לגמרי שהיא עומדת לפני המלך אחשוורוש ומדברת לפניו... היא שכחה לגמרי כי לפחות כלפי חוץ נראים דבריה כאילו הם מופנים אל המלך... לפיכך, כאשר לפתע שמעה את השאלה: 'מי הוא זה ואי זה הוא' - היא השיבה את התשובה שהתאימה לפנייתה אל הקדוש ברוך הוא, וביקשה להצביע על אחשוורוש כאחראי לגורל הנוראה...

אולם, אולי הופיע מלאך והסיט את ידה - כך שתצביע לעברו של המן, ומאחר שהבחינה אסתר כי ידה הוסטה ממסלולה על ידי מלאך בניגוד לדעתה - היא הבינה כי מן השמים מכוונים אותה לומר דברים שונים מאלו שהיה בדעתה לומר, ולכן המשיכה ואמרה: 'הָמָן הָרַע הַזֶּה'...

זהו אפוא פירושו של הגר"א, ועכשיו נוסיף נופך בדברים על פי מה ששמעתי מרבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

שכן הנה, אסתר המלכה עומדת בארמונו של אחשוורוש, לאחר שהכינה משתה מיוחד בעבורו, תוך ידיעה כי גורל כל בני עמה מונח על כך המאזניים, ותלוי ועומד בתוצאות שלחותיה. אולם חורף המשא הכבד, חורף המשימה הכלל-כך

חשובה ומכרעת - אסתר אינה מתנתקת אפילו לרגע אחד מדבקתה המוחלטת בריבונות של עולם... להפך! גם בעמדה לפני אחשוורוש - היא למעשה אינה מדברת איתו, אלא עם הקדוש ברוך הוא... מעתה, עורר רבי ראובן, הבה נתבונן בהבדל בין אסתר המלכה לבינינו... אסתר - עמדה בארמונו בשושן הבירה, דיברה אל המלך אחשוורוש, אולם בלבה היא חשבה על הקדוש ברוך הוא... ואילו אנחנו? אנו עומדים בבית הכנסת, הסידור פתוח לפנינו, אנו מדברים עם הקדוש ברוך הוא, אולם בלבנו - אנו חושבים על אחשוורוש והמן... המחשבות שלנו אצות רצות לארבע כנפות תבל, ועוסקות בכל ענייני העולם - מלבד שיחתנו עם אבינו שבשמים, מלכו של עולם...

הלא כבר אומרים ה'עולם', שכאשר אדם מסיים את תפילת שמונה עשרה - צריכים לחן לו 'שלום עליכם', ולברכו ב'מזל טוב', שכן חזקה עליו שכבר טייל במחשבתו בכל העולם כולו, וגמר להשיא את כל צאצאיו...

ומתנות לאביונים

בטעם הדבר שתיקנו בפורים "מתנות לאביונים", הובא בספר "קיצור אלשיך" על מגילת אסתר (ט' כב) לבאר על פי המדרש המתאר את שאירע בפמליא של מעלה בשעה שיצאה הגזירה מלפני המן הרשע. וזו לשון המדרש (אוצר המדרשים, אסתר עמ' 55):

"באותה שעה יצתה התורה בבגדי אלמנותה, וצעקה לפני הקדוש ברוך הוא, ולקול בכייתה צעקו מלאכי השלום ואמרו: ריבוננו של עולם, אם ישראל מתבטל מן העולם - אנו למה צריכין בעולם? כיוון ששמעו חמה ולבנה וסוככים, אספו נוגהם. באותה שעה בא אליהו, זכור לטוב, לאבות העולם וסוככים, אצל משה ואמר: אי אבות העולם! מלאכי השרת, שמש וירח וכוכים וכל צבא מרום צועקים במרד, וכל העולם כולו בחיל כיולדה, ואתם יושבים ודומים? אמרו לו: מפני מה? אמר להם: מפני שהלכו ישראל לסעודת אחשוורוש - נגור עליהם לאבדם. אמר משה רבנו עליו השלום לאליהו זכור לטוב: כלום יש שום אדם כשר באותו הדור? אמרו: יש, ומרדכי שמו. אמר לו: כך והודיעהו, כדי שיעמוד הוא משם ואנו מכאן, ונבקש רחמים לפני הקדוש ברוך הוא. אמר לו: רועה נאמן, כבר כתב להם הקדוש ברוך הוא איגרות כליה, אמר להם משה לאבות העולם: אם בשיט חתומה - רחמים נשמעים, ואם בדם - מה שהיה היה. הלך אליהו זכור לטוב, וראה שהם חתומים בשיט והודיעו למשה, אמר, ירחמם הבורא, והלך והודיעו למרדכי, שנאמר: וּמְרַדְכִי יָדַע..."

נמצינו למדים שפעולת מרדכי הצדיק להצלת כלל ישראל היתה בעזרת משה רבנו, ומשום כך - מבאר ה"קיצור אלשיך" - תיקן מרדכי "מתנות לאביונים", לעילוי נשמת משה רבנו, עליו השלום.

ואומר רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, שרואים כאן דבר נורא! נתאר לעצמנו אדם עשיר מופלג, מיליארדר, שבא אליו מאן דהו ונותן לו חמישה שקלים במתנה, האם לא לגנאי ייחשב הדבר? ולכאורה, הוא הדין ברוחניות, כיצד ייתכן שבידינו לעשות דבר מה לעילוי נשמתו של משה רבנו?

"מיליארדר" כזה שכל התורה שלנו היא מכוחו, כפי שנאמר (דברים ל' כא): "וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל", ומבארים הכונה שמשה רבנו שותף בכל התורה והמצוות של בני ישראל בכל הדורות, האם הוא צריך זכויות נוספות מאותן פרושות מעשות של "מתנות לאביונים"?

אולם רואים אנו שאין זה כך, אלא אדרבה, ברוחניות, כל זכות ולו ה'קטנה' ביותר היא כה עצומה עד שבכוחה לתרום אף לענק שבענקים כמשה רבנו עליו השלום! [ושני חידושים נכללים בכך: א. שאין גבול וקצבה לעילוי הנשמה; ב. שאף בפרושה יש משום עילוי נשמה.]

מנשי ראובן

כששב מהגולה לארץ ישראל, נפד רבי ראובן ממלווי בשרם נכנס לביתו וצעד למקום צדדי. בנו שהלך בעקבותיו, הבחין כיצד הוא משתטח על הארץ ומנשקה, כדברי הגמרא: "רבי אבא מנשק כפי דעכו... רבי חייא בר גמדי מגנדר בעפריה, שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו", (כתובות

ק"ב ע"א).

לאחר מעשה, סיפרה רעייתו כי רבי ראובן רצה לעשות כן כבר בשדה התעופה, אך נמנע מכך עקב בקשתה.

תענית אסתר

תענית אסתר יש להקל בה לעת הצורך כגון מעוברות מניקות חולה שאב"ס¹ וחש בראשו², [וכואבי עיניים אם מצטערים הרבה¹].

בת י"ב ובן י"ג שלא הביאו ב' שערות פטורים מהתענית³.

שכח ואכל אעפ"כ צריך להמשיך התענית ויכול לומר עננו בתפלתו⁴.

תענית אסתר מותר ברחיצה וכו'⁵.

נוהגין ליתן בתענית אסתר ג' חצאי מטבע מהמטבע הקבוע באותו מקום זכר למחצית השקל⁶, ויש ליתנו קודם מנחה⁷ ואין חיוב ליתנו אלא מבין י"ג ומעלה⁸ וכ"ז מדינא אבל המנהג הוא ליתן אפי' בעד בניו הקטנים ומעוברת בעד ולדה⁹, קטן שהתחיל אביו לישקול על ידו שוב אין פוסק¹⁰ וכ"ז אף כשהל פורים ביום א' ומקדימים התענית ליום ה'¹¹.

שבת זכור

י"א שפ' זכור חיובה מדאורייתא¹² וצריך הקורא לכוין להוציא והשומעים לכוין לצאת¹³ ואסור לקדש ולאכול קודם קריאתה כשאר כל מצוה שאסור לאכול קודם שיקיימנה¹⁴ [ובהתחיל לאכול האם צריך להפסיק עי' הערה¹⁴]. ולצורך גדול מותר טעימה בעלמא¹⁵ והיינו עד כביצה¹⁶ ומ"מ לא ימתינו עד אחר הצות. דשבת אסור בתענית¹⁷.

סעודה שלישית: בשונה מער"ח שראוי לסיים קודם הלילה אכילת הפת, חל פורים במוצאי שבת יכול להמשיך אכילת הפת אף בלילה ולא מזכיר בברכהמ"ז אלא רצה בלבד¹⁸.

מותר לטלטל המגילה בשבת ול"ה מוקצה¹⁹.

פורים

יש שנהגו ללבוש בגדי שבת ויו"ט בפורים²⁰ ונכון ללבוש בגדי שבת מליל פורים כבר וימצא אח"כ

בביתו נרות דולקות ושולחן ערוך ומטה מוצעת²¹.

אומר על הנסים בלילה וביום²² ואפי' הקדים להתפלל מעריב קודם צאה"כ אומר על הנסים²³. וכמו"כ נמשך בסעודת פורים עד הלילה אומר עה"נ דאזלי בתר תחילת הסעודה²⁴, ואם שכח אין מחזירין אותו²⁵. מיהו אם עומד באותה ברכה קודם שאמר השם אפי' אמר ברוך אתה חוזר²⁶, ואם נזכר אח"כ בתפילה יאמר קודם יהיו לרצון²⁷ וברכת המזון יאמר בהרחמן הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מרדכי וכו'²⁸.

שחרית משכימין לבית הכנסת²⁹.

אין חולצין התפילין עד אחר קריאת המגילה ודרשינן ויקר אלו תפילין³⁰.

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי³¹, וי"א דא"צ לישתכר כ"כ אלא ישתה יותר מלימודו וישן ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי³² וכן ראוי לעשות³³, ושמחת פורים היא מדברי קבלה³⁴.

ויש בו ד' מצוות מקרא מגילה משלוח מנות מתנות לאביונים ומשתה וכדלהלן, והנה קיי"ל דמצוות צריכות כונה³⁵ ואפי' במצוה דרבנן³⁶ וצריך לכוין במקרא מגילה לצאת ולהוציא יד"ח³⁷ והוא לעיכובא³⁸, ואפשר דאף סעודת פורים משלוח מנות ומתנות לאביונים צריכים כונה לשם מצוה³⁹.

מקרא מגילה

דיני מגילה א'

אסור לישון קודם קריאת המגילה שמא תחטפנו שינה⁴⁰.

אסור לאכול קודם קריאת המגילה⁴¹ בין ביום ובין בלילה⁴¹ ולצורך גדול כחולה קצת או מי שקשה לו התענית מותר טעימה והיינו עד כביצה בין אוכל בין משקה⁴² ואם הוא חלוש והשהיה תזיקנו

1 רמ"א תרפ"ו ס"ב 2 משנ"ב תע"ב ובשעה"צ או' ה' 3 משנ"ב תרמ"ב סקי"ג 4 משנ"ב תקמ"ב סק"ג 5 משנ"ב תקנ"ב סק"ו כ' דבעל נפש יחמיר בג' תשרי י' טבת י"ז תמוז ש"מ דבתענית אסתר מותר 6 רמ"א תרע"ד ס"א 7 שם 8 משנ"ב תרע"ד סק"ה 9 שם 10 שם 11 כה"ה תרע"ד סק"ה 12 שו"ע תרפה ס"ז 13 משנ"ב תרפה סקי"ד 14 שו"ע רלב ס"ב ותרנ"ב ס"ב 14 * מחד גיסא קיי"ל התחיל לאכול קודם מצוה דאורייתא פוסק וכמוש"כ השו"ע רלה ס"ב ותרנ"ב ס"ב, מאידך הלא האיסור אכילה קודם המצוה הוא מדרבנן וא"כ י"ל הואיל ופר' זכור מחלוקת אם הוא מדאורייתא או לא שוב הו"ל האכילה קודם הקריאה ספק דרבנן לקולא 15 משנ"ב תרנ"ב סק"ז 16 משנ"ב תרע"ב סקי"ד 17 משנ"ב תרנ"ב סק"ז 18 משנ"ב קפח סק"ג 19 סתימות המשנ"ב שח סק"ב ועי' תרפ"ח סקי"ח 20 תרצה ס"ב ברמ"א 21 משנ"ב תרצה סק"ג 22 שו"ע תרע"ב ס"ב 23 משנ"ב תרע"ב סקי"ד 24 שו"ע תרצה ס"ג 25 תרע"ב ס"ב ברמ"א 26 שו"ע תרפ"ב ס"א 27 משנ"ב תרפ"ב סקי"ד 28 תרפ"ב ס"א ברמ"א 29 משנ"ב תרע"ב סקי"ו 30 שם 31 שו"ע תרצה ס"ב 32 תרצה ס"ב ברמ"א 33 משנ"ב תרצה סק"ה 34 שו"ע תרצו ס"ז 35 שו"ע ס"ד 36 משנ"ב ס"ב 37 שו"ע תרצו ס"ד 38 משנ"ב תרצו סקמ"ח 39 משנ"ב תרצה סקי"ד 40 משנ"ב תרע"ב סקט"ו 41 תרע"ב ס"ד ברמ"א 41 * משנ"ב תרע"ב סקט"ו 42 משנ"ב תרע"ב סקי"ד

וטעימה מעט אין מספיק לו מותר לאכול אך יעשה שומר לקריאת המגילה.⁴³

הכל חייבים בקריאתה אנשים נשים גרים עבדים משוחררים⁴⁴ [ואינם משוחררים מחלוקת]⁴⁵ וחרש ג"כ חייב⁴⁶ שוטה וקטן פטורים⁴⁷ ומ"מ מחנכים את הקטנים והקטנות שהגיעו לחינוך⁴⁸ לקרותה⁴⁹.

אחד הקורא ואחד השומע מהקורא יצא יד"ה והוא שישמע ממנו שמהויב בקריאתה לאפוקי שוטה וקטן⁵⁰ ובשעה ד' קטן שהגיע לחינוך מוציא⁵¹ וחרש ע"י הערה⁵², אשה אינה מוציאה איש⁵³ כי אם חברתה⁵⁴ אבל לנשים רבות אין מוציאה⁵⁵.

מי שדינו לקרוא בט"ו אינו יכול לקרוא ולפטור בני י"ד וכן להיפך, ובדיעבד בן ט"ו שקרא לבני י"ד בי"ד יצא⁵⁶, ולענין בן י"ד שקרא לבני ט"ו בט"ו ע"י הערה⁵⁶.

השומע מגילה ממנו שהוא מודר הנאה ממנו יצא דמלל"נ⁵⁷ ולכתחילה שלא יאמר קרא והוציאני דכיון דבשליחותי עבד אית ליה הנאה במאי דעביד שליחותי⁵⁸.

וצריך הקורא לכיון להוציא והשומע צריך לכיון לצאת⁵⁹ והוא לעיכובא⁶⁰ וזה הכיון הוא קודם שמתחיל לקרוא יכוין על כל הקריאה זה לצאת וזה להוציא ותו א"צ לכיון בכל הקריאה⁶¹, וכשהקורא הוא ש"צ⁶² וכן השומעים נמצאים בביהכ"נ א"צ שיכוין בפירוש לצאת ולהוציא יד"ה דסתמא מכונים⁶³ הואיל ומוכח לפי הענין שעשיתו הוא כדי לצאת⁶⁴ ורק בסתם קורא ושומע צריך שיכוין בפירוש⁶⁵.

לכתחילה אשה לא תיקרא לעצמה אלא תישמע מאנשים⁶⁶.

אע"פ שיצא כבר מברך וכ"ש קורא⁶⁷ להוציא האחר יד"ה⁶⁸ וה"מ איש אבל אשה את חברתה אין מוציאה

אם יצאה כבר יד"ה⁶⁹ וה"ה קטן לאשה או לקטן אחר⁷⁰.

אם באמצע קריאת המגילה נצרך לנקביו באופן שאין בו משום בל תשקצו ממשיך כדרכו וכן יכול לברך ברכה דלאחר המגילה⁷¹.

ספק אם קרא המגילה אפשר דלא אמרי' ספק דרבנן לקולא משום דהוי מדברי קבלה⁷².

מקום שאין מנין כ"א קורא לעצמו ואם אחד יודע ואחרים אין יודעים אחד פוטר את כולם⁷³.

אם אין מגילה ראוי לקרות מהחומש בלא ברכה שלא תשתכח תורת מגילה⁷⁴.

מנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושט המגילה כאיגרת⁷⁵ וה"מ בציבור אבל ביחיד א"צ⁷⁶ והפשיטה יהיה קודם שמברך שלא יהיה הפסק בין ברכה לקריאה⁷⁷ וכשמסיים כורכה קודם שמברך ואפי' התחיל לברך כל שלא אמר השם פוסק וכורכה לפי שגנאי הוא למגילה שמונחת כך⁷⁸.

קריאת המגילה בין בעמידה בין בישיבה מיהו הקורא בצבור יעמוד מפני כבוד הצבור⁷⁹ ועמידה ע"י סמיכה חשיב לעמידה לענין זה⁸⁰ וע"י בסמוך לענין הברכות.

ברכות המגילה

ברכות המגילה בעמידה בין הקורא⁸¹ ובין השומעים⁸².

מברך ג' ברכות מקרא מגילה שעשה נסים ושהחיינו⁸³ וביום ג"כ מברך שלושתם⁸⁴ ומכוין המברך והשומע בברכת שהחיינו דיום גם על משלוח מנות וסעודת היום⁸⁵ וי"א גם על מתנות לאביונים⁸⁶ וכן נוהגים.

אחד יכול לברך והשני קורא⁸⁷ ולפיכך כשאבל קורא

43 משנ"ב תרצב סק"ז 44 שו"ע תרפט ס"א 45 משנ"ב תרפט סק"ב 46 תרפט ביה"ל ד"ה חרש 47 שו"ע תרפט ס"ב
48 משנ"ב תרפט סק"ג 49 שו"ע תרפט ס"א 50 שו"ע תרפט ס"ב 51 משנ"ב תרפט סק"ו 52 לד' השו"ע אינו מוציא
והאחרונים פליגי ומ"מ לכתחילה לא יעמידוהו להוציא הרבים יד"ה משנ"ב תרפט סק"ה 53 שו"ע תרפט ס"ב 54 משנ"ב תרפט
סק"ז 55 שעה"צ תרפט או"ט 56 משנ"ב תרפט סק"ה 56 בפמ"ג משמע דיצא ובשעה"צ תרפט או"ט ח' משמע דלא יצא
57 שו"ע תרפט ס"ד 58 משנ"ב תקפט סק"ד 59 שו"ע תרצ ס"ד 60 משנ"ב תרצ סקמ"ח 61 שם 62 שו"ע תרצ
ס"ד 63 משנ"ב תרצ סקמ"ט וע"י משנ"ב סק"י וצ"ע 64 ל' המושנ"ב סק"י 65 משנ"ב תרצ סקמ"ט 66 משנ"ב תרפט
סק"ח 67 משנ"ב תרצב סק"י 68 שו"ע תרצב ס"ג 69 תרפט ביה"ל ד"ה ונשים 70 שם 71 צב ביה"ל ד"ה קורא כדרכו
72 משנ"ב תרצב סק"ז 73 שו"ע תרפט ס"ה 74 משנ"ב תרצא סק"ז 75 שו"ע תרצ ס"ז 76 משנ"ב תרצ סק"ה 77
משנ"ב תרצ סק"ו 78 משנ"ב תרצ סק"ז 79 שו"ע תרצ ס"א 80 משנ"ב תרצ סק"ב 81 משנ"ב תרצ סק"א 82 שעה"צ
תרצ או"ט א 83 שו"ע תרצב ס"א 84 תרצב ס"א ברמ"א 85 משנ"ב תרצב סק"א 86 פמ"ג ו"ח"א, והמשנ"ב שהשמיט י"ל
ס"ל כיון שמצות צדקה נוהגת בכל יום מה שיש היום תוספת שיעור אי"ז מצו' המתחדשת לחייב שהחיינו 87 תרצב ס"א ברמ"א

המגילה אחר יברך מחמת ברכת שהחיינו שאין האבל רשאי לברכה.⁸⁸

קרא בלא ברכות יצא⁸⁹ ואם נזכר תוך כדי קריאה מברך בין הפרקים.⁹⁰

כשיחיד קורא מברך ברכות דלפניה⁹¹ ודלאחריה אין מברך.⁹²

המברך לאשה⁹³ וכן אשה המברכת⁹⁴ תברך לשמוע מגילה, ולפיכך עדיף שתשמע מהאנשים.⁹⁵

דיני מגילה ב'

מגילה שחסרים בה תיבות או שאין רישומם ניכר עד חציה כשרה דיעבד⁹⁶ בד"א שלא חסר ענין שלם ולא פסוק ראשון ואחרון הלא"ה פסולה.⁹⁷

צריך לקרותה מהכתב⁹⁸ קראה בע"פ עד חציה יצא דיעבד⁹⁹ ואפי' אם זה ענין שלם או פסוק ראשון או אחרון.¹⁰⁰

צריך לקרותה כולה¹⁰¹ ואם חיסר אפי' אות אחת לא יצא¹⁰² וצריך לחזור ולקרות בלא ברכה¹⁰³ ואם חיסר תיבה אחת צריך אף לברך, בד"א כשבחסרון תיבה זו מפסיד הקריאה כגון השמיט תיבת "לא" בוימי הפורים האלו לא יעברו אך אם אין מפסיד הקריאה חוזר וקורא בלא ברכה¹⁰⁴ ולעולם כל שעוסק עדיין בקריאתה א"צ לחזור אלא למקום שטעה ולא מברך דחשיב לקורא למפרע שכך דינו.¹⁰⁵

ולהנ"ל קרא כולה ואלא שהשומע לא שמע כולה לא יצא השומע¹⁰⁶ וה"ה הקורא עצמו אם לא השמיע לאוזנו כולה אע"פ שקרא כולה לא יצא.¹⁰⁷

אפי' שנים ואפי' עשרה יכולים לקרותה ביחד¹⁰⁸ ודוקא ממגילה כשרה¹⁰⁹ והוא שיכנונו כל הקוראים להוציא¹¹⁰ אמנם אם מרגיש שמבלבלים לו הקולות

ואינו שומע כל התיבות לא יצא.¹¹¹

קראה ופסק באמצע ושהה שלא כדי לגמור את כולה חוזר למקום שפסק. שהה כדי לגמור את כולה אם מחמת אונס חוזר לראש ומ"מ לא יברך¹¹² ושלא מחמת אונס חוזר למקום שפסק¹¹³ וכ"ז לענין דיעבד¹¹⁴ אבל לכתחילה לא יפסיק בקריאה יותר מכדי נשימה.¹¹⁵

לכתחילה אין לדבר בשעת קריאת המגילה¹¹⁶ ובדיעבד ל"ה להפסק¹¹⁷ ובענינו של יום מותר לכתחילה¹¹⁸ וכ"ז דוקא שלא חיסר עי"ז שמיעת אפי' תיבה אחת¹¹⁹ ובהפסיק בין ברכה לתחילת קריאה צריך לחזור ולברך¹²⁰ הפסיק בין סוף קריאה לברכת הרב את ריבנו צ"ע אם חוזר ומברך.¹²¹

נשתתק הקורא באמצע המגילה העומד תחתיו ימשיך ממקום שפסק הראשון.¹²²

הקורא למפרע לא יצא¹²³ ואפי' רק תיבה אחת¹²⁴ מיהו א"צ לחזור לראש אלא רק ממקום הנדלג¹²⁵ וא"צ לחזור ולברך אלא רק אם קרא תיכף אחר הברכה שלא מראש המגילה דאז הוי הפסק.¹²⁶

קראה מתנמנם יצא¹²⁷ ואף השומעים ממנו,¹²⁸ שמעה מתנמנם לא יצא.¹²⁹

צריך לכתחילה לומר מחמש מאות איש ואת פרשנדתא עד עשרת בנשימה אחת¹³⁰ ומי שיש לו נשימה קצרה עדיף שיתחיל מואת פרשנדתא¹³¹ ובדיעבד יצא אפי' הפסיק ביניהם.¹³²

כשאומר בלילה ההוא נדדה יגביה הקול כי שם התחיל הנס¹³³ כשיאמר האיגרת הזאת יענע המגילה¹³⁴ י"א שמאריך בו' דויזנתא כשקורא.¹³⁵

זמן קריאת המגילה

של לילה תחילתה משעת צאת הכוכבים¹³⁶ ואם

88 משנ"ב תרצב סק"א 89 שו"ע תרצב ס"א 90 משנ"ב תרצב סק"ו ולכא' לפמ"ש"כ בשעה"צ תרצ' או' מג יכול לברך בכל מקום שזכר 91 תרצ' ס"ה ברמ"א ומשנ"ב תרצב סק"ה 92 תרצב ס"ה ברמ"א 93 משנ"ב תרצב סק"א 94 תרפ"ט ס"ב ברמ"א 95 משנ"ב תרפ"ט סק"ה 96 שו"ע תרצ' ס"ג 97 תרצ' ס"ג ברמ"א 98 שו"ע תרצ' ס"ג 99 משנ"ב תרצ' סק"ז 100 תרצ' ביה"ל ד"ה דוקא דלא השמיט 101 שו"ע תרצ' ס"ג 102 תרצ' ביה"ל ד"ה אין מדקדקין 103 שם 104 שם 105 שו"ע תרצ' ס"ו 106 והמשנ"ב הזהיר עי"ז בכעשרים מקומות 107 משנ"ב תרפ"ט סק"ה 108 שו"ע תרצ' ס"ב 109 שו"ע תרצ' ס"ד 110 שעה"צ תרצ' או' יא 111 משנ"ב תרצ' סק"ד 112 משנ"ב תרצ' סק"ה 113 שו"ע תרצ' ס"ה 114 שעה"צ תרצ' או' יח 115 שעה"צ תרצ' או' נו 116 שו"ע תרצ' ס"ג ותרצב ס"ב 117 תרצ' ס"ה ברמ"א 118 שעה"צ תרצ' או' מג ואו' נו 119 משנ"ב תרצ' סק"ט 120 משנ"ב תרצב סק"ט ולכא' למש"כ הבה"ל סי' תרצ' ד"ה הקורא למפרע יברך אף בהפסיק מענינו של יום 121 שעה"צ תרצב סק"ב 122 משנ"ב תרצב סק"ב 123 שו"ע תרצ' ס"ו 124 משנ"ב תרצ' סק"ב 125 שו"ע תרצ' ס"ו 126 תרצ' ביה"ל ד"ה הקורא למפרע 127 שו"ע תרצ' ס"ב 128 משנ"ב תרצ' סק"מ 129 שו"ע תרצ' ס"ב 130 תרצ' סט"ו ברמ"א 131 משנ"ב תרצ' סק"ד 132 תרצ' סט"ו ברמ"א 133 משנ"ב תרצ' סק"ב 134 שם 135 שו"ע תרצ' ס"ד 136 משנ"ב תרפ"ט סק"א

כשחל פורים במוצש"ק אע"פ שעשה סעודה חשובה בסעודה שלישית מ"מ צריך להרבות קצת בלילה בסעודה לכבוד פורים אמנם אי"ז כסעודה דיום¹⁵².

מתפללים מנחה בעוד היום גדול ואח"כ עושים סעודה ורוב הסעודה צריכה להיות ביום¹⁵³ והמשובח עושה הסעודה בשחרית¹⁵⁴.

טוב לעסוק בתורה קודם הסעודה וסמך לדבר ליהודים היתה אורה ודרשין אורה זו תורה¹⁵⁵.

התחיל סעודתו ביום ונמשך עד הלילה אומר עה"ג¹⁵⁶ ומ"מ לא יתפלל מעריב קודם ברכה"ז דאז מחלוקת אם רשאי לאומרה¹⁵⁷.

משלוח מנות

חייב כל אדם בין איש בין אשה¹⁵⁸ לשלוח לחבירו שתי מנות שנאמר "ומשלוח מנות איש לרעהו" שתי מתנות לאיש¹⁵⁹ ומצותו ביום¹⁶⁰ ושתייה בכלל אכילה ולכך ב' מיני משקים או אחד משקה ואחד אוכל שפיר דמי¹⁶¹ ובעינן שיהיה ראוי לאכילה מיד¹⁶², ודבר המחוסר בישול מחלוקת אי נפיק ביה יד"ח משלוח מנות¹⁶³ ואיש ישלח לאיש ואשה לאשה¹⁶⁴ וכל המרבה לשלוח משובח¹⁶⁵.

אם שולח לעשיר דבר פחות י"א שאינו יוצא בזה יד"ח משלוח מנות ונכון ליזהר בזה לכתחלה¹⁶⁶.

התחיל קודם צאה"כ חוזר וקורא בלא ברכה¹³⁷ ובאנוס י"א שיכול מפלג המנחה ולמעלה¹³⁸ וזמנה עד עלות השחר¹³⁹.

של יום מנה"ח¹⁴⁰ ובאנוס אף מעלות השחר¹⁴¹ וזמנה עד שקיעת החמה¹⁴² ובביה"ש יקרא בלא ברכה¹⁴³.

מתנות לאביונים

חייב כל אדם בין איש ובין אשה¹⁴⁴ ליתן לפחות שתי מתנות לשני עניים¹⁴⁵ ומצותו ביום¹⁴⁶ ולכתחלה צריך ליתן דבר הראוי ליהנות ממנו בפורים מאכל או מעות שיוכל להוציא בפורים¹⁴⁷ וזה מדינא אבל באמת מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשילוח מנות לרעיו שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות ודומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים¹⁴⁸ והנה השתי מתנות צריך ליתן משלו אמנם ההוספה יכול ליתן משל מעשר¹⁴⁹.

מעות שחשב בליבו לחלקם לעניים ביום הפורים אינו רשאי לשנותו דיש לזה דין הקדש שחל במחשבה¹⁵⁰.

משתה

מצוה להרבות בסעודת פורים ובסעודה אחת יוצאים ומצותה ביום, ומ"מ גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה¹⁵¹.

יבורך המצלם ומפיץ לזיכוי הרבים

להערות: 054-8495635

137 משנ"ב תרצב סק"ד 138 עי' רמ"א תרצב ס"ד ומשנ"ב שם סק"ד 139 שו"ע תרפז ס"א 140 שו"ע תרפז ס"א 141 משנ"ב תרפז סק"ו 142 משנ"ב תרפז סק"ה 143 שם 44 משנ"ב תרצד סק"א ורמ"א תרצה ס"ד 145 שו"ע תרצד ס"א 146 משנ"ב תרצה סק"ב 147 משנ"ב תרצד סק"ב 148 משנ"ב תרצד סק"ג 149 שם 150 משנ"ב תרצד סק"ו 151 תרצה ס"א ברמ"א 152 משנ"ב תרצה סק"ג 153 תרצה ס"ב ברמ"א 154 משנ"ב תרצה סק"ט 155 תרצה ס"ב ברמ"א 156 שו"ע תרצה ס"ג 157 משנ"ב תרצה סק"ז 158 תרצה ס"ד ברמ"א 159 שו"ע תרצה ס"ד 160 תרצה ס"ד ברמ"א 161 משנ"ב תרצה סק"כ 162 שם 163 שם 164 תרצה ס"ד ברמ"א 165 שו"ע תרצה ס"ד 166 תרצה ביה"ל ד"ה חייב לשלוח

צריכים חיזוק!

לקוטי דברים מספר ימלא פי תהלתך למרן רבינו בעל האילת השחר בעיני פורים. פרוס הפורים תשע"ז

הודעה חשובה: האמרים דלהלן נלקטו מתוך שיחות וכיון שרצינו להביא עיקרי הדברים פעמים שצירפנו או דילגנו כמה קטעים ע"כ כל טעות יש לתלות במעתיק, ופשוט.

ההריגה הכי גדולה של הרע זה עשיית טוב. שכלל ישראל מרבים אהבה ביניהם ומחפשים לשפר את המידות:

באבות תנן על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, והנה אע"פ שזה שלשה דברים, מ"מ הם תלויים זב"ז, דא"א להשיג תורה ללא עבודה וגמ"ח, ובמ"ח דברים שהתורה נקנית בהם חלק גדול מהם תלויים במידות טובות, בעינים דבין אדם לחבירו, דא"א להשיג תורה בלא מידות טובות.

תורה אינה עוברת בירושה, ואפי' מי שאבותיו היו ת"ח כמה דורות, ואמרינן בב"מ א"ר יוחנן כל שהוא ת"ח ובנו ת"ח ובנו ת"ח שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם וכו' א"ר ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה, מ"מ רואים הרבה פעמים לא כך. ומבארים דהטעם הוא לפי שהתורה מחזרת להיכנס, אבל כשלא נותנים לה להיכנס היא אינה נכנסת בכת, ולתורה כל אחד יכול לזכות ע"י טוהר המידות וללא זה לא זוכים.

והנה בשבת זו קראו פרשת זכור, ומבואר בספרים דמחית עמלק אינו דוקא העם הזה, אלא דעמלק הוא הס"מ והסמל של הרע, ובאמת לא שייך ללחום עם הרע דא"א להורגו, אלא ההריגה הכי גדולה של הרע זה עשיית טוב. וכמו שאומרים בשם הח"ח זצ"ל דכשהבית חשוך א"א לקחת מקל ולגרש את החושך, אלא העצה היא להדליק אור וממילא כבר אין חושך, וכן הרע זה חושך, ואיך מגרשים את הרע, ע"י עשיית טוב.

אלא דעמלק זה דבר מיוחד כיון שהם עם שכ"כ השתדרשו ברע ועברו גבול הרע עד שאין להם תקנה, ורש"י מביא שהקב"ה נשבע שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו, דכיון שכ"כ קלקלו והשתדרשו ברע אין להם תקנה, ועד כדי כך שייך שאומה שלימה יגיעו למצב שמוכרחים לסלק מן העולם. אבל עיקר היסוד הוא שמסלקים הרע ע"י עשיית הטוב, אלא שיש אנשים שכ"כ השתדרשו בחטא ומפריעים לטוב להשפיע, דכל זמן שיש השפעה של עמלק הס"מ שהם סמל הרע, אין השם והכסא שלם, שזה פוגע גם שם ומשום כך צריך למחותם מהעולם.

אמנם עדיין לא יצאנו בזה ידי חובתינו, משום שאנשים יכולים למחות את עמלק שלא מתוך שנאת הרע אלא מתוך הרע, כמו שרואים אנשים שהורגים ועושים עצמם כצדיקים, אבל האמת שזה הרע, משום שאוהבים להרוג ולהרוס רק שמתלבשים באיצטל של טוב. ובאמת ענין מחיית עמלק לא צריך לבוא מתוך צמאון לדם, כמו להבדיל אומות העולם שנהנים מרציחה רח"ל, דהמצוה היא לרצות לעקור את הרע, ולא לעקור את הרע ולהשאיר את הרע בתוכו, ומי מגיע לתכלית, המבין באמת מה זה טוב ומה זה רע, וכל חייו רק בשאיפה לעשות טוב.

והנה כתוב במגילה שתיקנו לעשות הימים האלו שניצלו מהאויבים ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, והמפרשים ביארו טעם דכיון שנהנו מסעודתו של אחשוורוש ונכשלו בחטא ע"י משתה ושמחה, אז אח"כ כשהקב"ה עזר וזכו להנצל מהגזירה, קבעו המצוה במשתה ושמחה, ותיקנו לשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים להרבות אהבה בין איש לרעהו. אמנם צ"ב מה השייכות בין זה לזה, למה משום שניצלו מהגזירה צריך להרבות אהבה ואחזה בין איש לרעהו.

אלא דהיסוד הוא דכיון שניצלו מהמן שהיה מזרע עמלק, והרי כתוב מלחמה לה' בעמלק מדור דור, והמלחמה בעמלק אינה סתם מלחמה בין יהודים לגוים, ולהבדיל יש הרבה בין שני אומות, אבל שניהם רעים. אבל המלחמה בעמלק זה מלחמה כנגד הרע, שהם סמל הרע, וכשהיו ניסים, השמחה לא מתבטאת רק במה שהרגו אותם, אלא העיקר צריך להיות בעשיית טוב, שכלל ישראל מרבים אהבה ביניהם ומחפשים לשפר את המידות, דכל אחד משתדל להחזיר בתוכו רגש של אהבת הבריות ואהבת חברים, וחז"ל תיקנו לבטא הדבר בשמחה ומשתה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. והנה דוקא בימים אלו שצריכים להתחזק בתיקון המידות להכניס בלב אהבה לאחרים, אז הרע מתגבר דכל המקודש מחבירו חרב מחבירו, וצריכים לדעת דבלי שיפור במידות א"א לזכות לתורה, ונראה להתחזק בימים מקודשים אלו בשיפור המידות ואהבת חברים, וכשנתחזק בזה נזכה לסייעתא דשמיא.

בכדי לזכות ולהתרומם להיות איש אחר בימים אלו. הדרך הוא ע"י מצוה גוררת מצוה:

בקידושין איתא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והא דתנן באבות מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה ששכר מצוה [מצוה] ושכר עבירה עבירה, זה לא סתירה, דבאמת שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ומה דשכר מצוה מצוה זה ענין אחר ולא נחשב שכר בהאי עלמא. ויש מפרשים הטעם למה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי כל העוה"ז אינו שוה לתת שכר אפי' בעבור מצוה אחת, וא"כ לא שייך לשלם כאן ובהכרח התשלום לעוה"ב, ושכר מצוה מצוה אינו תשלום שכר המצוה, וכי העושה מצוה ובעד זה נתנו לו שכר לעשות עוד מצוה לא יקבל שכר עבור מצוה ראשונה שעשה, וכך הלאה, אלא בודאי שכרו שמור לעוה"ב, אבל חוץ מזה אחד מהדברים שנותנים לו בעבור מצוה זה שכר מצוה מצוה, אבל אינו נחשב שכר בעוה"ז. ובהרבה מקומות רואים שיש קשר למצוה אחת עם המצוה הקודמת. ועל דרך זו הולך רוב הדברים שזה שרשרת אחת, שהעושה מצוה נותנים לו שיקיים עוד. מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, והדרך לזכות זה ע"י מצוה, ואם מזניחים ומתרשלים לא זוכים.

יש מצות שתלויים בזמנים, ובאותם זמנים שקבעה התורה או חז"ל, הם ימים המסוגלים יותר משאר זמנים, שבת שהקב"ה קידשו כמפורש בפסוקים ואנו אומרים בא"י מקדש השבת, יש לזה קדושה מיוחדת שהשבת מקודשת מכל הזמנים, ואם לא מקיימים אותה ח"ו זה העבירה הכי גדולה. ובעל החיי אדם כתב דכשטובלין בער"ש לכבוד שבת בכונה רצויה לקבל קדושת שבת יבין בדעתו שנוספה לו נשמה יתירה כי ירגיש בנפשו יראת הרוממות שבאה לו עד שתבער בו אהבת ויראת ה' וזה בדוק ומוסר מכל אנשים כמה פעמים בלא שום ספק אבל כשאין נשמתו טהורה אזי לא ירגיש בקדושת שבת עכ"ד הרי אצלו היה פשוט שמרגישים קדושה, ולא רק בשבת עצמה אלא כבר בער"ש לאחר הטבילה מרגישים אחרת.

וכן הוא בשאר המועדות שהקב"ה קידשם, וגם הזמנים שקבעו חז"ל אינם סתם ח"ו כמו להבדיל חגי האומות שהם כלום, אפי' לא אלו שנקבעו מצד הדת שלהם אלא סתם, הרי הם כלום, אבל במה שחז"ל הקדושים קבעו יש קדושה, דבאותם זמנים אפשר להתרומם. שבת היא הכי מקודשת ומועדות האחרים פחותים מזה, וזמנים שקבעו חז"ל אינם כמועדות התורה אבל יש בהם קדושה, ואם יש קדושה אז האדם יכול להתעלות ולהתרומם ולהתקרב יותר אל ה', דהזמנים שקבעו חז"ל באמת נעשים כימים אחרים, ושורה בהם רוח טהרה שאפשר להתרומם, וחז"ל באמת תיקנו בהם תקנות של מצוות, והמצוות מעלים את האדם, ובכדי לזכות להם, הא יש כלל דמצוה גוררת מצוה, וגם בזה יש את הכלל הזה, ובכדי לזכות ולהתרומם להיות איש אחר בימים אלו, הדרך הוא ע"י מצוה גוררת מצוה. ועכ"פ הזמנים שקבעו חז"ל אינם כימים רגילים ויש בהם מצוות מיוחדות אז יש בהם מידת קדושה, ובכדי לזכות שזה בודאי לא שייך שההכנה אליהם תהא ע"י דברים בטלים וליצנות, דהא חז"ל אמרו מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ואין יתכן לזכות למצוה וקדושה, לימים שיש בהם התעלות, ע"י דברים בטלים וליצנות הרי זה תרתי דסתרי.

בשבת יש יצה"ר, אצלנו ב"ה אין ח"ו יצה"ר לחילול שבת ממש, אבל עושים דברים שלא צריכים לעשות בשבת, בעצם היה צריך להיות כל השבת במחשבת קדושה וטהרה ולימוד התורה, ואפי' שיש זמן מנוחה עוד נשאר זמן רב. והרבה אנשים אע"פ שהם שומרי תורה, עושים דברים דאע"פ שאין בהם חילול שבת מ"מ אין קדושת שבת במעשיהם, ואת המדרגה שכתב החיי אדם בודאי לא משיגים בהנהגה כזאת.

ויש זמנים מיוחדים שהיצה"ר כ"כ הטעה את הבריות שיעשו בדיוק להפך ממה שצריך להיות, פורים זה יום שחז"ל קבעו בו מצוות, ואמרי' בשבת דאע"פ שבמתן תורה קיבלו את התורה באונס, אבל בפורים לאחר שהיה הנס הם קיבלו את התורה מרצון, ודרשי' קימו וקיבלו היהודים קימו מה שקיבלו כבר, וזה דרגה גדולה מאוד, וכתוב שהדברים שהיו אז חוזרים מעין זה בכל שנה, ואם בפורים זכו כלל ישראל לקבלת התורה ברצון, יש בכח קדושת היום שאפשר להתעלות בקבלת התורה במידה גדולה מאוד. ודוקא בפורים א"א לומר שעושים לשם מצוה, מש"כ לשמוח וכו' רוב אנשים לא יכולים לומר שמתעלים ע"י מצוות היום, הרי הדרך לזכות למצוה הוא בעשיית מצוה, ובתלמוד תורה דבזה יש יש ג"כ המעלה דאצולי מצלא, שזה הדרך להפיק תועלת מהזמנים שקבעו חז"ל שיהא בהם קדושה, וכפי מה שיותר מתחזקים בת"ת ובעשיית מצוות יש לקוות שיתעלו יותר באותו יום, פורים זה יום מסוגל במיוחד ויש בו ג"כ תקנה לעשיית מצוות, ובעשיית מצוה נמצאים מסובבים בהקדושה וזה יום גדול אז מתעלים ומתרוממים, אבל היצה"ר הרי ג"כ רוצה תמיד להרויח את פרנסתו וגורם להיפך, ואם היו מקיימים את מצוות היום לשם מצוה היו מתרוממים.

הרי מובא בספרים דבר נורא בשם האריז"ל דיום כיפורים כפורים, וא"כ יכולים להתעלות מאוד בפורים, דיש שמחה ואהבה בין איש לרעהו במצוות של בין אדם לחבירו, דתיקנו חז"ל משלוח מנות ומתנות לאביונים מתרבה אהבה ואחוה בכלל ישראל, וזה דבר גדול שמרומם את האדם. דבמקום שהקנאה התאוה והכבוד ששולטים תמיד על האדם וקשה להמלט מהם, ביום הפורים מתרוממים, וזה דבר גדול מאוד שאפשר להתרומם על ידו, ומה היצה"ר עושה מבלבל את האנשים שלא יעשו לשם מצוה, אלא משתטים סתם ולא יוצא מזה כלום, במקום שיתעלו מאוד, אפי' אם לא עוברים עבירה אבל לא יוצא כלום, וזה כל נשתרש עד שחושבים שכפי שיותר משתטים יותר מקיימים את המצוה, זה לא כך, יש שיטות בענין חייב איננו לבסומי, אבל זה כשעושים לשם מצוה ולש"ש, ומי יכול לומר בזמנינו שעושה הכל לש"ש.

ואם כבר כמה ימים לפני פורים יש ביטול תורה אין יזכו, בכדי לזכות למצוה זה ע"י מצוה, א"א לזכות למצוה ע"י עבירה, וכי ע"י דברים בטלים אפשר לזכות לקדושה ולמצוות, הרי זה תרתי דסתרי, דמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, וע"י עשיית מצוה זוכים לעשות עוד מצוה, וא"א לשנות הסדר ממה דאחז"ל. וא"כ בימים שתיקנו חז"ל היו צריכים להתחזק בכל מילי דקדושה, בת"ת בתפילה ובמעשי המצוות, בכדי לזכות לתועלת מהיום הגדול הזה, דאינו יום רגיל, דחז"ל אומרים שהגיעו אז למדרגת קבלת התורה ברצון, וכי אפשר לתאר דרגה זו. וחז"ל קבעו יום הזה למועד, הרי דכל אחד יכול להתעלות קצת ביום הזה לפי דרגתו, בודאי זה לא פשוט, אבל משמע ששייך והלואי שנזכה לזה.

צריך להשתדל להתחזק יותר בלימוד התורה ובעשיית המצוות, שיהא יותר עם לב להתפלל בלב טהור. וגם בעניני המדות דמחשיבים את הפורים ג"כ בגלל שהיה בזמן ההוא אהבה ואחוה, וכמו שזכר ביוה"כ דענין האהבה והאחוה שמתנהגים כלל ישראל דמוחלין זל"ז רצוי מאוד בעיני הקב"ה, כך צריך להיות בפורים להתחזק באהבת חברים ובצדקה ויעשו טובות לאחרים, וכל אחד יקבל עליו קבלות על כל השנה להתחזק בעשיית מצוות וחסדים לחבירו. תמיד נצרכים לתפילה ובפרט אם רוצים לזכות שהמצוה תשפיע עליו ושיעשה המצוה בלב שלם, גם ע"י צריך תפילה ותפילה כזאת מתקבלת מאוד. וכמדומה שאומרים בשם הגר"ס זצ"ל שבדוק ומנוסה שתפילה כזאת תמיד מתקבלת. (מוצ"ק תרומה תשל"ז)

חז"ל תיקנו דברים שיהא אהבת רעים בפורים ע"י משלוח מנות ומתנות לאביונים, כדי להרגיל את האדם במידת הבטחון לדעת שאף אחד לא יכול להזיק לו:

במכות איתא דרש ר' שמלאי תרי"ג מצות נאמרו לו למשה וכו' בא דוד והעמידן על י"א וכו' עד שבא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה, ופרש"י שבתחלה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצות הרבה אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כ"כ אם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה ובא דוד והעמידן וכו' כדי שיזכו אם יקיימו י"א מצות הללו, וכן כל שעה דורות של מטה הולכין וממעטין אותו. והנה אין הכונה בדורות האחרונים ביטול ח"ו איזה מ"ע או ל"ת לגמרי, אלא אמרו שאם יתחזקו במצות הללו בכל הכח אפשר לזכות, אפי' אם את שאר המצוות לא יקיימו בכל פרטיהם ודקדוקיהם, עד שבא חבקוק והעמידן על אחת שנא' וצדיק באמונתו יחיה, ומזה כבר א"א להוריד דפחות מזה לא שייך, וע"כ שאם יהיה אמונה בדרגה כמו שצריך, אז כבר ישמרו את כל התרי"ג מצוות, ואע"פ שלא יהא בכל הכוונות והפרטים והדקדוקים כמו שהיה בתחילה, מ"מ ישמרו אותם, אבל בלי אמונה לא מתחיל כלום, וזה צריך להיות בכל הכח ששייך.

במגילת אסתר כתוב והימים האלה נזכרים ונעשים, ופרש"י נזכרים בקריאת מגילה, ונעשים משתה ושמחה וי"ט לתת מנות ומתנות, והנה בכל מגילת אסתר רואים אין שהקב"ה הכין את הנס והישועה, והגר"א כבר מפרש אין שכל פעולה היה בכדי להביא את הנס, דכשראו כל דבר לא ראו משהו מיוחד, אבל בעצם הכל היה לתכלית הזה להביא את הנס. והנה הענין של נזכרים דהיינו קריאת המגילה הוא להתחזק באמונה, לראות אין שהקב"ה מנהיג את העולם הכל לתכלית מה שהוא רוצה. ומה דאיתא במגילה דקריאתה זו הלילה, דמשבחים להקב"ה שהצילנו, אה"נ שיש גם את החלק הזה, אבל בעיקר משמע דקריאת המגילה זה לחזק את האמונה שהקב"ה עושה ניסים לכלל ישראל.

ומש"כ ונעשים זה משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, דהיינו עשיית חסד ושיהיה אחדות בין איש לרעהו, למעשה לדאבונינו נשתרש מנהג מכמה דורות, שבפורים שזה יום שצריך לבוא לתכלית שיהא אחוה בין איש לרעהו, אז ח"ו עושים להיפך, אבל תקנת אנשי כנה"ג היה להרבות אחדות בין איש לרעהו. ולכאורה זה שני ענינים נפרדים, דקריאת המגילה זה לחזק את האמונה, ומצוות אלו הם להרבות אהבה ואחוה, אבל באמת זה דבר אחד.

והנה אחד מהדברים העיקריים של האמונה זה בטחון, א"א לומר דמי שאינו בדרגה הגבוהה של בטחון אינו מאמין ח"ו, אבל בכל זאת זה חסרון באמונה, כי אמונה בדרגה האמיתית צריך להיות עם בטחון, ואם אין בטחון סימן שחסר באמונה. והנה הרי לכל אדם יהיה מה שנגזר עליו, ורוב האנשים הסוחרים מה הם עושים בכדי להרויח במסחר, יום ולילה לא ישקוטו, ואם אחד חושב דמעשי חבירו יפגע בו ויפריע לפרנסתו, הוא כבר מיד עושה עמו מריבה, דמפריעו מה שהשני עושה, וזה כתוצאה מחסרון בבטחון, ואע"פ שהוא מאמין, אבל זה לא דרגה האמיתית שצריך להאמין

מה דאמרו ביומא שאין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלא נימא, מי זוכה לדרגה כזאת, נמצא דאע"פ שאינו כופר, אבל זה לא אמונה בדרגה האמיתית שצריך להיות.

נמצא דמה שחז"ל תיקנו דברים שיהא אהבת רעים בפורים ע"י משלוח מנות ומתנות לאביונים, זה כדי להרגיל את האדם במידת הבטחון לדעת שאף אחד לא יכול להזיק לו. **נמצא דמה שאומרים נזכרים ונעשים זה ענין אחד** ולא שני דברים נפרדים, **דהתכלית של שניהם הוא שהאדם יגיע לאמונה האמיתית, ואז אין כבר דבר שמפריע לו**, ולא יכול להיות הפרעה באחוה בין איש לרעהו. אם אדם רואה שהשני מצליח, זה כואב לו דחושי שזה יפריע לו, שהוא כבר לא יכול והוא יקח את שלו, אבל הרי כל אחד כפי מה שנגזר לו א"א להפריע לו, וזה דרגה של אמונה אמיתית, אדם שחזק באמונה לא יכול להיות שבור ממעשה חבירו. ובזה צריכים להתחזק, ובפרט בפורים שאומרים בשם הארז"ל יום כיפורים כפורים, שצריך להיות אהבה ואחוה, זכירת הנס ועשיית חסד עם חבירו זה ענין אחד, א"א זה בלי זה, כי לדרגה האמיתית של אמונה צריך שיהיה גם אהבה ואחוה, שאין אדם שמפריע לו, ובאמונה צריך להתחזק, וזה דבר שאפשר מאוד בימים האלה שחז"ל קבעו, דאם הם קבעו יש אפשרות לעלות. צריך להיות דלכה"פ האמונה תתחזק באדם שיכיר את הרבש"ע, שירגיש עליה כל חודש, דמה שמרגיש היום זה לא מה שהרגיש לפני חודש, ואם לא זה סימן שלא עולה באמונה. וכמו שהג"א אומר דאדם לא עומד במצבו ואם אינו עולה למעלה אז בהכרח הוא יורד, באמונה זה ג"כ כך.

וזה צריך לדעת דהרבה פעמים אדם אומר שלא רואה השגחה, מה הפירוש שאינו רואה השגחה אתה חי אתה אוכל אתה שותה, אם ח"ו רגע אחד קורה משהו האדם כבר אבוד, ואדם לא מרגיש אלא חושב האם יש לי את הקב"ה, הרי אתה חי, א"כ איך אתה מסופק ובזה צריך להתחזק. אם אדם ירגיש את האמונה ממש לא היה שייך שיחטא, ולא יהיה חסר לו, אף אחד לא יפריע לו, כל אחד צריך לדעת שכל מה שיש לו הקב"ה עושה. צריך לעלות ואם אחד רוצה לעלות, ע"י שיהיה לו אמונה שלימה יהיה לו יר"ש והכל, גם ברוחניות וגם בגשמיות, הוא יעלה מאד ויהיה מאושר. והלואי שכל א' יתחזק באמונה שהכל בהשגחה, יש ה' בקרבנו ה' מנהיג אותנו, והקב"ה יעזור שנעלה באמת בתו"ש ואמונה כרצונו יתב'. (אוד תשנ"ח)

תקנת משלוח מנות ומתנות לאביונים צריך לגרום להגיע לתכלית העיקרי שיש בבין אדם לחבירו, דע"י שמרבים אהבה ואחוה שלום ורעות יגיעו גם לידי זה שלא תהא שנהא:

הנה אין דבר יותר חשוב מלימוד התורה, ובפרט בני תורה עיקר כוחם זה לימוד התורה, ומצינו גם בענין נס פורים כמה חשוב כח התורה, דאיתא במגילה ויקח המן את הלבוש ואת הסוס, אזל אשכחיה דיתבי רבנן קמיה ומחוי להו הלכות קמיצה, כיון דחזייה מרדכי וכו', עד דסליק מרדכי לצלותיה אמר ליה במאי עסקיתו, אמרו ליה בזמן שביהמ"ק קיים מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסילתא ומתכפר ליה, אמר להו אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרת אלפי ככרי כספא דיד. הרי דחז"ל פירשו דאפי' המן הרשע הכיר שזכות לימוד של הלכות קמיצה הוא כ"כ גדול, שזה מה שניצח את עשרת אלפים ככר כסף שנתן לאחשוורוש.

ובשבת מבואר דבימי אחשוורוש כלל ישראל מאהבת הנס שנעשו להם חזרו וקיבלו את התורה ברצון, דכתיב קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר, דהיה קבלת התורה כמו בהר סיני. והנה בעיקר מה שתיקנו בפורים זה משתה ושמחה משלוח מנות ומתנות לאביונים, ובמגילה אמרין מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ולא מדגשים כ"כ את לימוד התורה שזה העיקר דבלי זה אין כלום, וכמו שהבאנו מחז"ל דגם המן הכיר שהנצחון בא בזכות לימוד התורה, ובכל זאת לא מודגש כ"כ את לימוד התורה, וכמו בשבועות שהוא יום מתן תורה שמשתדלים עד כמה שאפשר להרבות בלימוד התורה ויש שיושבים ולומדים כל הלילה, אבל בפורים שהיה קיימו וקיבלו כאילו מתן תורה חדש שקיבלו את התורה מאהבה, אמרין מיחייב איניש לבסומי בפוריא ושאר מצות היום, ולא נזכר כ"כ להדגיש את לימוד התורה שזה העיקר.

והנה בתורה יש חלק של בין אדם למקום ויש חלק של בין אדם לחבירו, ובפורים הודגש בעיקר תקנות על חלק התורה של בין אדם לחבירו דהיינו משלוח מנות ומתנות לאביונים, ובאמת לקיים את החלק של בין אדם לחבירו הרבה יותר קשה מבין אדם למקום, כיון שהמדות מטרדיים מאוד את האדם וגורמים שיהיה לו קנאה ושנאה, ובכדי להתחזק צריכים לעשות דברים להיפך, להתחזק בבין אדם לחבירו. ובאמת גם בדברים של בין אדם לחבירו יש ב' חלקים, יש חלק של ואהבת לרעך כמוך, ויש חלק של מאי דעלך סני לחברך לא תעביד, ולכאורה היינו הך, אבל בכל זאת יש קצת הבדל, דזה באופן חיובי לעשות טוב וחסד לחבירו, אבל מאי דעלך סאני הוא יותר בבחינת לאו, דהיינו לא לעשות רע לחבירו.

ובאמת החלק הזה שוקל יותר, וכמו שרואים במציאות אנשים שמוכנים לעשות חסד אפילו באופן חזק מאוד, ובכל זאת אותו עושה חסד אם יהיה אחד שאינו מוצא חן בעיניו מאיזה סיבה, הוא יכול להרע לו מאוד, הרי אע"פ דמצד אחד הוא עושה חסד אבל מצד שני הוא עושה רע. ובחלק זה שלא לעשות רע לחבירו היה צורך מאוד להתחזק, אבל תקנות אפשר לתקן מה לעשות ולא על חלק זה שלא לעשות, ומשום הכי לכל הפחות תיקנו משלוח מנות ומתנות לאביונים לחזק את הענין של עשה טוב, אבל התכלית אינה רק זה אלא שלא לעשות רע. אבל תקנת משלוח מנות ומתנות לאביונים צריך לגרום להגיע לתכלית העיקרי שיש בבין אדם לחבירו, דע"י שמרבים אהבה ואחוה שלום ורעות יגיעו גם לידי זה שלא תהא שנהא, דאפי' אם אדם יראה ביקורת אבל לא יהיה כ"כ חזק שיגרום כ"כ רע, וזה מה שצריך להיות בפורים.

בספרים כתוב בשם הארז"ל דיום הכיפורים כפורים, דהיינו שפורים זה עוד יותר, שלא מרגשים את הרע, וזה ג"כ מה דמיחייב איניש לבסומי עד כדי כך שיאבד את המידות הרעות שלא ירגיש, וכדפירשו שלא ירגיש הבדל בין שנאת המן דהיינו שנאת הרע, כמו הדבר החיובי של אהבת הטוב דהיינו אהבת מרדכי, כמו שאפשר לאדם להתגבר לעשות דבר טוב, כך צריך להיות ג"כ השנאה מעשיית דבר רע. א"כ העיקר מה שצריך זמן שהיה קבלת את התורה מאהבה, להתגבר גם בחלק הזה שלא לעשות רע, אנשים חושבים שזה פשוט, אבל זה בכלל לא פשוט, וכמו שאמרנו דיש שמוכנים לעשות טוב אבל אם פוגעים בהם הם אינם יכולים לוותר, וזה החלק הכי קשה שלא להקפיד. ובפורים תיקנו חז"ל משלוח מנות ומתנות לאביונים, והתכלית הוא להגיע לזה, רק שא"א לקבוע על זה תקנה דמנא לן שיפגעו בו, אבל מה שכן אפשר לעשות, זה יביא את האדם לידי התכלית של מעביר על מידותיו, שאפי' אם יפגעו בו לא יפגע וידע שצריך לוותר.

וכמובן שיש מצות ת"ת גם בפורים ולא לחשוב דבפורים יש פטור מת"ת, ובדואי בליל פורים דאין בו דין משתה ושמחה ולבסומי, ואפי' ביום צריך ללמוד, ומה דאמרו מבטלין ת"ת ובאין לשמוע מקרא מגילה, זה הכל שיבואו להכרת הנס, ומה צריך לגרום הכרת הנס, שאדם ירגיש שצריך לוותר על מה שעושים לו, וצריך לעבוד על זה, כי זה לא הולך בנקל, דאדם שפוגעים בו אז כל המידות והרצונות עומדים נגד, וצריך לעבוד מאוד חזק להיות מעביר על מדותיו. והקב"ה יעזור שכל אחד מאיתנו יתחזק בזה, ואז יבואו להתכלית שחז"ל אומרים קימו וקבלו שזה כמו מ"ת חדש, שחיזקו את החלק שבין אדם לחבירו. (אוד תש"ט)

צריך לדעת את הנקודה האמיתית, לראות בכל דבר השגחה, וכל דבר ללמד את הפירוש האמיתי שבדבר:

המן הרשע נתפעל עד כדי כך והגיע להכרה דלימוד של הלכות קמיצה הוא זה שדחה עשרת אלפי ככר כסף, וזה פלא עצום הרי המן היה רשע גמור, והוא הגיע להכרה באמונה, וראה מה שהיום רוב אנשים אינם רואים, דהנה אם ישאלו למה נהרגו אנשים, כל אחד יאמר איזה סיבה, אבל לא יאמרו

שזה היה גזירת שמים שזה היה צריך להיחרג, אנחנו לא יודעים הטעם, אין לנו יודעים דרכי שמים, אבל יגידו סיבות על הכל, זה היה משגה וזה היה משגה, הכל סיבות כאלה, אבל המן הכיר עד כדי כך, אדם כמו בזמנינו היה אומר דכיון שמרדכי עשה פעם טובה לאחשורוש הוא רצה להחזיר לו טובה ואמר שילבישוהו בגדי מלכות וכו', אבל המן הבין שהלימוד שלמדו הלכות קמיצה הוא זה שדחה את עשרת אלפי ככר כסף, ואין זה אירע. משמע שיש דברים דבזמן שאדם אינו בגאווה בתכלית כבודו, שהוא כבר מושפל, אפילו אדם כהמן כבר יכול לראות, בלי זה הוא לא רואה, אם הוא היה רואה יום קודם את לימודם הוא היה צוחק מזה, מה זה לימוד הלכות קמיצה, אבל בזמן שהשפילוהו וירד הגאווה הוא כבר התחיל לראות, ועד כדי כך שהבין שהלימוד בהלכות קמיצה הוא זה שדחה.

א"כ זה בודאי שצריך להודות על הנס, וחז"ל תיקנו על זה ברכת שעשה ניסים ולומר על הניסים, אבל אנחנו מדברים על עוד חלק דבימינו לדאבונינו מאוד ירדנו, לא רואים השגחה, כל דבר תולים במקרה, צריך לדעת את הנקודה האמיתית, לראות בכל דבר השגחה להתחזק באמונה בה', וכל דבר ללמד את הפירוש האמיתי שבדבר, וכמו בפורים שהלימוד בהלכות קמיצה הוא זה שהועיל. מסתבר שהמן ידע מזה שהתענו ואפי' ביו"ט של פסח, דזה היה יום ט"ז יום הנפת העומר, וכבר שלשת ימים כל אנשי העיר צמים, ולא אומר שהתענית והתפילות עמנו כנגד עשרת אלפי ככר כסף שנתן, אלא תלה בלימוד התורה, שלמדו הלכות קמיצה, כי זה עיקר המשך כלל ישראל, בלי לימוד התורה אין כלל ישראל, וכשיש תורה יש כלל ישראל, וזה הבין אדם רשע וגם כהמן כשהיה בשפלות שהצריכוהו להיות משמש של מרדכי.

עלינו מוטל לדעת להתחזק ללמוד מכל הדברים את הפשט האמיתי. לדעת שהכל מכון מהקב"ה. חוץ מההודאה צריך להתחזק באמונה, וזה מאד חסר בימינו, לא רק אצל אלו שאינם שומרי תומ"צ, אנחנו מדברים עלינו שמאד צריכים להתחזק, להסתכל על הכל בעינים אחרות וצריך לזכות לזה. ועכשיו בזה"י שמזכירים את הניסים, צריך ללמוד את הפירוש האמיתי של הנס, כמו שהגר"א וכל המפרשים פירשו, ורואים אין שהכל היה מתוכנן, ואין כלום חוץ מהקב"ה, ומה שיותר מתחזקים באמונה יהיו מאושרים כי זה התכלית, כי כל זמן שאין אמונה אין כלום, צריך להתחזק באמונה בה' לדעת להסתכל על כל הדברים שזה הכל מתוכנן ממנו יתברך, והקב"ה יעזור שנתחזק באמונה ונזכה למה שרוצה שנהיה.

בזה עצמו שלומדים תורה עכשיו בליל פורים, זה נקרא קבלת עול תורה שבע"פ, זה קבלת התורה:

בשבת איתא דבמתן תורה הקב"ה כפה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רבא אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב קימו וקיבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר, דבפורים חזרו וקיבלו את התורה מאהבה.

והנה בפורים תיקנו מצות שצריך לעשות, ולא נזכר ענין של קבלת התורה שכל אחד צריך לקבל עליו עול תורה בפורים, וצריך לומר דאין הכי נמי מה שכתוב זה מקרא מגילה ושאר מצוות היום, אבל בעצם יש דבר נוסף של קבלת עול תורה שבע"פ. ובזה עצמו שלומדים כאן תורה עכשיו בליל פורים, זה נקרא קבלת עול תורה שבע"פ, זה קבלת התורה. ובבחינה מסוימת זה עוד יותר ממצוות היום, כי המקבל על עצמו עול תורה שבע"פ, מה דבמתן תורה הקב"ה כפה על קבלתה הר כגיגית, כשמקבלים עכשיו באהבה זה דבר גדול מאוד.

ומצד הערך הרוחני הדבר הזה שוקל הרבה יותר, כי קיום מצות היום זה לא כ"כ קשה, אבל קבלת עול תורה זה דבר קשה, ובזמן מ"ת איתא בשבת דבשעה שהקדימו נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאה"ש משתמשין בו, ודבר זה שקיבלו מאהבה ואמרו נעשה ונשמע שקל יותר מעצם הפעולה המעשית, לפי שזה עושים, אבל לקבל עול כזה שכל החיים יהיו בנויים על רצון התורה, מה דאמרו נעשה אע"פ שעדין לא ידעו איזה דינים הקב"ה יצוה עליהם, זה היה דבר חשוב מאוד.

וגם עכשיו המצוות המעשיות שכתוב לעשות, זה מקרא מגילה משלוח מנות ומתנות לאביונים, אבל מצד שני הערך הרוחני שאדם מרגיש שרוצה לקבל עול תורה שבע"פ כל ימי חייו לו ולכל הדורות, זה שוקל יותר, ובזה שיושבים ולומדים בזמן הזה, היינו שאנו מאשרים את קבלת עול תורה ומצות וזה שוקל מאוד.

והקב"ה יעזור באמת דבזכות זה שלומדים עכשיו, אע"פ שבעולם נהוג לעסוק עכשיו בדברים שמחים, ואע"פ שאין עבירה לשמחה, הוללות זה דבר לא טוב, אבל אם עוסקים בשמחה זה לא עבירה, אבל במה שעוסקים בלימוד תורה מראים את החלק השני, לא את המצות המעשיות, אלא שמקבלים עול תורה שבע"פ מאהבה, וזה דבר שאין הדברים האחרים דומים לו. ובזכות שאתם לומדים בלילה זה, הקב"ה יעזור לכולכם שתזכו לתורה ולכל הדברים, שהקב"ה יתן לכם ברוחניות וגשמיות כל טוב ותעלו מאוד מאוד, וכל א' מכם יהיה גדול בתורה ויראה כרצון ה'. (ליל פורים תשס"ה)

אם זה כ"כ שבח ללומדי התורה בליל שבועות, שאז היה מ"ת בכפיה, עאכ"כ עכשיו שקיבלו ברצון שזה עושה נח"ר להקב"ה שא"א לשער ולתאר:

בפורים כידוע רוב האנשים עושים דברים שהם בעצם סתירה לתכלית של פורים, דהתכלית של פורים צריך לבוא לידי הכרה ואמונה בה', ושוכחים מזה, וב"ה דהבחורים כאן לומדים תורה, פורים לא גרוע מכל השנה אולי יותר טוב, וה' באמת יעזור.

הנה בזמן מ"ת איתא בשבת שכפה הקב"ה עליהם הר כגיגית, ואמר רבא אעפ"כ הדר קבלוה בימי אחשורוש, מאהבת הנס שנעשה להם, ואע"פ שכבר אמרו נעשה ונשמע, בכל זאת הוצרכו קצת לכפיה, ע"ש בתוס'. והנה בשעת מ"ת היו כל ישראל במקום אחד וקיבלו ואמרו נעשה ונשמע, אבל בימי אחשורוש לא נזכר שנתאספו במקום אחד כל היהודים מקב"ז מדינות מלכות אחשורוש ואין זה היה הקבלה, משמע דכל יהודי היכן שלא היה ולא דוקא ביום אחד, ויתכן דאפי' במשך תקופה ארוכה (ויתכן דהיו יחידים שלא הסכימו לזה, דתמיד היו ג"כ שאינם צדיקים) התעורר ע"י הנס שרוצה לקבל את התורה מאהבה, א"כ זה מעין מת"ת (ולפ"ז יתכן אפי' מי שלא הגיע להשגה זו בפורים לקבל עול תורה, אבל אח"כ יגיע לזה, ג"כ יכול לזכות וזה מאוד מסוגל לקבלת עול תורה).

ובענין הלימוד בליל שבועות כתב השל"ה, ולהראות גדולת מעלת זה הלילה, אין שחביב לפני הקב"ה לבלתי נדום רגע אחד מדבקות התורה וכו', אשריכם וכו' אשר זה כמה שנים נפלה עטרת ראשי וכו' ועתה החזרתם עטרה ליושנה התחזקו ידיד וכו' ובלילה השני הגיעו עשרה ואמר אשריכם וכו', כמה וכמה נתעליתם שאתם עשרה לכל דבר שבקדושה, והיתה שמחה לפנינו ע"ש. ואם זה כ"כ שבח ללומדי התורה בליל שבועות, שאז היה מ"ת בכפיה, עאכ"כ עכשיו שקיבלו ברצון בודאי שזה עושה נח"ר להקב"ה שא"א לשער ולתאר, ואנחנו באמת צריכים להודות להקב"ה על החסד שעשה אתנו, שיש כאן קבוצה של כמה מאות כ"י שלומדים תורה עם כ"כ הרבה שמחה ולא מרגישים שפורים זה אחרת, אדרבה לומדים עם כל החשק. והקב"ה באמת יעזור שכ"א מכם יתעלה ויהיה גדול בתו"ר, וכולכם תהיו צדיקים ת"ח גדולים מאד והקב"ה ישמח בנו ואנו נשמח בו. (תשס"ה)

הלומד בזמן הזה נוטל שכר כולם, נמצא שיש קונה עולמו בשעה אחת:

עכשיו זה זמן שלא לומדים תורה בהרבה מקומות, וכל אלו שאינם מנצלים עכשיו את הזמן אז חסר, והלומד בזמן הזה נוטל שכר כולם, נמצא שיש

קונה עולמו בשעה אחת, מה שאפשר להרויח היום בשעה, בפעם אחרת צריך לזה כ' שעות או אפי' יותר, כי רבים אינם מנצלים עכשיו את הזמן, ובזמן הזה שאחד לומד הוא נוטל שכר כולם, ממלא אין לתאר איזה זכות יש ב"ה למקום הזה.

והקב"ה יעזור שתמשיכו תמיד, ולא יהיה נ"מ אם זה פורים או זמן אחר, תמיד תנצלו את הזמן, בודאי שחזן ממה שיש על זה שכר לעוה"ב, אז הרויח גם כאן, דבזמן הזה לומדים עוד גמ' ועוד תוס', זה ריוח נקי, וב"ה שאתם זוכים לזה, תמשיכו הלאה בדרך זה, והקב"ה יעזור שעל ידכם וע"י כלל ישראל יתקדש שם שמים, ויעזור שכולנו נזכה לגאולה האמיתית בב"א.

(ליל פורים תש"ס)

אנחנו לא יוצאים בקבלת אבותינו בימי אחשורוש, וכי זה פוסט אונתנו, אדם שעובד את ה' מתוך כפיה הרי חסר בעבודת ה':

מה דאמרו מודעא רבה לאוריתא אין זה תירוץ, ולהבדיל אם אחד יעבור על החוק ולא ישלם מס הכנסה הרי אינו יכול לומר לא קיבלתי עלי, אלא אה"נ אבל הקב"ה רוצה במדרגה שכל אחד ירגיש שזה התכלית, שזה צריך האדם להיות, ואם לא מרגיש כך אז חסר בקבלת התורה, לא שזה פוסטו מעונש, אבל זה לא מה שצריך להיות, הקב"ה רוצה שכלל ישראל יעבדו אותו מאהבה, עם הכרה שמכירים שכך צריך להיות. לכן כל זמן שלא קיבלו באהבה, אע"פ שזה קבלה וע"פ הדין כבר אפשר להעניש, ואפי' אם לא היה מקבל ג"כ היה אפשר להעניש, ז' מצוות דבני נח הם לא קיבלו ובכל זאת חייבים, אבל הרצון שיהיה עבד ה', ועבד ה' היינו שמסור להקב"ה בכל הלב.

ולאחר הנס שהיה בימי אחשורוש כל אחד מישראל באיזה מקום שהיה, עלתה מחשבה אצלו שטוב להיות עבד ה', דלאחר הסרת הטבעת להמן והצלתם בנס, הגיעו להכרה זו וכל אחד חשב כך בלבו באיזה מקום שהיה, וזה מספיק, שהקב"ה רוצה את הלב, אנחנו לא יוצאים בקבלת אבותינו בימי אחשורוש, וכי זה פוסט אונתנו, אדם שעובד את ה' מתוך כפיה הרי חסר בעבודת ה', כשיש בחור שלא מתנהג כראוי ומענישים אותו ומתנהג טוב האם זה התכלית, הרי התכלית דאדם ירגיש שרוצה להיות יר"ש עבד ה' שרוצה ללמוד תורה, ומה שאדם עושה את זה יותר ברצון אמיתי, זה מה שהקב"ה רוצה, אנחנו מקוים שהבחורים כאן רוצים להתקרב להקב"ה ולהיות עבדי ה'.

(פורים תש"ו)

הסוטה במשהו מצויו ה' מגביר הרע בעצמו, וכשמגבירים את הרע א"א לדעת להיכן אפשר להגיע:

הנה יש דברים שנקבעו חוק בטבע, דבר מתחיל כשהוא קטן מאד ואינו יוצא בבת אחת, צריך להיות זריעה ואח"כ צמיחה עד שגדל. כשרואים עץ גדול תחילתו היתה בזריעת גרעין קטן ובמשך הזמן הגרעין נרקב וכו' וגדל עד שיוצא ממנו עץ, ואם היו מראים עץ גדול לאדם שאינו יודע את חוקי הטבע לא היה יכול להאמין שזה היה פעם קטן, אלא שאנחנו רגילים לזה ומכירים את המציאות. וזה לא רק בצומח אלא כמעט בכל דבר וכגון אדם נולד קטן ולפני כן היה עוד יותר קטן, וגם ברוחניות זה כך, ובכלל בבריאת העולם כתוב דלכתחילה שעלה רצון ה' לעשות בריאה זה היה כזה רשימות הנקראת בספרים רש"י, והרושם הזה מרמז על קוצו של יו"ד, והקוצו של יו"ד מראה על הרשימות שכמעט לא היה נרגש, ומהרושם הזה התפתח עוד ספירות כמו שנקראים בספרים.

והנה עמלק הוא סמל הרע, כיון שהרע כ"כ השתרש בו עד שכולו רע, דלא נשאר בו חלק שאינו רע, והנה בודאי מצות מחיית עמלק היא למחות את אנשי אומת עמלק, אבל מ"מ חסוד בזה הוא לא רק מחיית אנשים אלו אלא מחיית הרע שבהם, לפי שהם סמל הרע, ועד כדי כך אדם יכול להגיע שלא יהא הוא והרע, אלא שהוא הרע, ומשום כך התורה אמרה כ"כ הרבה לשונות של שנאה כלפיהם.

והנה הגמ' ביומא מפרשת מש"כ וירב בנחל, דהכונה על עסקי נחל, בשעה שא"ל הקב"ה לשאול לך והכית את עמלק, אמר ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה כל הנפשות הללו עאכ"כ, ואם אדם חטא בהמה מה חטאה, ואם גדולים חטאו קטנים מה חטאו. ובאמת תמוה מה ששאלו אמר הקימתי את דבר ה', הרי הקב"ה צוהו מפורש להמית מאיש ועד אשה וגו', ואין אמר לשמואל שהקים את דבר ה', ורק לבסוף הודה ואמר חטאתי, ואין הגיע למצב זה.

אלא שזה פירשו חז"ל את הפסוק וירב בנחל שעשה ריב, דכביכול התווכח על הציווי שנצטווה, ואע"פ שלא אמר שלא ישמע בקול ה' וכמו שרואים שבאמת הרג אח"כ את כולם, אלא שזה היה גרעין החטא, שהתחיל לחשוב חשבונות למה מגיעם מיתה, והרי לא נצטוו להרגם משום שחטאו, אלא משום דכל כך השתדלו ברע עד שהם הרע בעצמותם וצריך להרגם. והמחשבה הזו לחשוב אחרת ממה שנצטוו זה היה הגרעין, וכאן שאול חמל על האכזרים. ולבסוף מה היה הוא הרג את כל כהני נוב, וזה אכזריות גדולה ביותר, ואמחז"ל אריב"ל כל שהוא רחמן על האכזרים לבסוף נעשה אכזר על הרחמנים וכו', ובאמת מה השייכות בין זה לזה, הרי לכא' היה אפשר לומר דאדרבה דהמרחם על האכזרים, הרי שלבו כ"כ רך ורחמן שמרחם אפי' על האכזרים וכ"ש שירחם על הרחמנים. אבל חז"ל אומרים לא כך, משום שהמרחם על האכזרים נותן מקום להתפתחות הרע, והנותן מקום להתפתחות הרע, הרע ישלט גם עליו, דכל המלחמה שיש כנגד הרע זה התגוננות, דאחרת ח"ו הרע שולט בכל העולם, ומי בטוח שלא ישלט עליו הרע. והתורה אומרת שאם יש רע בעולם בצורה של עמלק שהם סמל הרע ולא סתם רע, צריך למחותם לגמרי, ומי שאינו מבין ונותן לרע הזה להיות בעולם, אז הרע שולט גם עליו, ומרחם על האכזרים, דאינו יודע שזה לא מלחמה עם אנשים מסוימים, אלא מלחמה עם הרע, וכשמרחם על האכזרי פירושו שמרחם על האכזריות ונותן לרע לשלוט, ואז נעשה אכזרי בעצמו ומתאכזר על הרחמנים.

והנה אם שאול היה עוקר את הרע לא מוכרח שהכל היה בסדר, דיתכן שהיה עדיין רע בעולם, דאל"כ נמצא שאם שאול היה מקיים מה שנצטווה ומוחה את עמלק לגמרי לא היה מצות זכור, ולכאורה משמע שזה מצוה לכל הדורות לזכור מה שעשה עמלק ולמחותו. אלא משמע כמבואר במפרשים דעמלק זה לאו דוקא הגופים של עמלק, אלא על כל רע יש את המצוה, ואפי' אם היו משמידים את העמלקים עדיין היה המצוה לזכור את מעשה עמלק, לזכור את הענין שצריך ללחום נגד הרע, ומ"מ כתוב דכל זמן שיש רע בצורה כזאת של עמלק אין השם והכסא שלם.

וזה צריכים ללמוד מהו שכל האדם, דהנה אם ישאלו כל אדם ואפי' את שאול אם חושב עצמו חכם כהקב"ה, הרי בודאי היה אומר שלא, אבל למעשה שאול הקשה קושיא, וע"ז נאמר כי חטאת קסם מרי, שצריך לכופ עצמן לדעת הקב"ה, והסוטה במשהו מצויו ה' מגביר הרע בעצמו, וכשמגבירים את הרע א"א לדעת להיכן אפשר להגיע. ובמלחמה נגד הרע צריך למחות את עמלק, אבל גם בזמנים שא"א למחות את עמלק, דכל זמן שלא בא הגואל צדק אין בידנו לקיים מצוה זו, אבל יש בידנו ללחום עם הרע, דהמצוה נוהגת לדורות, ולא ברור בחז"ל מה היה אם שאול היה מוחה את עמלק לגמרי, דיתכן שעדין העולם לא היה בא על כל התיקון. אבל עכ"פ מצות מחיית עמלק בצורה זו של מלחמה עם הרע נמצאת תמיד, דמלחמה זו אינה מתבטאת דוקא בהריגת גופי העמלקים, אלא זה מתבטא במלחמה עם כל דבר שיש לו שייכות לרע. וכשאדם יתבונן יראה שכמעט בכל דבר יש מה למחות, דבברכות אמר' לעולם ירגיז אדם אדם יצ"ט על יצה"ר, דתמיד יש מלחמה, בכל דבר שאדם רוצה לעשות יש לו שתי רצונות, ועל הרשעים כתוב בחז"ל שהם ביד יצרם, ויתכן שאין להם כלל מלחמה דנותנים שליטה ליצה"ר ונכנעים לפניו מיד.

אבל אדם תמיד צריך להיות במלחמה, כשחושבים לעשות איזה דבר צריך לבדוק אם זה בא מגודל החשק לעשות מצוות לש"ש, דהרבה פעמים אדם חושב לעצמו שרוצה לעשות לש"ש, אבל כשיבדוק את עצמו יראה שלא כל הרצונות באים ממקור קדוש. הכל מתפתח מגרעין וצמיחה, וכל רעיון

הנכנס לאדם צריך לבדוק, ואם בא ממקור קדוש צריך לפתחו, אבל אם ח"ו אינו בא מקודש, מי יודע עד כמה אדם יכול להגיע להשליט את הרע על עצמו. והעיקר מה שנוגע לנו שצריכים להתחזק בתורה ובתפילה, להטיב איש עם רעהו, דכל מה שחושב לעשות לחברו רעה, או שחושב שחברו עשה לו רעה צריך בדיקה, וע"פ רוב זה לא בא ממקור הקדושה ולא נעשה לש"ש אלא ממידת רוגז, וזה מידה שצריכים ללחוץ בה, וכמה שיותר נלחמים עם הרע הסיכויים לגדול לצד השני להיות עבד ה'. ומידת הרחמנות שלנו היא להלחם ברע, וא"ז אכזריות אלא אדרבה כל המרחם על האזכרים סופו להתאכזר על הרחמנים, המדת רחמים היא לסלק את הרע מהעולם, ולכן צריך לדעת שכל המחשבות העולות על דעתו לעשות איזה דבר לאחר בגלל מה שעשה לו צריך בדיקה גדולה, והמתגבר מכניס בלבו מחשבות טהרות ומידות טובות, ובזה יוכל לעבוד את ה' ולזכות לעלות, ואם ח"ו הפוך מי יודע.

זהירות מעבירות עד כמה צריך לפחד, ומנגד כמה שמחה צריך להיות לאדם בשעה שעושה מצוה, וצריכים לראות להשתדל עד כמה שאפשר להוסיף לב וכח, וככל שמוסיפים זה יותר שמחה להקב"ה:

הנה מבואר בספרים עד כמה גודל חומרת החטא, ואת החשיבות לדעת כמה אדם פוגם ע"י חטא, אבל בכל זאת טוב לעורר ולחדש הדבר. והנה הגמ' בסנהדרין דורשת מש"כ בזמן שאחאב מת, ויעבר הרנה במחנה, א"ר אחא בר חנינא באבוד רשעים רנה, באבוד אחאב בן עמרי רנה. והגמ' מקשה הרי כתוב שהקב"ה לא שמח במפלתן של רשעים, דאר"ש בר נחמן אר"י מאי דכתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה, באותה שעה בקשו מלאכה"ש לומר שירה לפני הקב"ה, א"ל הקב"ה מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה לפני (הרי שאינו שש שמח כשמתקיים המשפט ברשעים), ומתוצת הגמ' אר"י בר חנינא הוא אינו שש אבל אחרים משיש, דיקא נמי דכתיב ישיש ולא כתיב ישוש ש"מ.

אמנם צ"ב ממ"נ דאם זה לא טוב למה אחרים הוא משיש, ואם זה טוב למה אינו שש בעצמו. וצ"ל שכל עבודת האדם הוא לעקור הרע, וכשיש רע זה משפיע על כל העולם, ואדם לא יכול לומר שאינו מושפע, ומש"ה אדם צריך לשמוח כשעושה הרע נאבדים, דא"ל לחלק ולומר שישמח רק על הרע שהלך, שהרי הרע הוא האדם שעושה רע, וכל זמן שנמצא בעולם הוא משפיע רע, וצריך לשמוח על סילוק הרע. אבל אצל הקב"ה לא שייך החשבונות האלה, דסו"ס מעשי ידי טובעים בים והם צלם אלוקים, והרי היה אפשרות שיהיו טובים, וכשלא היו טובים אין השמחה במלואה כלפיו, אבל אדם לא צריך לדעת כל זה אלא לדעת שהרע זה אסון, וא"ל לחלק בין הרע לעושה הרע, וכל זמן שלא עשו תשובה הם במצב של רע, והקב"ה משיש אחרים בזמן שנאבדים מהעולם.

וענין זה מצינו גם בגמ' מגילה דריב"ל פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא. והיה כאשר שש ה' עליכם להטיב אתכם כן ישיש להרע אתכם, ומי חדי קוב"ה במפלתן של רשעים. וכו'. אר"א הוא אינו שש אבל אחרים משיש, ודיקא נמי דכתיב כן ישיש ולא כתיב ישוש ש"מ. ופרש"י וכשנתחייבו כליה בימי המן היו אויביו שמחין להם, ולפ"ז כתוב דכשעושים עבירה ומתחייבים עונש, הקב"ה משמח את שונאי ישראל.

והנה בשלמא קושיית הגמ' בסנהדרין היתה על הצדיקים ששמחו במיתת אחאב (כדפירשו התוס' בב"ק), דכיון שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים הרי שאינו מרוצה ואין רצונו לשמוח ולמה הם שמחו. דאע"פ שהוא המעניש ומטביעם, זה משום שכן הוא המשפט, אבל אין שמחה לפניו. וע"ז תירצו הוא אינו שש אבל אחרים הוא משיש, וכדפירשו שאנשים צריכים לחשוש מהרע, וכל זמן שחי מפחדים שלא יושפעו ממנו, וכשמת צריכים לשמוח על סילוק הרע. אבל בגמ' במגילה הרי הגויים ששמחו לשמוע הגזירה שגזרו להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, היו רשעים, שהרי עצם הדבר שיהרגו היהודים זה רשעות, דמה יש להם להרוג אותם, ואע"פ שבנ"י נתבעו על איזה חטא, מ"מ כל נרצח אע"פ שהיה מיועד להריגה מחשבונות שמים שלא ידועים לנו, מ"מ הרוצח הוא רשע גדול דלא נצטוו להורגו, והקב"ה כבר ימצא הדרך להעניש את החייב מיתה, ולא עליך מוטל להורגו.

ואם הגויים היו הורגים ח"ו את כלל ישראל הם היו רשעים גמורים, משום שהיו הורגים בגלל רשעותם, וכמו שהריגתם היה מרשעות כך גם שמחתם לקוחה ממדות רעות של רשעות ואכזריות, וככל שמחת רשע שרוצח. א"כ הגמ' לא יכולה להקשות מעצם שמחת הגויים על מה שנענשים, שהרי הם שמחים משום רשעותם שנהרגים יהודים, וכמו שרואים בכל הדורות, אלא שהקושיא היא מדיוק הפסוק, דמשמע שהוא אינו שש אבל משיש אחרים. וכנראה בגמ' שסוד הענין שהקב"ה יצר בריאה דמשיש אחרים ומשום כך יכול להיות שמחה במה שיהרגו ח"ו את כלל ישראל. דבאמת צריך להיות שמחה במה שיקום מדת הדין להעניש עושי הרע. והקב"ה בעצמו אינו שש כיון שרצונו היה שיחזרו בתשובה, ולא יצטרכו לכלות את עושי הרע אבל אחרים הוא משיש, אלא שהם מנצלים מה שהקב"ה ברא כדי שיהיה התגברות הטוב, שירגישו כמה טוב כשהרע מסתלק מהעולם, אלא שזה אינם יכולים שהרי הם יותר גרועים, ומנצלים לרע את הענין של השמחה שצריך להיות.

אמנם יש כאן עוד חידוש גדול, דהנה זה כולם מבינים שעל איבוד המצרים צריך לשמוח, שהרי העבדו את בנ"י בפרך, וכל הצרות הגדולות שעשו לבנ"י כמבואר בחז"ל. אבל מש"כ שבנ"י נתחייבו כליה בימי אחשוורוש על שנהנו מסעודתו של אותו רשע. ולא רק שנגזר גזירה, אלא עד כדי כך שהקב"ה משיש אחרים, שצריך לשמוח על איבודם רח"ל, ואם הגויים היו אנשים ישרים הם היו שמחים על סילוק הרע, משום שע"י שנהנים מסעודת הרשע נעשים חלק מהרע, וצריכים לשמוח שכלה הרע. וכי היינו משוים את היהודים שנהנו מסעודת אחשוורוש, לאותם מצרים רשעים ששיעבדו את בנ"י בפרך בחומר ובלבנים, והכניסו חילדים לבנין במקום לבנים וכל מה שמבואר בחז"ל, ובשני הדברים כתוב שהקב"ה משיש אחרים. הרי נורא עד כמה חומרת החטא, דכשעוברים על רצון ה', נכנסים בגדר של אנשים שנעשים למציאות של רע.

והנחמה היא במה שהקב"ה יעזור שנתחזק לצד השני, שהרי בסוטה אמרינן מדה טובה מרובה על מדת פורענות, ואם במדת פורענות נענשים כ"כ בשביל חטא כזה, א"כ כשעושים דבר טוב ובפרט כשמוסיפים קצת לב ומחשבה, כמה שעושים פחות מצות אנשים מלומדה. הרי אפשר לתאר כמה גדולה השמחה הגדולה בזה, שזה שמחה אמיתית שאין יותר ממנה, שהקב"ה ג"כ שש בעצמו ולא רק משיש אחרים. וזה חוץ ממה שזוכים על עשית כל מצוה, ואע"פ שלא יודעים שכר המצות, מ"מ דאם במדה רעה ח"ו יש עונש שהקב"ה משיש, אז כשעושים מצוות ובפרט כשמוסיפים שימת לב, ועוד יותר כשזה מגיע בקשיים ועושים בהתאמצות, אפשר לתאר כמה זה חשוב וגורם שמחה לפניו יתברך.

א"כ זה צריך להועיל בשני הצדדים, גם בזהירות מעבירות עד כמה צריך לפחד, ומנגד כמה שמחה צריך להיות לאדם בשעה שעושה מצוה, וצריכים לראות להשתדל ע"כ שאפשר להוסיף לב וכח, וככל שמוסיפים זה יותר שמחה להקב"ה, והנה לאחר חורבן הבית לדאבוננו אין ביכולתנו לקיים חלק גדול מהמצוות, אבל המצוות שיש ובפרט הנוהגים בכל יום, ת"ת תפילה ציצית ותפילין, שאפשר להתעלות בהם בלי סוף, ואפשר לנצלם, ובזה אם יתחזק כל אחד, וכפי שיחשוב דעד כמה שעושה לש"ש במסירות הוא גורם שמחה להקב"ה, וזה לבד מה שיכול לשמח במה שיעשה רצונו יתב' צריך למלאות האדם בשמחה. והקב"ה יעזור שכולם יזכו להתחזק במעשה המצות ולהזהר מעניני עבירות, ובזה יזכו למש"כ בספרים, ולמה שאמרו חז"ל עה"פ עין לא ראתה א' זולתך וגו'.

אנא השי"ת שלח רפואה שלימה לרבים אהרן יהודה לייב בן גיטל פייגא בתושח"י אמן ואמן

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

אופקים

052-7635246 (סמיד)

בבתי הכנסת:

קיוית
שיוית
נחלת משה

לעד

054-8415551 (הופנר)

אצל הנציגים בישיבות:

בני ראובן
כנסת יחזקאל
תורה בתפארתה
תורת חסד

בבתי הכנסת:

דרך החיים
מאור שרגא

אשדוד

רובע ג' - קרית חרדים

054-8454846 (וינגרטן)

רובע ז'

052-7668323 (מונק)

רובע ט'

077-7656779 (בלומנטל)

אשקלון

050-4181543 (לוי)

באר שבע

052-7628911 (היקלי)

בית שמש

קריה

02-9910398

(פינקלשטיין)

בניהכנ"ס

שערי תורה

ישיבת אור לישרים

רמה ג'

ביהכנ"ס אהבת תורה

02-9920797

יפה נוף

054-8488951 (וקסלר)

רמה א'

בבתי הכנסת:

כולל עטרת שלמה
ביהכנ"ס לב אליהו

ביתר

גבעה A

בביהכנ"ס אשכנז

גבעה B

בבתי הכנסת:

בני הישיבות

בני תורה

קהל חסידים

בית חלקיה

050-4156578 (מן)

בני ברק

שכון ג' / יהודה הנשיא

053-3145900

(גולדשטון)

ויזניץ

050-4192923 (טסלר)

בבתי הכנסת:

אוהל משה ורחל- רח'
פרל

אוהל תמר

אשכנז רח' יעל

בית אהרון רח' רדק

בית אריה רח' גרוסברד

פינת בעל התניא

בית הכנסת הגדול

דברי שיר

היכל צבי רח' סירקין

הליגמן

הליכות חיים

המרכזי - רמת אלחנן

יד אהרון

לדרמן

משכונת יעקב

נאות יוסף

שבת אחים

שיח תפילה רח' קהילות

יעקב

שלייכר

שם אבותי

תפארת נחמן

בכוללים:

בית הלל

ברסלב

חזון איש

ישכר באוהלין רח'

סורוצקין

נחלת משה

פוניבז' (אוהל קדושים)

רשב"י

אצל הנציגים בישיבות:

אורחות תורה

בית מדרש עליון

גאון יעקב

משך חכמה

סלבודקא

פונוביז'

קהילות יעקב

קרית מלך

שערי תורה

תפארת ציון

מרכז

חנות גל פז- ר"ע 88

חנות שאבעס חזו"א 49

פרדס כץ

052-7168580

(אבוחצירא 30)

במקוה

בבתי הכנסת:

מנין אברכים (אבוחצירא

9)

שכון ה'

ביהכנ"ס המרכזי

זכרון יעקב

04-6392214 (קניגסבוך)

חדרה

בביהכנ"ס יד זאב

חיפה

נוה שאנן

054-8454992 (גינזער)

ישיבת נחלת הלויים

בביהכנ"ס מקלט רח' פרל

פינת מנדלה

הדר

ישיבת תפארת ישראל

04-8699455 (חסידיים)

שכריה

קרית שמואל

ביהכנ"ס חניכי הישיבות-

שערי דעת רח' המגינים

32

בביהמ"ד אהבת שלום

שלז סטון

02-5335545 (כל בו אלן)

יסודות

ביהכנ"ס המרכזי

ירוחם

ביהכנ"ס המרכזי

052-7627788 (מיכאל)

ירושלים

בית וגן

02-6449498 (שעיו)

הפיסגה 46

בבתי הכנסת:

אמשינוב

מנין אברכים

בית ישראל

ישיבת מיר

052-7677676 (לוי)

בר אילן/נוה צבי

054-8474651

גאולה

053-3172626 (אלה)

חנות גל פז (מלכי ישראל)

גבעת זאב

בביהכנ"ס ברכות שמואל

רח' גבע 054-8422492

גבעת שאול

זופניק

גוש 80

ביהכנ"ס בראשות הגאון

ר' דן סגל שליט"א

גילה

ביהכנ"ס חזון נחום

052-7653820

הר נוף

בבתי הכנסת:

אמרי שפר

קהילת בני תורה

חניכי הישיבות- רח' ברנד

כנסת

054-8429113 (גרוס)

מאה שערים

ביהכנ"ס תפארת בחורים

(הישן)

מטרסדורף

ישיבת בית שמואל

בביהכנ"ס היכל שמואל

נוה יעקב

052-7677676 (לוי)

בבתי הכנסת:

בני הישיבות

חניכי הישיבות מרכז

מגן אברהם

תורה ותפילה

סורוצקין

בבתי הכנסת:

אהבת תורה

באר שמואל

היכל שמואל

סנהדריה

ביהכנ"ס פאג"י

עזרת תורה

054-8474651 (אלקין)

בית הכנסת בית ישראל

קרית יובל

052-7639488

רוממה

בית כנסת חניכי הישיבות

רמות א'

054-8408719

(גולדשטון)

בבתי הכנסת:

משכן שרגא

שערי תבונה

רמות ג'

ביהכנ"ס

חניכי הישיבות צא"י

053-3120780 (גליקסברג)

רמות פולין

ביהכנ"ס אוהל יוסף

053-3180324 (דורוני)

רמת שלמה

בבתי הכנסת:

המרכזי

חזון אי"ש

שערי חסד

054-8498969 (קירט)

חודיעין עילית

בכוללים:

עטרת שלמה,

ישכר באוהלין, הר"ן

כתר תורה הרב אברמוב

פוניבז'

בית אבא

חפציבה

052-7143196 (דרמר)

ישיבת כנסת יצחק

נאות הפסגה

052-7608620

קרית ספר

בית הכנסת קהילת משך

053-3127555

ברכפלד

ישיבת מיר

בבתי הכנסת

אוהל תורה

חניכי הישיבות רשב"י

גרין פארק

ביהכנ"ס בני הישיבות

נס ציונה

מוסדות אור תורת שלום

בכולל בראשות הרב יפת

שליט"א

נחיתות

054-8454356 (טרבלסי)

ישיבת שכר שכיר

נתניה

רמת אפרים

052-7664668

ביהכנ"ס מנין אברכים רח'

גבע 25 054-8452828

(ויס)

ישיבת עטרת מתתיהו

054-8479928 (סעידוב)

פתח תקוה

גני הדר

בבתי הכנסת:

אוהל אברהם

מקוה בעש"ט

מרכז העיר

אבי עזרי

ישיבת לומז'ה

כפר אברהם

כולל אוהל רחל

050-4187771

קרית אתא

ישיבת מאקאווא

052-7626243

רחובות

050-4101805

ישיבת מאור התלמוד

כולל בר שאול

לב לאחים

מכתב שכתב מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א לסבו הגאון הצדיק רבי אריה לוינ' זצוק"ל

ד"ה

אורי ליום ג' לסדר תצוה ו' לחודש שמרבי' בו שמחה שנת השביעית תש"א

לכבוד חו"ז הגה"צ המפ" מוה"ר ארי' לוינ' שליט"א

אחדשה"ט וש"ת ושלו' כל ב"ב שיחיו לאו"ט

מכתבו קבלתי ודרשתי וחקרתי ונדע לי שהבחור הלז עומד לגמור כעת שידוך אחר, וכדי שלא תהא ריקנית אכתוב להדר"ג מה שחשבתי בתרגום שני של מגילת אסתר, יש חשבון כיצד נתלו עשרת בני המן על העץ של עשר אמות אמנם לפי החשבון לכאורה חסר אמה אחת כיצד כל אחד מהעשרה בנים נתלה על שלש אמות הרי ל' אמה והמן על ג' אמות הרי ל"ג ואמה הפסק בין כל א' וא' הרי מ"ג אמה וג' אמה העץ משוקע בארץ וג' אמה ריוח תחת וזתא הרי מ"ט אמה וחסר אמה אחת ובהדיא אמר שם שהצליבה היתה מד' אמה ולחשבון זה לא ה' רק מ"ג אמה. ונראה לענ"ד ליישב דהנה התוס' בחגיגה י"א ע"א (ד"ה ברום) כתבו דגובה אדם עם ראשו הוי ד' אמות והקשו מהתרגום הזה דכל אחד נתלה על ג' אמה ותימצו שהיו נהרגים כבר קודם התל' והיו כולם קטועי ראש וכן מישתעי קרא בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן משמע שבכלל הריגה היו עכ"ל ואח"כ תלו אותם וזה דווקא בעשרת בני המן אבל המן הרשע עצמו הרי נתלה תיכף כדכתיב בקרא ויאמר המלך תלוהו עליו ויתלו את המן וגו' וא"כ תלו אותו עם ראשו והי' עוד אמה והא' דא' שם בתרגום דהמן איצטלב על תלת אמי' היינו מראשו ולמטה, ובתרגום קמא יש חשבון אחר אכן לא זכיתי להבינו דלחשבון הנ"ל אין יוצא כ"א מ"ה אמה ומחצה וצ"ע.

והני דו"ש כולם ורפו"ש להרבנית שתחי' לאו"ט

חב' הצעיר חיים קניבסקי

ש"ת תש"א

ב"ה

אורי ליום ג' לסדר תצוה ו' לחודש שמרבי' בו שמחה שנת השביעית תש"א

לכבוד חו"ז הגה"צ המפ" מוה"ר ארי' לוינ' שליט"א
אחדשה"ט וש"ת ושלו' כל ב"ב שיחיו לאו"ט

מכתבו קבלתי ודרשתי וחקרתי ונדע לי שהבחור הלז עומד לגמור כעת שידוך אחר, וכדי שלא תהא ריקנית אכתוב להדר"ג מה שחשבתי בתרגום שני של מגילת אסתר, יש חשבון כיצד נתלו עשרת בני המן על העץ של עשר אמות אמנם לפי החשבון לכאורה חסר אמה אחת כיצד כל אחד מהעשרה בנים נתלה על שלש אמות הרי ל' אמה והמן על ג' אמות הרי ל"ג ואמה הפסק בין כל א' וא' הרי מ"ג אמה וג' אמה העץ משוקע בארץ וג' אמה ריוח תחת וזתא הרי מ"ט אמה וחסר אמה אחת ובהדיא אמר שם שהצליבה היתה מד' אמה ולחשבון זה לא ה' רק מ"ג אמה. ונראה לענ"ד ליישב דהנה התוס' בחגיגה י"א ע"א (ד"ה ברום) כתבו דגובה אדם עם ראשו הוי ד' אמות והקשו מהתרגום הזה דכל אחד נתלה על ג' אמה ותימצו שהיו נהרגים כבר קודם התל' והיו כולם קטועי ראש וכן מישתעי קרא בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן משמע שבכלל הריגה היו עכ"ל ואח"כ תלו אותם וזה דווקא בעשרת בני המן אבל המן הרשע עצמו הרי נתלה תיכף כדכתיב בקרא ויאמר המלך תלוהו עליו ויתלו את המן וגו' וא"כ תלו אותו עם ראשו והי' עוד אמה והא' דא' שם בתרגום דהמן איצטלב על תלת אמי' היינו מראשו ולמטה, ובתרגום קמא יש חשבון אחר אכן לא זכיתי להבינו דלחשבון הנ"ל אין יוצא כ"א מ"ה אמה ומחצה וצ"ע.

והני דו"ש כולם ורפו"ש להרבנית שתחי' לאו"ט

חב' הצעיר חיים קניבסקי
ד"ש וידו"ש כולם